

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
ANABİLİM DALI
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

İNGİLİZCE VE TÜRKÇE'DE KULLANILAN EKLERİN
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖZTÜRK

HAZIRLAYAN
Erdem AYBAY

ELAZIĞ-2012

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

İNGİLİZCE VE TÜRKÇE'DE KULLANILAN EKLERİN
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖZTÜRK

HAZIRLAYAN

Erdem AYBAY

Jürimiztarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulmuştur.

Jüri Üyeleri

1- Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖZTÜRK

2- Yrd. Doç. Dr. F. Gül KOÇSOY

3- Yrd. Doç. Dr. Birol AZAR

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof.Dr. Erdal AÇIKSES
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****İngilizce ve Türkçe’de Kullanılan Eklerin Karşılaştırılması****Erdem AYBAY****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı****İngiliz Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı****Elazığ-2012; Sayfa: XVI+112**

İngilizce günümüzde bilim dili olması, dünyanın önde gelen güçlerinin kullandığı dil olması gibi nedenlerle diğer bütün dünya dilleri üzerinde etkisi olan bir dildir. Tabii ki bu etki Türkçe içinde geçerlidir. Özellikle iki dil arasındaki ek sistemini karşılaştırmayı amaçladığımız bu çalışmamızda öncelikle dil, dilbilim, ek ve kök gibi bazı kavramları açıklamaya çalıştık. Türk dili eklemeli bir dil olduğu için ek ve kök kavramlarının önemini vurgulamanın gerekli olduğunu düşünüyoruz.

İngilizce ile Türkçe arasındaki ek sistemini karşılaştırdığımız bu çalışmada iki dil arasında büyük farklılıklar olduğunu tespit ettik. Ural-Altay dil ailesine mensup olan Türkçe eklemeli bir dildir. İngilizce ise Hint-Avrupa dil ailesine mensuptur. İngilizce yapı bakımından hem eklemeli hem de çekimli bir özelliğe sahiptir. Çalışmada verdiğimiz örnekler, İngilizce’nin hem eklemeli hem de çekimli bir dil olduğunu da ortaya koymaktadır.

Türkçe’de yapım eklerinin sayısı çok fazla iken İngilizcede daha az yapım eki kullanılmaktadır. Çalışmamızın neticesinde, Türkçe’nin yapım ekleri bakımından İngilizceye göre çok daha zengin olduğunu tespit ettik. Yine çalışmamızın sonucunda, Kelime türetiminin Türkçe’de bazı yabancı menşeli ek ve kelimeler dışında, yapım ekleriyle gerçekleştirilirken, buna karşın aynı işlemin İngilizcede ön ek, son ek ve kelimenin çekimlenmesiyle gerçekleştirildiğini gördük.

III

Türkçe’de kelimelere işlerlik kazandıran birçok çekim eki varken İngilizce’de sadece sekiz tane çekim eki kullanıldığını tespit ettik.

Çalışmamızda İngilizce ve Türkçe’deki eklerin kullanım benzerlik ve farklılıkları üzerine yoğunlaşıldı ve Türkçe’de kelime türetiminin ve işlerliğinin sadece eklerle sağlandığını, buna karşılık İngilizcede ise kelime türetiminde sadece eklerin kullanıldığını, ancak bunun tek yol olmadığı kelimelerin işlerliğinde edat ve zamirlerin daha etkili olduğu sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: Yapım Eki, Çekim Eki, Karşılaştırmalı Dilbilim.

ABSTRACT**Master Thesis****A Comparative Study of Affixes in Turkish and English****Erdem AYBAY****Fırat University****Institute of Social Sciences****The Department of Western Languages and Literatures****The Department of English Language and Literature****Elazığ–2012, Page: XVI+112**

English has an important effect on the other languages. We can say it for Turkish as well. In this study, first of all, the concepts of language, linguistics, affix and root are examined. As the Turkish language is agglutinative, it is important to emphasize the concepts of affix and root. In this study, which compares the affix systems of the two languages, important differences between the two languages are studied. Turkish is an agglutinative language belonging to Ural-Altaic language family. English belongs to Indo-European language family. English is both an agglutinative and inflective language in terms of structure. There are many derivational affixes in Turkish whereas in English there are not so many. Word formation in Turkish is formed with derivational affixes, except for some foreign affixes and words. In English this is formed through different ways, these points are explained with examples. The word formation in English is constructed with affixes (prefix, suffix), inflection of words, combination of two words. There are many inflections in Turkish whereas in English only eight inflections are used. In both languages, there exist a lot of inflections.

In our study, the differences and similarities between the two languages are analyzed. The influence of Arabic and Persian is predominant in Turkish, while the influence of Greek and Latin is predominant in English. Word formation is done with affixes in Turkish. In English, it is not the only way. Prepositions and Pronouns are as effective as affixes for word formation.

Key Words: Derivation affix, Inflection affix, Comparative Linguistics.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	XV
ÖNSÖZ	XVI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DİL, DİL BİLİM VE DİL AİLELERİ.....	4
1.1. DİL VE DİL BİLİM	4
1.1.1. Dil	4
1.1.2. Dil Bilim (Linguistics).....	5
1.2. DİL AİLELERİ.....	7
1.2.1. Yapı Bakımından Diller.....	7
1.2.1.1. Yalınlayan Diller.....	7
1.2.1.2. Bitişken Diller.....	8
1.2.1.3. Bükümlü Diller	8
1.2.2. Kaynak Bakımından Diller	8
1.2.2.1. Ural-Altay Dil Ailesi	9
1.2.2.2. Hint Avrupa Dil Ailesi.....	10
1.3. DİLLERDE KELİME, KÖK VE EK	11

İKİNCİ BÖLÜM

2. İNGİLİZCE VE TÜRKÇE'DE KULLANILAN YAPIM EKLERİ	12
2.1. TÜRKÇE'DE YAPIM EKLERİ.....	12
2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	12
2.1.1.1 -cı, -ci, -cu, -cü, -çı, -çi, -çu, -çü	12
2.1.1.2. -lık, -lik, -luk, -lük	14
2.1.1.3. -lı, li, -lu,- lü.....	15
2.1.1.4. -leyin	16
2.1.1.5. -sız, -siz, -suz, -süz.....	17

2.1.1.6. -cağız, -ceğiz	17
2.1.1.7 -ca, -ce, -ça, -çe	18
2.1.1.8.-cık, -cik, -cuk, -cük	18
2.1.1.9. -cak, -cek	19
2.1.1.10. -daş, -taş	19
2.1.1.11. -ncı, -nci, -ncu, -ncü	20
2.1.1.12. -cıl, -cil, -cul, -cül, -çıl, -çil, -çul, -çül	20
2.1.1.13. -ç	21
2.1.1.14. -k	21
2.1.1.15. -msi	21
2.1.1.16. -mtırak	22
2.1.1.17. -z	22
2.1.1.18. -sal	22
2.1.1.19. -sı, -si, -su, -sü	23
2.1.1.20. -ar, -er, -şar, -şer	23
2.1.1.21.-man, -men	23
2.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri	24
2.1.2.1 -da, -de, -ta, -te	24
2.1.2.2. -la, -le	24
2.1.2.3. -al, -el	25
2.1.2.4. -a, -e	25
2.1.2.5. -ar, -er	25
2.1.2.6. -k, -ik	26
2.1.2.8. -kır, -kir, -kur, -kür	26
2.1.2.9. -lan, -len	27
2.1.2.10. -laş, -leş	27
2.1.2.11. -sa, -se	28
2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler	28
2.1.3.1. -mak, -mek	28
2.1.3.2. -ma, -me;	29
2.1.3.3. -amak, -emek	29
2.1.3.4. -anak, -enek	29
2.1.3.5. -ga, -ge	30

VII

2.1.3.6. -gan, -gen, -kan, -ken	30
2.1.3.7. -m	30
2.1.3.8. -k	31
2.1.3.9. -gı, -gi, -gu, -gü, -k1 -ki, -ku, -kü	31
2.1.3.10. -n	32
2.1.3.11. -gaç, -geç, -kaç, -keç	32
2.1.3.12. -gın, -gin, -gun, -gün, -k1n, -kin, -kun, -kün	32
2.1.3.13. -ıcı, -ici, -ucu, -ücü	33
2.1.3.14. -ı, -i, -u, -ü	33
2.1.3.15. -ç	34
2.1.3.16. -tı, -ti, -tu, -tü	34
2.1.3.17. -ar, -er	34
2.1.3.18. -t	35
2.1.3.19. -maca, -mece	35
2.1.3.20. -maz, -mez	36
2.1.3.21. -mış, -miş, -muş, -müş	36
2.1.3.22. -man, -men	36
2.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri	37
2.1.4.1. -ma, -me	37
2.1.4.2. -n	37
2.1.4.3. -l, -(n)	38
2.1.4.4. -ş	38
2.1.4.5. -r	39
2.1.4.6. -dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür	39
2.1.4.7. -t	40
2.1.4.8. -dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür	40
2.1.4.9. -er	40
2.1.4.10. -a, -e	41
2.1.4.11. -ı, -i, -u, -ü	41
2.2. İNGİLİZCEDE YAPIM EKLERİ	41
2.2.1. Ön Ekler	41
2.2.1.1. İsim Yapan Ön Ekler	42
2.2.1.1.1. a-	42

VIII

2.2.1.1.2. ante -	42
2.2.1.1.3. Anti -	43
2.2.1.1.4. arch-	43
2.2.1.1. 5. Auto -	44
2.2.1.1.6. be -	44
2.2.1.1.7. bi -	44
2.2.1.1.8. Co -	45
2.2.1.1.9. counter-	45
2.2.1.1.10. Crypto -	46
2.2.1.1.11. de -	46
2.2.1.1.12. Dis -	46
2.2.1.1.13. En-, em-	47
2.2.1.1.14. ex -	47
2.2.1.1.15. fore-	47
2.2.1.1.16. inter -	48
2.2.1.1.17. mal -	48
2.2.1.1.18. mini -	49
2.2.1.1.19. mis-	49
2.2.1.1.20. non-	49
2.2.1.1.21. pre-	50
2.2.1.1.22. pro-	50
2.2.1.1.23. pseudo-	51
2.2.1.1.24. -re, -red	51
2.2.1.1.25. semi-	51
2.2.1.1.26 super-	52
2.2.1.1.27. un-	52
2.2.1.2. Sıfat yapan Ön Ekler	53
2.2.1.2.1. co-	53
2.2.1.2.2. dis -	53
2.2.1.2.3. a -	53
2.2.1.2.4. Anti -	54
2.2.1.2.5. be-	54
2.2.1.2.6. bi -	54

2.2.1.2.7. En-.....	55
2.2.1.2.8. hyper-.....	55
2.2.1.2.9. in -(il).....	55
2.2.1.2.10. poly-.....	56
2.2.1.2.11. Inter -.....	56
2.2.1.2.12. Mal-.....	56
2.2.1.2.13. Multi -.....	57
2.2.1.2.14. neo-.....	57
2.2.1.2.15. non-.....	57
2.2.1.2.16. pan-.....	58
2.2.1.2.17. post-.....	58
2.2.1.2.18. Uni-.....	58
2.2.1.2.19. un -.....	59
2.2.1.2.20. pre-.....	59
2.2.1.2.21. Semi-.....	59
2.2.1.2.22. sub -.....	60
2.2.1.2.23. super -.....	60
2.2.1.2.24. ultra-.....	60
2.2.1.3. Fiil Yapan Ön Ekler.....	61
2.2.1.3.1. fore-.....	61
2.2.1.3.2 inter-.....	61
2.2.1.3.3. mis-.....	62
2.2.1.3.4. be-.....	62
2.2.1.3.5. co-.....	63
2.2.1.3.6. counter-.....	63
2.2.1.3.7. de -.....	63
2.2.1.3.8. dis-.....	64
2.2.1.3.9. en-.....	64
2.2.1.3.10. out-.....	65
2.2.1.3.11. over-.....	65
2.2.1.3.12. re -.....	66
2.2.1.3.13. trans-.....	66
2.2.1.3.14. un-.....	67

2.2.1.3.15. under -	67
2.2.2.1. İsimlere Gelen Son Ekler	68
2.2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Son Ekler	68
2.2.2.1.1.1. -age.....	68
2.2.2.1.1.2. -(i) an, -n	68
2.2.2.1.1.3. -ate	69
2.2.2.1.1.4. -cy	69
2.2.2.1.1.5. -dom	69
2.2.2.1.1.6. -er	70
2.2.2.1.1.7. -(e) ry	70
2.2.2.1.1.8. -ess	70
2.2.2.1.1.9. -et	71
2.2.2.1.1.10. -ful.....	71
2.2.2.1.1.11. -hood	71
2.2.2.1.1.12. -ie, -y	72
2.2.2.1.1.13. -ing	72
2.2.2.1.1.14. -ism	72
2.2.2.1.1.15. -ist	73
2.2.2.1.1.16. -ship	73
2.2.2.1.2. İsimden Sıfat Yapan Ekler	73
2.2.2.1.2.1.-able	73
2.2.2.1.2.2. -al	74
2.2.2.1.2.3. -an, -n	74
2.2.2.1.2.4. -ary	74
2.2.2.1.2.5. -ate	75
2.2.2.1.2.6. -(e)d.....	75
2.2.2.1.2.7. -(e) n.....	75
2.2.2.1.2.8. -ful.....	76
2.2.2.1.2.9. -ic	76
2.2.2.1.2.10. -ish	76
2.2.2.1.2.11. -less	77
2.2.2.1.2.12. -like	77
2.2.2.1.2.13. -ly.....	77

2.2.2.1.2.14. -ous.....	78
2.2.2.1.2.15. -some.....	78
2.2.2.1.2.17. -wise.....	79
2.2.2.1.2.18. -y.....	79
2.2.2.1.3. İsimlerden Zarf Yapan Ekler	79
2.2.2.1.3.1. -like	79
2.2.2.1.3.2. -wards.....	80
2.2.2.1.3.3. -ways.....	80
2.2.2.1.3.4. -wise.....	80
2.2.2.1.4. İsimden Fiil Yapan Ekler	81
2.2.2.1.4.1. -(i) fy.....	81
2.2.2.1.4.2. -ize	81
2.2.2.1.4.3. -en	81
2.2.2.2. Sıfatlara Gelen Son Ekler	82
2.2.2.2.1. Sıfatlardan İsim Yapan Son Ekler	82
2.2.2.2.1.1. -acy.....	82
2.2.2.2.1.2. -ance.....	82
2.2.2.2.1.3. -ancy.....	82
2.2.2.2.1.4. -cy	83
2.2.2.2.1.5. -dom.....	83
2.2.2.2.1.6. -hood	83
2.2.2.2.1.7. -ie, -ly.....	83
2.2.2.2.1.8. -ism	84
2.2.2.2.1.9. -ist	84
2.2.2.2.1.10. -ness	84
2.2.2.2.1.11. -th.....	85
2.2.2.2.1.12. -(i) ty	85
2.2.2.2.2. Sıfatlardan Sıfat Türeten Son Ekler	85
2.2.2.2.2.1. -fold.....	85
2.2.2.2.2.2. -ish	86
2.2.2.2.2.3. -like	86
2.2.2.2.2.4. -ly.....	86
2.2.2.2.2.5. -some.....	87

2.2.2.2.2.6. -way(s)	87
2.2.2.2.3. Sıfattan Zarf Türeten Ekler	88
2.2.2.2.3.1. -ly	88
2.2.2.2.3.2. -most	88
2.2.2.2.3.3. -wise	88
2.2.2.2.4. Sıfatlardan Fiil Türeten Ekler	89
2.2.2.2.4.1. -en	89
2.2.2.2.4.2. -ify	89
2.2.2.2.4.3. -ize	89
2.2.2.3. Fiillere Gelen Son Ekler	90
2.2.2.3.1. Fiillerden İsim Yapan Ekler	90
2.2.2.3.1.1. -age	90
2.2.2.3.1.2. -al	90
2.2.2.3.1.3. -ance	90
2.2.2.3.1.4. -ant	91
2.2.2.3.1.5. -(a) tion	91
2.2.2.3.1.6. -er	91
2.2.2.3.1.7. -or	92
2.2.2.3.1.8. -(e) ry	92
2.2.2.3.1.9. -ing	92
2.2.2.3.1.10. -(d)le	93
2.2.2.3.1.11. -ment	93
2.2.2.3.1.12. -ure	93
2.2.2.3.2. Fiillerden Sıfat Yapan Ekler	93
2.2.2.3.2.1. -able	93
2.2.2.3.2.2. -ant	94
2.2.2.3.2.3. -ed, -en	94
2.2.2.3.2.4. -ful	94
2.2.2.3.2.5. -ing	95
2.2.2.3.2.6. -ive	95
2.2.2.3.2.7. -some	95
2.2.2.3.2.8. -(a) tory	96
2.2.2.3.2.9. -y	96

2.2.2.3.3. Fiillerden Fiil Yapan Ekler	96
2.2.2.3.3.1. -le	96
2.2.2.3.3.2. -er	97

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İNGİLİZCE VE TÜRKÇE'DE KULLANILAN ÇEKİM EKLERİ..... 98

3.1. TÜRKÇE'DE ÇEKİM EKLERİ..... 98

3.1.1. İsim Çekim Ekleri..... 98

3.1.1.1. Çoğul Ekleri..... 98

3.1.1.2. İyelik Ekleri 98

3.1.1.3. Aitlik Eki..... 99

3.1.1.4. Hal Eki 99

3.1.1.4.1. İlgi Hal Eki..... 99

3.1.1.4.2. Bulunma Hal Eki 99

3.1.1.4.3. Yaklaşma Hal Eki 99

3.1.1.4.4. Ayrılma Hal Eki..... 100

3.1.1.4.5. Vasıta Hal Eki..... 100

3.1.1.4.6. Eşitlik Hal Eki..... 100

3.1.1.4.7. Belirtme Hal Eki 100

3.1.1.4.8. Soru Eki/ Edatı..... 100

3.1.2. Fiil Çekim Ekleri 101

3.1.2.1. Şahıs Ekleri..... 101

3.1.2.2. Kip Ekleri..... 101

3.1.2.2.1. Bildirme Kip Ekleri 101

3.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki 101

3.1.2.2.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman Eki..... 102

3.1.2.2.1.3. Şimdiki Zaman..... 102

3.1.2.2.1.4. Gelecek Zaman 102

3.1.2.2.1.5. Geniş Zaman 102

3.1.2.2.2. Tasarlama Kip Ekleri 102

3.1.2.2.2.1. Emir Kipi 103

3.1.2.2.2.2. Şart Kipi..... 103

3.1.2.2.2.3. Gereklilik Kip Eki..... 103

3.1.2.2.2.4. İstek kipi	103
3.2. İNGİLİZCEDE ÇEKİM EKLERİ	104
3.2.1. Çoğul Ekleri.....	104
3.2.2. İyelik Eki.....	104
3.2.3. III. Tekil Şahıs Eki.....	104
3.2.4. Geçmiş Zaman Eki.....	104
3.2.5. Past Participle Eki.....	105
3.2.6. Şimdiki Zaman Eki	105
3.2.7. Karşılaştırma Eki	105
3.2.8. Üstünlük Ek	105
SONUÇ	106
KAYNAKÇA.....	110
ÖZGEÇMİŞ	112

KISALTMALAR

Ç. E.	: Çekim eki
İng.	: İngilizce
İng. Adj.	: İngilizce sıfat
İng. Adv.	: İngilizce zarf
İng. N	: İngilizce isim
İng. V.	: İngilizce Fiil
Ö. E.	: Ön Ek
S. E.	: Son Ek
Tr.	: Türkçe
Tr. An.	: Türkçe Anlamı
Tr. F.	: Türkçe Fiil
Tr. İ.	: Türkçe İsim
Tr. S.	: Türkçe Sıfat
Tr. Z.	: Türkçe Zarf
Y. E.	: Yapım Eki

ÖNSÖZ

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan, kültürel aktarımı gerçekleştirmeye yarayan bir araçtır. Dil, milleti millet yapan değerlerin başında gelir. Milletlerin birbirinden farklı hususiyetleri olduğu gibi dillerin de birbirlerinden farklı hususiyetleri vardır. Her dil farklı yapıya sahiptir; ama bu farklı yapılar içinde yine de diller arasında bazı benzerlikler bulmak mümkündür. Tezimizde, Türkçe ve İngilizce'nin ek sistemlerindeki benzerlikleri tespit edip Türkçe ve İngilizce ekleri, yapıları ve işlevleri bakımından karşılaştırmayı amaç edindik.

Tezimizin konusunu, Türkçe'de ve İngilizce'de kullanılan eklerin karşılaştırılması oluşturmaktadır. Tezimizde eklerle ne şekilde kelime türetildiğini ve bu eklerin nasıl çalıştığını; işlevlerini, kelimelerin kullanımında eklerin etkisini karşılaştırmalı bir şekilde ele aldık ve bu iki dil arasında anlamca birbirlerini karşılayan eklerin tespiti, kelime çekimi ve kelime türetiminde ortaya çıkan farklılıkların belirlenmesi üzerinde yoğunlaştık.

Tezimiz giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde dilin yapısı, dil aileleri, dillerin temel farklılıkları üzerinde durduk; Türkçe ve İngilizce'nin mensup olduğu dil ailelerinin özelliklerinden yola çıkarak bu iki dilin ek sistemi arasındaki farklılıkları ortaya konmaya çalıştık. İkinci bölümde ise; önce Türkçe'deki, ardından da İngilizce'deki yapım eklerini ayrıntılı bir şekilde tek tek ele aldık. Üçüncü ve son bölümde ise yine her iki dildeki çekim eklerini karşılaştırmalı bir şekilde inceledik. Çalışmamızı yaparken izlediğimiz yolu şöyle açıklayabiliriz:

- 1- Her iki dildeki ekleri işlerlik derecelerine göre saptamak.
- 2- Bu eklerin anlamca işlevlerini belirtmek.
- 3- Dilde bulunan eklerin işlevlerinin diğer dildeki karşılıklarını göstermek.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında öncülük eden, başta tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖZTÜRK olmak üzere gerek yüksek lisans derslerim ve gerekse tez çalışma yardımlarını esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. Mehmet AYGÜN, Doç. Dr. Abdulhalim AYDIN ve Yrd. Doç. Dr. F. Gül KOÇSOY'a ve şimdiye kadar bana emeği geçen bütün hocalarıma ve aileme en içten teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Diller, tarihin akışı içinde savaşlar, ekonomik çıkarlar ya da siyasi üstünlük sağlama gibi çeşitli sebeplerle toplumları etkiler ve kendisi de bu olgulardan beslenerek gelişimini devam ettirir. Yaşanan bu kültürel değişiklikler ve etkileşimler sonucu; dillerde bazı değişiklikler meydana gelir. Kabul görse de görmese de bu değişiklikler canlı bir varlık olan dilin doğal bir tamamlayıcısıdır.

Türkçe, tarih boyunca Arapça ve Farsça başta olmak üzere birçok dilden etkilenmiş, bu dillerden kelimeler, deyimler almıştır. Kimi yerde başka dillere ait çeşitli dil kurallarının da Türkçe'ye taşındığı olmuştur. Günümüzde ise, Türkçe üzerinde ve diğer diller üzerinde etkisi en fazla olan dil hiç şüphesiz ki İngilizcedir. İngilizceyi öğrenen bir kişi, sadece büyük bir fikir dünyasına girmekle kalmamakta aynı zamanda büyük bir halkın kültür mirasından da pay almaktadır.¹ Ekonomik ve teknolojik üstünlüklerin temel belirleyiciler olduğu günümüz dünyasında, hâkim güçlerin dillerinin İngilizce olması, bu dili belirleyici bir konuma taşımıştır. Aynı dil ailelerinden olmamalarına rağmen, Türkçe ve İngilizce arasındaki etkileşim de dikkat çekicidir. Dilin yapısı bakımından yarı çekimli bir dil olan ve Hint-Avrupa dil ailesine mensup İngilizce ile eklemeli bir dil olan ve Ural-Altay dil ailesine mensup Türkçe arasındaki bu etkileşim önemlidir. Bu çalışmada Türkçe ve İngilizce arasındaki benzerlik ve farklılıklar irdelenerek, kelimeler yapıbilimsel yönden ele alındı. Bir dili başka dillerden ayıran başlıca özelliklerden biri de o dilin ses düzenidir. Bir dil bir başka dilden -eğer bir akrabalıkları yoksa- sesin niteliği açısından bütün bütün ayrılır.² Bu ayrılıklara rağmen, kültürel ve ekonomik kaynaklı birçok sebepten dolayı diller arasındaki etkileşim kaçınılmaz olmaktadır.

Çalışmamızın konusunu teşkil eden eklerin karşılaştırılmasına geçmeden önce *sözcük* kavramının ne anlama geldiği konusunu ele alıp açıklığa kavuşturmak istedik. Belirli bir anlam taşıyan ses topluluklarına kelime denir. Bir başka ifadeyle kelime; “*Bir fikri anlatan, bir veya birkaç heceden meydana gelen söz dizisidir.*”³ Kelimeleri incelediğimizde ise bazı kelimelerin bölünebildiğini bazılarının da bölünmez bir bütün oluşturduğunu görürüz. Örneğin, Türkçe kelimesi Türk-çe olarak bölünebilir bir bütün

¹ Bkz. Porzig, W. *Dil Denen Mucize*, Çev. V. Ülkü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1986, s. 109.

² Bkz. Aksan, Doğan, *Türkçe'nin Gücü*, Bilgi Yayınları, Ankara, 2003, s. 19.

³ Ergin Muharrem, *Türk Dil Dilgisi*, Bayrak Basım Yayın, İstanbul 1998, s. 95; Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara 1998, s. 504-505.

oluşturmaktadır. Kelimenin “*Türk*” kısmı anlamca bölünemezken “-*çe*” kısmı dil adı yapmak için kullanılan ek dediğimiz ses birimidir ve tek başına anlam ifade etmez. Buradan hareketle ekleri “Tek başına anlamı olmayan; ancak eklendiği kelimeye farklı anlamlar katan ses birimleri”⁴ şeklinde tanımlayabiliriz.

*Ekler, görevleri bakımından karşılaştırıldığında çekim ekleri ve yapım ekleri olmak üzere ikiye ayrılır: “Çekim ekleri, kelimelere işlerlik kazandırıp; kelimelerin cümlede kullanılmasını sağlarken; yapım ekleri kelime türetimi için kullanılır.”*⁵

Türkçe, Ural-Altay dil ailesine mensup eklemeli bir dildir. Ekler, kelimelerden sonra gelerek kelime türetir ya da kelimeyi kullanıma hazır hale getirir. Türkçe, sondan eklemeli bir dil olduğu için kelimelere önce yapım eki sonra da çekim eki getirilir. Çok nadir de olsa (anne-*m-siz*, baba-*m-sız*) bazı Türkçe kelimelerde çekim ekinin yapım ekinden önce geldiği durumlara da rastlanmaktadır. Tarih boyunca yoğun kültürel ilişkilerde bulunduğumuz Arap ve Farsların etkisiyle kullandığımız bazı *ön ekler* de vardır. Bunlar, başta olumsuzluk ekleri olmak üzere birkaç heceden oluşan kelime görünümlü ancak ek görevi yapan ses birliklerinden oluşur (*nâ-*, *bî-*, *gayri-*). Bu ekler, Türkçemizde birlikte kullanıldığı birçok kelimeyle kalıplaşmıştır (*nâçar*, *bîvefa*, *gayriciddî*). Bir Hint-Avrupa dili olan İngilizce’de hem *ön ek* hem de *son ek* vardır. İngilizce’deki *ön ekler* genellikle aynı dil ailesine mensup Latince ve Yunanca kökenlidir. Bu *ön eklerin* bazılarının, geçmişte kelime olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Kelime türetimi, ekler dışında kelimelerin çekimlenmesiyle de yapılabilir. Bu, Arapça’da olduğu gibi kelimenin asli seslerinin belli kalıplar dâhilinde yer değiştirmesiyle yapılır (*ketebe: kâtip, kitap, mektep, mektup* gibi).⁶ Kelime türetiminde kullanılan bir diğer yol ise iki farklı kelimenin yan yana getirilmesiyle yeni bir anlam yüklenen kelimenin türetilmesidir (aslanağzı, gecekondı, uçaksavar).

Kelime türetiminin nasıl yapıldığı konusuna kısaca değindikten sonra şimdi asıl amacımız olan İngilizce ve Türkçedeki eklerin karşılaştırılması konusuna dönebiliriz. Bu karşılaştırmanın kelimeler üzerinde yapılması nedeniyle en iyi kaynağımız şüphesiz ki sözlüklerdir.⁷ Sözlüklerden edindiğimiz bilgiler ışığında, ekleri işlerlik derecesine göre

⁴ Bkz. Hengirmen Mehmet, *Türkçe Dil Bilgisi*, Engin Yayınları, Ankara 2005, s. 273.

⁵ Bkz. Keskin Raşit, *Yeni Dil Bilgisi,-Kelime ve Cümle Tahlilleri-*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2003, s. 28; Flor Arts and Jan Aarts, *English Syntactic Structures*, Pergamon Press, Oxford, 1994, s. 19.

⁶ Bkz. Çörtü Mustafa Meral *Arapça Dilbilgisi*, İstanbul 2000, s. 160-180.

⁷ Türkçe’deki ekler ile ilgili şu sözlüklerden istifade ettik. Hamit Atalay, *İngilizce-Türkçe Sözlük*, TDK, Ankara 1999; *Büyük Hayat Türk Sözlüğü*, Hayat Yayınları İstanbul ty; Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul 1996; Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara 1993. İngilizce’deki ekler ile alakalı olarak kullandığımız kelimeler için şu sözlüklerden istifade ettik; Hamit

ele aldık. Çalışmamızı *yapım ekleri* ve *çekim ekleri* olarak tasnif ettikten sonra yapım ve çekim eklerini, her dil için kendi kuralları çerçevesinde yeni bir tasnife tabi tuttuk. Bu tasnif sonucunda, Türkçe ve İngilizce'deki yapım ekleri başlıklarını oluşturduk. Bu başlıklar, Türkçe için dört alt başlıktan oluşmaktadır. İngilizce için ise, iki ana başlığa bağlı toplam on bir ara başlıktan oluşmaktadır. Çekim eklerinde ise, Türkçe'nin dil yapısına bağlı kalarak iki ana başlıkta tasnif yoluna gittik. İngilizce'deki çekim ekleri ise, İngilizce'nin dil yapısına bağlı kalarak sekiz başlıkta topladık. Bu çalışmamızda, İngilizce öğrenmek isteyen öğrencilere, İngilizce üzerine çalışma yapacak araştırmacılara ya da İngilizce-Türkçe dil çifti arasında her iki yönde çeviri yapacak çevirmenlere bu dillerdeki eklerin kullanımı yönünde bir kaynak oluşturmak ve bu alana bir katkı sağlamak amaç edinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DİL, DİL BİLİM VE DİL AİLELERİ

1.1. DİL VE DİL BİLİM

1.1.1. Dil

Dil toplumsal bir varlık olan insanı insan yapan, toplumda ona benlik kazandıran, benini ortaya koymasını sağlayan bir araçtır, bir varlıktır. Dil sosyo-kültürel sistemin var olmasını sağlayan en önemli unsurdur. Toplum içinde yaşayan insan çeşitli nedenlerle çevresindekilerle iletişim kurar. İletişimin amacı kendini anlatmak ve karşısındakini anlamaktır. Bu anlama süreci doğru ve düzgün yapıldığı sürece, iletişim eylemi de amacına ulaşacaktır. Sağlıklı bireyler, toplum içerisindeki sağlıklı iletişime muhtaçtır. Dil de iletişimin beden dili dışında neredeyse tek yoludur.

Bazı toplumlarda kişi ancak dil öğrenerek kişiliğini kanıtlar. Afrikadaki bazı toplumlar için, yeni doğan bir çocuk bir *kuntudur*, yani yalnızca bir “şey”dir. Henüz bir *muntu*, yani bir “kişi” değildir. Çocuk ancak öğrenerek “insan” olacaktır, çünkü hepimiz en az bir dil öğreniriz.¹ Dolayısıyla dil, insanı insan yapan değerlerin başında gelmektedir. İnsanın doğuştan getirdiği bir dil yetisi vardır ki bu tüm insanlarda ortakır. Bu dil yetisi sayesinde anadilimizi öğreniriz.² Anlamak, anlaşılacak için muhtaç olduğumuz dil, çoğu dil bilimcinin de söylediği gibi bir gizli antlaşmalar sistemidir, büyümlü bir sırdır: *“İnsanoğlu farkında olmadan bu karmaşık sistemi öğrenmiş olur. Bu sistem, zaman içinde değişmiş, gelişmiş, genişlemiştir; ama hayatımızın bir parçası değil, bütünü olmuştur.”*³ Doğanın insanoğluna bahsettiği en büyük nimetlerden biri olan dil, üzerinde çeşitli yönlerden değerlendirme yapılabilecek canlı ve manevi bir varlıktır.

Doğan AKSAN dili *“Düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir.”*⁴ şeklinde tanımlar. Kendi içinde bir geleneğe sahip olan dil, toplumsal yapıyla beraber gelişir ve değişir. Toplumu bir arada tutan, toplumu toplum yapan özelliklerin başında gelen unsur yine dildir. Dil,

¹ Bkz. Fromkin, Victoria & Rodman, Robert, *An Introduction to Language*, Holt, Rinehart and Winston, 1993, s. 3.

² Bkz. Erkman-Akerson, Fatma, *Dile Genel Bir Bakış*, Multilingual, İstanbul, 2008, s. 24.

³ Huber Emel, *Dil Bilimine Giriş*, Yabancı Dil Yayınları, İstanbul 2008, s. 44.

⁴ Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil*, TDK, Ankara 2009, s. 42.

oluşturduğu ürünlerle, toplumların geleceğe taşınmasında da önemli bir rol üstlenir. Dil; bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgilidir. İnsanın en değerli yanını oluşturan sanatın da hammaddesi dildir. İnsanın ürettiği tüm edebi ürünler, dil aracılığıyla var olur ve gelecek nesillere taşınır.

Dil, bir milletin aynasıdır. Tarih boyunca yaşadıklarını, geçtiği coğrafyaların izlerini bize yansıtan, anlatan bir günlüktür. Milletlerin yaşam tarzını, dünyaya bakışını ortaya koyar. Kimlerle komşuluk edilmiş, hangi kültürlerle münasebette bulunulmuş, inanç sistemi nasıldır bütün bunlardan izler taşır.

Dillerin bu ortak özellikleri yanında her dilin kendine has özellikleri de vardır. Bu özellikler farklı yöntemlerle incelenir, irdelenir, başka dillerle karşılaştırılarak ortaya konur. Bütün bu ortaklık ve farklılıkları ortaya koyan bilim dalına *dil bilim* denir.

1.1.2. Dil Bilim (Linguistics)

Dil bilim, en genel ifadesiyle dili; ses, anlam ve yapı özellikleri itibariyle farklı yöntemlerle inceleyen, dili bütün yönleriyle araştıran, açıklamasını yapan, iç ilişkilerini ve işlevini araştıran bir bilim dalıdır. *“Bu yönüyle dil bilimi; dilin yapısı, yazılı ve sözlü kullanımları, toplumsal, kültürel ve etnik öğelerle ilişkileri, öğrenimi ve öğretimini inceleyen bilim dalı şeklinde tanımlamak mümkündür.”*⁵ Dil insana dair her şeyde var olduğu gibi; dil bilim de insanı ilgilendiren bütün bilim dallarıyla çalışmalarını bir arada yürütür ve *“kendine insan dilini bütün yönleriyle araştırmayı, onun tasvirini ve açıklamasını, iç ilişkilerini, işlevini, toplumdaki yerini konu edinir.”*⁶

Yeryüzünde dili ele alan çalışmaların bilinen en eskileri Eski Hint’e, Eski Yunan’a kadar uzanır. Ancak dil bilim alanında yapılan bilimsel çalışmaları 20. yüzyıldan itibaren görmeye başlıyoruz. Bu gelişmelere imza atan en önemli dil bilimci İsviçreli Ferdinand de Saussure’dür. Saussure dilin problemlerini ortaya koymuş, dil bilimin ne olduğunu belirlemiştir. Dil bilimin önemli, kabul görmüş akımlarından biri olan Yapısal Dil Bilimi de ortaya atan kişidir. Dil bilim alanında bahsedebileceğimiz önemli isimlerden biri de Bloomfield’dır. Bloomfield, Amerika’da yapısalcılıktan yola çıkarak Betimlemeli Dil Bilimi geliştiren hocası Boas’ın görüşlerinin tutulmasını ve yerleşmesini sağlar. N. Chomsky de, dilde sözdizimine ağırlık vermiş, yapısalcılığın

⁵ Altınörs, Atakan, *Dil Felsefesi Sözlüğü*, İstanbul 2000, s. 21

⁶ Demir, Nurettin ve Yılmaz, Emine, *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Nobel Yayınları, Ankara, 2009, s. 1.

yeni bir doğrultusu olan Üretimsel Dilbilgisi'nin temellerini atmıştır. Daha sonra bu kuram Üretimsel; Dönüşümlü Dil Bilim adıyla bütün dünyaya yayılmıştır.⁷

Dil bilim bütün dillerde ya da herhangi bir dilde görülen genel ve özel özellikleri belirlemeye çalışan bir bilim dalıdır. Dil bilimin dallarını şöyle sıralayabiliriz.

- Ses bilim
- Biçim bilim
- Dizgi bilim
- Anlam bilim
- Sözcük bilim
- Ad bilim
- Lehçe bilim

Karşılaştırmalı dil bilim, dillerin ses bilgisi, biçim bilgisi ve anlam bilgisi yönünden ele alınarak karşılaştırılıp benzerlik ve farklılıklarının ortaya konulmasını öngörür. Karşılaştırmalı dil bilim daha çok aynı aileden gelen dillerin ya da bir dilin lehçeleri arasındaki farklılıkların ortaya konulması için kullanılan bir yöntemdir. Ancak bizim de burada uygulayacağımız bu yöntemin amacı diller arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koyarak yapıcı yönde bir çalışma yapmak, öğrenmeye katkıda bulunmaktır. Nitekim ünlü dil bilimci Bussman da karşılaştırmalı dil bilimin ilgi alanının dil tipleri ve bu yabancı dillerin diyalektik açıdan analizinin yapılması olduğunu söyler.⁸

Birçok dil bilimci, bu yöntemin karşılaştırılan dillerin kendine özgü özelliklerini ortaya çıkarmada çok etkili olduğunu söyler. Yapılan karşılaştırmalar sayesinde dillerin akraba oldukları ortaya çıkarılabildiği gibi akraba olmadıkları da tespit edilebilmektedir.

Diller arasındaki farklılıkları tespit etmek, dilin öğrenilmesinin zorluk derecesini de ortaya koyar. Ancak şu unutulmamalıdır ki, farklılıkları bilmek bir yandan da öğrenmeyi kolaylaştırır. Diller arasındaki farklılıkları belirlerken dikkat edilmesi gereken önemli bir husus da karşılaştırılan dillerin doğru kullanılması ve her iki dilin gramerinin iyi bilinmesidir. Bu çalışmamızda, daha çok dil bilimin bölümlerinden biçim bilim(yapıbilim)den yararlandık. İngilizce ve Türkçe'nin yapısını karşılaştırmalı olarak incelemeye çalıştık.

⁷ Bkz. Aksan, *Her Yönüyle Dil*, s. 25-30.

⁸ [http:// culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Lexiloon%2de%20Linguistik/ko/KONTRASTiesl.htm](http://culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Lexiloon%2de%20Linguistik/ko/KONTRASTiesl.htm)

1.2. DİL AİLELERİ

Dünyada konuşulan dillerin sayısını kesin bir şekilde söylemek güçtür. Ancak bu dilleri sınıflandırarak ulaşılan sonuçlara göre birçok dilin birbiriyle akraba olduğu söylenebilir. Dünyada konuşulmuş ya da konuşulmakta olan diller iki açıdan sınıflandırılmaktadır.

- 1.Yapı bakımından (Morphology)
- 2.Kaynak (akrabalık ilişkileri) bakımından (Genetic)

1.2.1. Yapı Bakımından Diller

Biçim bakımından yapılan çalışmalar diller arasındaki biçim açısından bilinen yakınlıklara dayanır. Alman dil bilimci August Schleicher'in yaptığı ve bugünkü yapısal sınıflamayı gösteren şemayı burada vermekte yarar görüyoruz:

- 1.Yalınlayan Diller (Tek Heceli Diller)
- 2.Bitişken Diller (Eklemeli Diller)
- 3.Bükümleyen Diller (Çekimli Diller)⁹

1.2.1.1. Yalınlayan Diller

Tek heceli dediğimiz bu diller *ek* almaz, büküme de uğramazlar. Kelimelerin anlamı cümledeki yerine ya da yanına gelen kelimeye göre değişir. *Tek heceli* dillerin en tipik örneği Çince'dir. Yalınlayan dillerde vurgu çok önemlidir. Yazıda da gösterilebilen tonlama ile bir kelime on beş farklı anlam ifade edebilir.

Wo şeye -yazıyorum, yazarım

Wo bu şeye -yazmıyorum, yazamam

Wo şeye ma -yazıyor muyum, yazar mıyım?

Wo şeye lı -yazdım¹⁰

Yalınlayan dillere tek heceli diller denilse de aslında bütün sözcükler tek heceli değildir. Ayrıca bu dillerin ön ek ve son ek alanları da vardır. Yalınlayan dillere Çince'den başka Vietnam dili, Himalaya ve Afrika dilleri ve Cava dillerini de örnek gösterebiliriz.¹¹

⁹ Aksan, Her Yönüyle Dil, s. 104.

¹⁰ Aksan, Her Yönüyle Dil, s. 104.

¹¹ Altunkaya Fuat, An Introduction to Turkish-English Contrastive Grammar, İstanbul 1997, s. 2.

1.2.1.2. Bitişken Diller

Bitişken dillere Türkçe başta olmak üzere Ural-Altay dillerinden Moğolca, Mançu-Tunguzca, Macarca, Samoyetce ve kimi Afrika, Asya dilleri örnek gösterilebilir. Bu dillerde değişmeyen bir köke getirilen eklerle kelimeye çokluk, zaman, şahıs, birliktelik, olumsuzluk gibi çeşitli anlamlar kazandırılır. Buna ekler bakımından zengin olan Türkçe'den örnek verebiliriz:

al-dır-ma-mak

süz-geç-ler-i

iz-le-y-e-bil-ir-sin

Bitişken dillerde ekler ve kökler birbirlerine bağlanırlar ve gövdeleri oluştururlar. Kelimeler aldıkları eklerle sıkıca kaynaşır. Ayrıca kelime kökleri ve köklere getirilen ekler, farklı görevler ve anlamlar yüklenerek anlam zenginliğini ortaya çıkarır. Bitişken diller içerisinde değerlendirilen bazı diller de vardır ki bu diller Kaynaştırmalı Diller olarak adlandırılır. En gelişmiş örnekleri Amerika'nın yerli dillerinde görülür. Ekler, kökler ve sözcükler tek bir tümce oluşturacak şekilde kaynaşır. Bu dilleri ayrı yapıda değerlendirenler de vardır. Kızılderili dilleri, Eskimoca ve Gürcüce bu dillere örnek oluşturan dillerdir.¹²

Örn: kia-zu-nak-ter (sıcaklık, maruz kalma, sonucu)

1.2.1.3. Bükümlü Diller

Bu dillerde köke ait asli sesler değişmezken kelimenin ünlülerinin çekim esnasında değiştiği görülür. Türkçe gibi eklemeli dillerde çekim esnasında kökte değişiklik olmazken bükümlü dillerde kökte değişiklik olur. Örn. kâle-dedi, söyledi (Arapça) ;yekûlu-der, söyler; kul- söyle-, de-

Bükümlü dillerin kök bükümlü olanları (Arapça) olduğu gibi Hint-Avrupa dilleri gibi gövde bükümlü olanları da vardır. Bu dillerde ön ek ve son ekler de kullanılır.

1.2.2. Kaynak Bakımından Diller

Yeryüzündeki dillerin yapı ve biçim bakımından benzerliklerinden yola çıkılarak dil aileleri belirlenmiştir. Ses, söz dizimi bakımından yakınlıkları, sözcüklerin kaynak kökünün benzeşmesi, ortak kelimelerin bulunması, dillerin akraba olduğunu

¹² Bkz. Altunkaya, *An Introduction to Turkish-English Contrastive Grammar*, s. 2.

kesinleştiren etmenlerdir. Hint-Avrupa dil ailesi bütün bu ortaklıkları gösterdiği için kesin akraba dil sayılmaktadır.

Dünyamızda konuşulan dillerin benzerliklerinden yola çıkılarak oluşturulan dil ailelerinin hepsi bu ortak özellikleri karşılamamaktadır. Bu da akraba diller konusunda farklı fikirler ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kabul edilen başlıca dil aileleri şunlardır:

1. URAL-ALTAY DİL AİLESİ
2. HİNT-AVRUPA DİL AİLESİ
3. ÇİN-TİBET DİL AİLESİ
4. BANTU DİL AİLESİ

1.2.2.1. Ural-Altay Dil Ailesi

Ural-Altay dil ailesi Ural ve Altay olmak üzere iki kola ayrılır. Türkçe, Ural-Altay dil ailesinin Altay koluna mensup bir dildir. Ural-Altay dil ailesine mensup diller arasındaki akrabalık bağı herkes tarafından kabul görmemiştir. Bunun sebebi yukarıda bahsettiğimiz benzerliklerin tam olarak tespit edilememesidir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki Ural-Altay dil ailesi üzerinde yapılan çalışmalar sınırlıdır. Altay dilleri arasında ortak kelimelerin çokça görüldüğünü dil bilimciler tespit etmiştir. Özellikle Altay dilleri içerisinde Moğolca ve Türkçe arasında (biçim, söz varlığı, söz dizimi bakımından) akrabalığı kanıtlayan birçok benzerlik bulunmaktadır. Altay dilleri bitişken dillerdir. Sözcük türetme ve çekim son eklerle sağlanır. Ural-Altay dil ailesi hakkında ilk çalışmalar Orhun abidelerinin de bilim âlemine tanıtılmasını sağlayan İsviçreli Subay John von Strahlenberg tarafından yapılmıştır. Strahlenberg 1730 da Stockholm’de yayınladığı eserinde Sibiry ve Sibiry yakınlarında Türk lehçeleri üzerinde yaptığı çeşitli çalışmalara yer vermiştir.

Ural-Altay dil ailesi arasındaki akrabalık tam olarak aydınlatılmamış olsa da varlığı tamamen inkâr da edilemez. Bu diller arasındaki ortak özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Her iki grupta da ünlü uyumu vardır.
2. Bitişken (eklemeli) olan bu dillerde hem çekim ekleri hem de kelime türetmeye yarayan yapım ekleri kullanılmaktadır.
3. Ses, cümle yapısı sözcük benzerlikleri ve ortaklıkları vardır.

4. Kullanılan kişi zamirlerinde de benzerlik vardır.¹³

Türkçe	Moğolca	Tonguzca	Mançuca	Fince
ben, sen	bi, çi	bi, ři	bi, si	mina, sina

Altay dillerinde cinsiyet ayrımı yoktur. Çokluk bildiren sıfatlardan sonra gelen isimler çoğul eki almaz (beş çocuk) kelime başların da çift ünsüz yoktur.

Ural-Altay dil ailesi řu gruplara ayrılır:

- 1.Fin-Uygur
- 2.Türk-Tatar
- 3.Samoyed
- 4.Moğol-Mançu
- 5.Tunguz
- 6.Karadeniz-Hazar arasındaki diller.¹⁴

1.2.2.2. Hint Avrupa Dil Ailesi

Hint Avrupa dil ailesi, Avrupa’da konuşulan dillerin yakınlıklarından yola çıkılarak çok eskilerden tespit edilmiş bir dil ailesidir. Franz BOPP’un 1861 yılında yayımlanan kitabıyla Hint-Avrupa dil ailesi üzerinde yapılan çalışmalar gittikçe yaygınlık kazanmıştır. Hint-Avrupa dil ailesi Hint ve Avrupa kolu olmak üzere iki ana kola ayrılır. Hint-Avrupa dil ailesinin belli başlı kuralları şunlardır.

1. Bu dil ailesine mensup diller de hiçbir zaman ünlü uyumuna rastlanmaz.
2. Sözcük başında birden çok ünsüz kullanabilir.

Hint-Avrupa dil ailesi başlıca řu dillerden oluşur:

1. Ari
2. Ermenice
3. Grekçe
4. İllirce
5. İtalyanca
6. Keltce
7. Germence
8. Baltık-İslav Dilleri

¹³ Bkz.Aksan, *Her Yönüyle Dil*, s. 110-120

¹⁴ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, s.111.

9. Eski Anadolu Dilleri

10. Toharca¹⁵

1.3. DİLLERDE KELİME, KÖK VE EK

Dillerin temeli nasıl bilinmeyen zamanlarda yapılmış gizli anlaşmalara dayanıyorsa kelimeler de aynı şekilde mana kazanmışlardır. Kelimeler tek başına anlam taşıdıkları için tek başına da kullanılabilirler, kelimeler genellikle çok seslidirler. Ünlemler dışında tek sesli kelime yoktur (A!, O!). Bir kelimenin bütün ekleri çıkarıldıktan sonra geriye kalan anlamlı en küçük birimine kök denir. Kelimeyle kök arasında doğrudan bir anlam bağlantısı vardır.¹⁶

Kelimeler köklerden farklıdır. Kökler, dildeki anlam taşıyan en küçük birim şeklinde tanımlanırken kelimeler, bünyesinde manalı ve görevli öğeler bulunduran ses topluluklarıdır. Yani kök parçalara ayrılmaz, ayrıldığında anlamını kaybeder. Kökler önceden var olan, anlamlı ses topluluklarıdır. Kelime ise sonradan köklere getirilen eklerle türetilir. Dillere giren yeni kavramlar, ya köke getirilen eklerle türetilen yeni kelimelerle karşılaşılır ya da yabancı dillerdeki karşılıkları alınır. Kökler taşıdıkları anlam bakımından ikiye ayrılır: Bazı kökler varlıkları, kavramları karşılarken bazı kökler varlıkların işlerini, oluşlarını ve hareketlerini belirtirler. Bu nedenle kökler *isim kök* ve *fiil kök* diye adlandırılırlar.¹⁷

Ek; köklere eklenerek yeni kelimeler türetmeye, kelimeye işlerlik kazandırmaya yarayan, tek başına anlamı olmayan ses topluluğudur. Ekler olmadan eklemeli dillerde kelime yapılamayacağı gibi anlamlı cümleler de kurulamaz. Özellikle fiil kökleri ek almadan işlerlik kazanamaz. Ekler görevleri bakımından ikiye ayrılır:¹⁸

1. Yapım ekleri,
2. Çekim ekleri

¹⁵ Ergin, Türk Dilbilgisi, s. 6-7; Aksan, *Her Yönüyle Dil*, s. 124.

¹⁶ Keskin, Yeni Dil Bilgisi, *-Kelime ve Cümle Tahlilleri-*, s. 17.

¹⁷ Bkz. Flor Arts ve Jan Arts, *English Syntactic Structures*, Pergamon Press, Oxford, 1994, s. 11.

¹⁸ Ergin, , Türk Dilbilgisi, s. 121; Flor Arts ve Jan Aarts, *English Syntactic Structures*, s. 19;

İKİNCİ BÖLÜM

2. İNGİLİZCE VE TÜRKÇE'DE KULLANILAN YAPIM EKLERİ

2.1. TÜRKÇE'DE YAPIM EKLERİ

Yapım ekleri eklendiği kelimenin yapısını, türünü ve anlamını değiştirebilen eklerdir. Bu ekler köklere getirilerek ihtiyaç duyulan yeni kelimeler türetilir. “*Yapım ekleri eklendiği kökle yaptığı tür değişikliğine göre dörde ayrılır.*”¹

- 1.İsimden isim yapan ekler
- 2.İsimden fiil yapan ekler
- 3.Fiilden fiil yapan ekler
- 4.Fiilden isim yapan ekler

2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

İsim kök ve gövdelerine getirilerek yeni isimler yapmaya yarayan eklerdir. İsimden isim yapan ekler sayıca çok olmasa da görev ve anlam bakımından çok geniş bir alana sahiptir. Türkçe’de işlek olan isimden isim yapan ekleri şöyle sıralayabiliriz:

2.1.1.1 -cı, -ci, -cu, -cü, -çı, -çi, -çu, -çü

Türkçe’nin eski dönemlerinden itibaren kullanılan işlek eklerden biridir.

a) Meslek adı, sıfat görevli kelimeler yapmak için kullanılır. Bu ekin Türkçe ve İngilizce’deki kullanımına şu örnekler verilebilir:

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan isim/ek	Türetilmiş sözcük
Saat	-ci	Saatçi	Watch	Dealer	Watch-dealer
Süt	-cü	Sütçü	Milk	Man	Milk-man
Elektrik	-çi	Elektrikçi	Electric	-ian	Electrician

“*Menderes Ovasını bereketi, savaşın getirdiği darlık nedeniyle büyük kentler de karaborsacı, vurguncu para babalarını zenginleştirdiği gibi ova köylerinin ağalarını, esnafını da kanatlandırıp canlandırdı.*”²

¹ Ergin, *Türk Dilbilgisi*, s. 154 vd.

² BİLBAŞAR, Kemal, *Başka Olur Ağaların Düğünü*, s.7

İngilizce’de bu ekin yerine *-er, -ist, -ian, -or, -man, -maker, -dealer, repairman, salesman* ekleri ve kelimeleri kullanılır. Yani bazıları türemiş kelimeyken bazıları birleşik kelime özelliği gösterir.

b) Bu ek isimlere gelerek politik, dini, felsefi, bir doktrinin destekçisi anlamına gelen sıfatlar yapar. İngilizce’de de *-ist, -an* ekleriyle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Milliyet	-çi	Milliyetçi	Nationality	-ist	Nationalist
Devlet	-çi	Devletçi	State	-ist	Statist
Cumhuriyet	-çi	Cumhuriyetçi	Republic	-an	Republican

“*Halamın ittihatçı düşmanların ağzıyla; sanki İstanbul’u, Kuvayı Milliyeciler işgal etmiş gibi Anadolu’ya ateş püskürtmekteydi.*”³

c) Kişilerin karakter özelliğini geniş zamanda ifade eden sıfatlar yapar. İngilizce’de ise *-ar, -er, -ard, -ist, -iar* ekleriyle bu tür kelimeler yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Alay	-cı	Alaycı	Tease	-er	Teaser
Kavga	-cı	Kavgacı	Fight	-er	Fighter
Yalan	-cı	Yalancı	Lie	-ar	Liar

“*Ama menekşe saçlarından şikâyetçi değildir.*”⁴

d) Kişilerin sahip olduğu statü, rol ve bulunduğu durum hakkında bilgi veren sıfatlar yapar. İngilizce’de bu ekin yerine *-or, -er, -ier, -eer, -maker* ekleri kullanılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Dua	-cı	Duacı	Pray	-er	Prayer
Yol	-cu	Yolcu	Road	-er	Traveller
Konuşma	-cı	Konuşmacı	Speech	-er	Speaker

“*Nigehbancılar da, karakolcular da küskün...*”⁵

³ TAHİR, Kemal, *Esir Şehrin İnsanları*, s.95

⁴ BİLBAŞAR, Kemal, *Başka Olu Ağaların Düğünü*, s.9

⁵ TAHİR, Kemal, *Esir Şehrin İnsanları*, s.254

2.1.1.2. -lık, -lik, -luk, -lük

Türkçe'nin eskiden beri kullanılan belirgin isimden isim yapma eklerinden biridir. Sıfat görevli kelimeler yapar. Bunun yanında kalıcı isimler türetmede de kullanılır.

a) Yer isimleri yapma da kullanılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Ek	Türetilmiş sözcük
Kitap	-lık	Kitaplık	Book	----	Library
Mezar	-lık	Mezarlık	Grave	----	Cemetery
Çamaşır	-lık	Çamaşırılık	Linen	----	Laundry

“Hatta ailesine aylık bile bağlamış.”⁶

Somut isimlerden soyut isimler yapar. İngilizce’de -hood, -ity, -ship, -ness ekleriyle bu ekin anlamı sağlanır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Ek	Türetilmiş sözcük
Anne	-lik	Annelik	Mother	-hood	Motherhood
Güzel	-lik	Güzellik	Beautiful	----	Beauty
İyi	-lik	İyilik	Good	-ness	Goodness

“Gizlilik işe kudret, önem verir.”⁷

b) İsimlere gelerek sıfat görevli kelimeler türetir. İngilizce’de bu ekin görevini yapan başka bir ek kullanılmaz.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan isim/ek	Türetilmiş sözcük
Kış	-lık	Kışlık	----	----	----
Kira	-lık	Kıralık	----	----	----
Yemek	-lik	Yemeklik	----	----	----

“Akı sıra gündelik masrafı meteliğine kadar kaydedip ev bütçesi tutacak, aylık masrafını bilecekti.”⁸

⁶ TAHİR, Kemal, *Esir Şehrin İnsanları*, s.229

⁷ TAHİR, Kemal, *Esir Şehrin İnsanları*, s.255

⁸ TAHİR, Kemal, *Esir Şehrin İnsanları*, s.97

c) Alet adı yapmada kullanılır. İngilizce’de bu eki karşılayan bir ek yoktur. Bu ekin türettiği kelimeleri karşılayan tek başına kelimeler vardır

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan isim/ek	Türetilmiş sözcük
Korku	-luk	Korkuluk	Scare,Fear	-----	Scare-Crow
Tuz	-luk	Tuzluk	Salt	-----	Salt-Shaker
Göz	-lük	Gözlük	Eye	-----	Glasses

“Amerikan yapısı traktörleri, geniş kulaklı pullukları, mivzerleri, motopomplarıyla genişleterek tüm ovaya yaydılar.”⁹

d) Meslek adı yapar. İngilizce’de -ship, -ure, -cy, -ing, -ate ekleriyle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan isim/ek	Türetilmiş sözcük
Avukat	-lık	Avukatlık	Lawyer, Advocate	-ate	Advocate
Mimar	-lık	Mimarlık	Architect	-ure	Architecture
Terzi	-lik	Terzilik	Tailor	-ing	Tailoring

“Yarıcılık biraz daha kazançlıydı.”¹⁰

2.1.1.3. -lı, li, -lu,- lü

İşlek yapım eklerinden biridir. En önemli görevi sıfat görevi yapan, özellik belirten isimler yapmaktır. Sahiplik, bulunma, bağlılık gibi anlamlar katar kelimeye. İngilizce’de with edatı, -worn ekiyle yapılır.

a) Alete sahip olma

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan edat/isim	Türetilmiş sözcük
Çanta	-lı	Çantalı	Bag	with	with a bag
Gözlük	-lü	Gözlüklü	Glasses	Worn	Worn eye-glasses
Tişört	-lü	Tişörtlü	t-shirt	With	with a t-shirt

“Nedime Hanım, o çıplak han odasında, türlü boyalarla boyanmış hafiyelerin arasında, o tehlikeli işleri becermeye çalışırken, kendisi Kamil Bey, bizzat kendisine karşıdahi ömründe bir kere bile...”¹¹

⁹ BİLBAŞAR, Kemal, *Başka Olu Ağaların Düğünü*, s.7

¹⁰ CUMALI, Necati, *Acı Tütün*, s.71

b) İrk, millet, vatandaşlık, aile vasfı bildiren sıfat görevli isimler yapar. İngilizce’de *-an*, *-i*, *-iot*, *-ian* ekleriyle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan isim/ek	Türetilmiş sözcük
Amerika	<i>-lı</i>	Amerikalı	America	<i>-an</i>	American
Kıbrıs	<i>-lı</i>	Kıbrıslı	Cyprus	<i>-iot</i>	Cypriot
Mısır	<i>-lı</i>	Mısırlı	Egypt	<i>-ian</i>	Egyptian

“*Amerikalı Müdür de bir şey sormadı.*”¹²

c) Özellik belirten isimler yapar. İngilizce’de *-ful*, *-e*, *-y*, *-ous* ekleri ve *in* edatıyla yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan isim/ek/edat	Türetilmiş sözcük
Şeker	<i>-li</i>	<i>Şekerli</i>	Sugar	<i>-y</i>	Sugary
Akıl	<i>-lı</i>	<i>Akıllı</i>	Wise	<i>Wisdom</i>	Wisdom
Kırmızı	<i>-lı</i>	<i>Kırmızılı</i>	Red	<i>in</i>	In red

“*Karınızı biraz kibirli sanmıştım.*”¹³

2.1.1.4. -leyin

Bu ek birden fazla ekin birleşmesiyle meydana gelen eklerden biridir. Eskiden bu ek *-ça*, *-çe*, *-ca*, *-ce* çekim ekinin yanında onun gibi bir eşitlik çekim eki olarak kullanılırdı. “Bu ek zamanla vakit anlamı taşıyan isimler yapar hale gelmiştir”¹⁴. İngilizce’de *in*, *at* edatlarıyla ve *during* zarfıyla yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng.Edat	Türetilmiş sözcük
Sabah	<i>-leyin</i>	Sabahleyin	Morning	<i>In the</i>	In the morning
Akşam	<i>-leyin</i>	Akşamleyin	Evening	<i>In the</i>	In the evening
Gece	<i>-leyin</i>	Gece-leyin	Night	<i>During</i>	During the night

“*Ertesi gün sabahleyin Türk kuvvetlerinin çekildiği zaman İngiliz ve Araplar saldırıya geçtiler.*”¹⁵

¹¹ TAHİR, Kemal, *Esir Şehrin İnsanları*, s.338

¹² CUMALI, Necati, *Acı Tütün*, s.135

¹³ TAHİR, Kemal, *Esir Şehrin İnsanları*, s.269

¹⁴ Ergin, Muharrem, *Türk Dilbilgisi*, s. 173.

¹⁵ ATAY, Falih Rıfkı, *Çankaya*, s.39

2.1.1.5. -sız, -siz, -suz, -süz

Bir şeyin bulunmadığı anlamını katar kelimeye. Olumsuzluk anlamı taşıyan sıfatlar yapar.

a) Nesnenin yetersizliğini belirtir. İngilizce’de *-less* eki ve *without* edatıyla yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Ek	Türetilmiş sözcük
Tat	-sız	Tatsız	taste	-less	Tasteless, sugarless
Tuz	-suz	Tuzsuz	Salt	-less	Saltless
Yıldız	-sız	Yıldızsız	Star	-less	Starless

“Aralarında tatsız bir tartışma geçti.”¹⁶

b) Durum bildiren isimler yapar. İngilizce’de *-ly*, *-less* ekleriyle bu ekin anlamı sağlanır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Ek/ kelime	Türetilmiş sözcük
Gönül	-süz	Gönülsüz	soul, heart	Reluctant	modest, meek, reluctant
Yüz	-süz	Yüzsüz	Face	-less	Shameless
Taban	-sız	Tabansız	sole, floor	-ly	Cowardly

“Sen ne gâvur, ne dinsiz, imansız diye ekledi.”¹⁷

2.1.1.6. -cağız, -ceğiz

Küçültme, acıma, sevgi gibi anlamlar taşıyan isimler yapar.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Kelime	Türetilmiş sözcük
Kadın	-cağız	Kadıncağız	Woman	Poor	poor woman
Adam	-cağız	Adamcağız	Man	Poor	poor man
Çocuk	-cağız	Çocukcağız	Child	Poor	poor child

“Bir kurmay albayı bir defa öylesine haşladı ki adamcağız eridi.”¹⁸

İngilizce’de *poor* sıfatıyla yapılır.

¹⁶ ATAY, Falih Rıfkı, *Çankaya*, s.34

¹⁷ CUMALI, Necati, *Acı Tütün*, s.92

¹⁸ ATAY, Falih Rıfkı, *Çankaya*, s.20

2.1.1.7 -ca, -ce, -ça, -çe

İsimlere gelerek dil, lehçe, şive isimleri yapan bir ektir. İngilizce’de *-ic*, *-ish*, *-ese*, *-an*, *-i* ekleriyle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Arap	-ça	Arapça	Arab	-ic	Arabic
Türk	-çe	Türkçe	Turk	-sh	Turkish
Japon	-ca	Japonca	Japan	-ese	Japanese
Macar	-ca	Macarca	Hungarian	-an	Hungarian
Bengal	-ce	Bengalce	Bengal	-i	Bengali

“*Türkçe konuşuyordu.*”¹⁹

2.1.1.8.-cık, -cik, -cuk, -cük

İsimlere gelerek sevgi, acıma ve küçültme anlamı taşıyan isimler yapar.

a) Kalıcı isimler yapanlar. İngilizce’de bu eki karşılayan bir ek yoktur.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Kelime	Türetilmiş sözcük
Badem	-cik	Bademcik	Almond	-----	Tonsil
Gelin	-cik	Gelincik	Bride	-----	Weasel

b) Sevgi, acıma anlamı katar. İngilizce’de bu ekin yerine *poor little...*, *dear little* zarfları kullanılır.

*Mehmet-çik the common name for Turkish soldier. Mehmet a common proper masculine name.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Kelime	Türetilmiş sözcük
Yavru	-cuk	Yavrucuk	Child	<i>poor little</i>	Poor little child
Kuzu	-cuk	Kuzucuk	Lamb	<i>dear little</i>	dear little lamb

“*Kendi kendine: Daha kaç yaşında; yavrucuk, daha kaç yaşında?*”²⁰

¹⁹ ATAY, Falih Rıfkı, *Çankaya*, s.14

²⁰ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, *Kiralık Konak*, s. 32

c) Küçültme anlamı katar İngilizce’de böyle bir ek bulunmaz, bu ekin anlamı ‘very’ ile sağlanır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Z.	Türetilmiş sözcük
Küçük	-cük	Küçücük	Small	very	very small
Kısa	-cık	Kısacık	Short	very	very short

“Faik Bey’in bu kısacık cümlesinde, Nefise’nin her akşam kumar masasında eskiyen sevimli yüzüne söylenmiş alçakgönüllü bir dost iddiası vardı.”²¹

2.1.1.9. -cak, -cek

Bu ek -cık, -cik, -cuk, -cük ekine benzer. İsimlere gelerek küçültme anlamı katar. İngilizce’de poor, little, dear, little kelimeleriyle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Yavru	-cuk	Yavrucuk	Child	Poor	poor little child

2.1.1.10. -daş, -taş

İsimlere gelerek eşlik, ortaklık, bağlılık, mensup olma anlamları katar. İngilizce’de -sake, -ary, co-, -ist, -mate, -er, col-, -,like, -ed, -ont, fellow- ekleriyle, kelimeleriyle ve düzensiz fiillerle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Sır	-daş	Sırdaş	Secret	Co-	Co-conspirator
Meslek	-daş	Meslektaş	Profession	Col-	Colleague
Yol	-daş	Yoldaş	Road	Fellow-	Fellow-traveller
Çağ	-daş	Çağdaş	Age, era	-ary	Contemporary

“Kadehini kaldırarak:

- Şerefimize vatandaşlar...”²²

²¹ KARAKOYUNLU, Yılmaz, *Salkım Hanımın Taneleri*, s.34

²² ATAY, Falih Rıfkı, *Çankaya*, s.4

2.1.1.11. -ncı, -nci, -ncu, -ncü

Sayı isimlerine gelerek sıra sayı isimleri yapar, derece bildirir. İngilizce’de *-th* eki ve düzensiz kelimelerle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Son	-uncu	Sonuncu	the last	-----	End
Dört	-üncü	Dördüncü	Four	-th	Fourth

“Kızı Zübeyde'nin iki kardeşi vardı. Biri Lankaza'da ahçılık eden Hasan, ikincisi Selânik eşrafından Hacı Sami Bey'in çiftliğinde Subaşı Hüseyin.”²³

2.1.1.12. -cıl, -cil, -cul, -cül, -çıl, -çil, -çul, -çül

Çok işlek olmayan bir ektir. Tür adı yapmakta kullanılır. Benzerlik, düşkünlük gibi anlamlar katar kelimeye. İngilizce’de *-ish*, *-ed*, *-bound*, *-ing* ekleri ve düzensiz kelimelerle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Ak	-çıl	Akçıl	White	-ish, -ed	whitish, faded
Ev	-cil	Evcil	House, Home	-ed	Domesticated
İnsan	-cıl	İnsancıl	Humanbeing	-----	Domestic
Balık	-çıl	Balıkçıl	Fish	-----	Heron
Ana	-cıl	Anacıl	Mother, mummy	-bound	Mother-bound
Kır	-çıl	Kırçıl	Grey	-ing	Greying
Ben	-cil	Bencil	I, self	-ish	Selfish
Ölüm	-cül	Ölümcül	Dead	-ly	Deadly

“Üç yıl, Çıbı Kağan tutsak edilip Çin’e götürülünceye kadar savaşlarda olgunlastın; ölümcül yaralar aldın.”²⁴

²³ ATAY, Falih Rıfkı, *Çankaya*, s.5

²⁴ ATSIZ, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.4

2.1.1.13. -ç

Anlamı güçlendirmek için isimlere eklenen bir ektir. İngilizce’de *like* ve düzensiz kelimelerle yapılır. Şu şekilde örneklendirebiliriz:

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. E.	Türetilmiş sözcük
Ana	-ç	Anaç	Mother	<i>Like</i>	Mother-like

“*Mehpare Hanım korkudan sararmasına rağmen hem onu hem de hizmetçileri yatıstırmak için uğraştı; Hikmet Beyin o kargasada bile fark edip sastığı anaç bir hal vardı üstünde.*”²⁵

2.1.1.14. -k

Kelimeye benzerlik anlamı katan isimden isim yapma eklerinden biridir. İngilizce’de -y eki, *like* edatı ve düzensiz kelimelerle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng.Ek/ E.	Türetilmiş sözcük
Baş	-k	Başak	Head	-----	spica, ear of corn
Ben	-k	Benek	Mole	-----	spot, blot
Top	-k	Topak	Ball	<i>Like</i>	ball-like, dough ball

“*Yalnız, ta uzaklarda, kendi haline bırakılmış bahçenin derinlerinde birtakım kırmızı benekler seçiliyor.*”²⁶

2.1.1.15. -msi

İsimlere gelerek benzerlik anlamı katan bir ektir. İngilizce’de örnekte görüldüğü gibi benzer bir ek vardır:

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Acı	-msı	Acımsı	Bitter	-ish	Bitterish
Mavi	-msi	Mavimsi	Blue	-ish	bluish
Şeker	-imsi	Şekerimsi	sugar	<i>Like</i>	sugar-like

İngilizce’de -ish eki ve *like*’ la ve düzensiz kelimelerle yapılır.

“*Kâmrân, hayretle basını çevirdi, iç kapıdaki fenerden süzülüp gelen mavimsi aydınlığın içinde ta yakında Feride'nin ela gözlerini gördü.*”²⁷

²⁵ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s.133

²⁶ GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Çalıkuşu*, s.71

2.1.1.16. -mtırak

İsimlere benzerlik ve gibilik anlamı katar. İngilizce’de -ish ekiyle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Ekşi	-mtırak	Ekşimtırak	Sour	-ish	sourish
Sarı	-mtırak	Sarımtırak	Yellow	-ish	Yellowish

“Kapının hemen yanındaki büyük bir dut ağacı, parmak iriliğinde, sarımtırak meyvelerini yerlere dokmustu; kapının diğer yanında acı yeşil yapraklarıyla bir cakaleriği vardı.”²⁸

2.1.1.17. -z

Sayı isimlerine gelerek yakınlık, eşlik, ifade eden topluluk isimleri yapar. İngilizce’de -in(s), -le, -lets ekleriyle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
İki	-z	İkiz	Two	-in(s)	twin(s)
Üç	-z	Üçüz	Three	-le	Triple
Dört	-z	Dördüz	Four	-let	Quadruplet

“Adı belli olmayan bu hayal, çok eskiden olmuş olan karısıyla kağan kızı Ay Hanım’ın karısıp birlesmesinden doğuyor, ikiz gibi birbirine benziyen bu iki kadın bir tek varlık halinde birleserek Urungu’nun gözlerini ve gonlunu kavuruyordu.”²⁹

2.1.1.18. -sal

Yer ifade eden isimler yapar. Bunun yanı sıra isimlere gelerek ait olma, ilişkin olma, uygun olma gibi anlamlar katar. İngilizce’de -ic, -al, -y ekleriyle ve düzensiz kelimelerle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Kum	-sal	Kumsal	Sand	-y	sandy place, shore
Küre	-sel	Küresel	Globe	-al	Global, spherical
Tanrı	-sal	Tanrısal	God	-----	Divine

“Kendimi bayırın en dik yerinden olanca hızımla aşağıdaki kumsala kapıp koyuverdim.”³⁰

²⁷ GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Çalıkuşu*, s.390

²⁸ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s.166

²⁹ ATŞİZ, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.38

³⁰ GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Çalıkuşu*, s.79

2.1.1.19. -sı, -si, -su, -sü

Kelimeye benzerlik, gibilik anlamı katar. İngilizce’de *-ish*, *-ly*, *-like* ekleriyle ve düzensiz kelimelerle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Odun	-su	Odunsu	Wood	-like	Woodlike
Çocuk	-su	Çocuksu	Child	-ish	Childish
Kadın	-sı	Kadınsı	Woman	-ish	Womanish
Erkek	-si	Erkeksi	Man	-ly	Manly

“Nöbetçilerin dışındakiler kayaların ardına sinip uyumuslardı, uyurken kaba koylu yuzlerine çocuksu bir masumiyet yerlesiyordu.”³¹

2.1.1.20. -ar, -er, -şar, -şer

Sayı isimlerine gelerek üleştirme sayı sıfatları yapar. İngilizce’de böyle bir ek bulunmaz *each* kelimesiyle yapılır. Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi tam karşılayan bir ek İngilizce’de kullanılmaz.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ekin yerini tutan kelime	Türetilmiş sözcük
Bir	-er	Birer	one each	<i>one each</i>	one each
Üç	-er	Üçer	three each	<i>three each</i>	three each

“Eski hatıraları birer birer canlanıyordu.”³²

2.1.1.21.-man, -men

İsimlere gelerek benzerlik, mübalağa anlamı katar. Sıfat görevli kelimelerde küçültme anlamı katmak için de kullanılır. İngilizce’de *-ish*, *-d*, *-y* ekleriyle ve düzensiz kelimelerle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek ve zarf	Türetilmiş sözcük
Koca	-man	Kocaman	large, big	<i>Rather</i>	rather large, big
Kara	-man	Karaman	Black	-ish	Blackvised, blackish

“Kocaman bir asma kilitle kilitlenmiş tahta sandığını acıp oradan bir kitap çıkardı, alıp koynuna soktu.”³³

³¹ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s.150

³² ATŞİZ, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.7

2.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri

“Dilimizin en önemli özelliklerinden biri, isim ve fiil köklerinden yeni kelimeler türetilbilmesidir.”³⁴ İsim kök ya da gövdelerine getirilen eklerle isim olan kelime fiil yapılır. Bu tür fiiller ekin getirildiği isimle ilgili fiillerdir. Olma, yapma gibi anlamlar taşırlar. Başlıca isimden fiil yapma ekleri şunlardır:

2.1.2.1 -da, -de, -ta, -te

Genellikle yansıma sözcüklere gelerek olma anlamı taşıyan fiiller yaparlar. İngilizce’de bu eki karşılayan bir ek yoktur. Farklı kelimelerle karşılanır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Fısııl	-da	Fısılda	Whisper	-----	Whisper
Hırıl	-da	Hırıl	Growl	-----	Growl
Takır	-da	Takırda	Tap	-----	Tap

“Mehpare Hanım, odadaki kokuları sık nefeslerle icine cekerken zor duyulan bir sesle fısıldadı.”³⁵

2.1.2.2. -la, -le

İsimden fiil yapma ekleri içerisinde en işlek ektir. Neredeyse tüm isimlerin sonuna gelerek o isimle ilgili fiiller yapar. İngilizce’de farklı kelimeler, -en eki, kelimenin tekrarı gibi farklı yollarla bu ekin anlamı sağlanmaktadır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	EKi karşılayan fiil	Türetilmiş sözcük
Zor	-la	Zorla	Force, difficult	-----	Force
Hav	-la	Havla	Bark	-----	bark
Yavaş	-la	Yavaşla	Slow	-----	become slow
Zayıf	-la	Zayıfla	Weak	Grow	grow weaker

³³ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s.165

³⁴ İlker, Ayşe, *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1997, s. 28.

³⁵ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s.29

2.1.2.3. -al, -el

Sıfat görevli kelimelere gelerek fiil yapan eskiden beri kullanılan bir ektir. İngilizce’de farklı kelimelerle bu ekin kelimeye kattığı anlam sağlanır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki Karşıllayan Edat	Türetilmiş sözcük
Az	-al	Azal	Few a little	İn	to decrease in number
Düz	-el	Düzel	Smooth	————	to improve

“ Kısın konaklarda, yazın yalılarda oturan aileler gittikçe azalmaktadır. ”³⁶

2.1.2.4. -a, -e

Çok işlek olmayan isimden fiil yapma eklerinden biridir. İngilizce’de to ve farklı kelimelerle -a, -e ekinin anlamı sağlanır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan yardımcı fiil	Türetilmiş sözcük
Oyun	-a	Oyna	play	————	Play
Kan	-a	Kana	blood	————	Bleed
Yaş	-a	Yaşa	age	————	Live

“Kiminle oyinarsam canını yakar, bağırtırdım. ”³⁷

2.1.2.5. -ar, -er

Renk isimlerine gelerek fiil yapmaya yarayan bir ektir. Bu ekin görevi İngilizce’de become/get yardımcı filleri ile karşılanmaktadır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan fiil	Türetilmiş sözcük
Yeşil	-er	Yeş(il)er	green	become	become green
Sarı	-ar	Sar(ı)ar	yellow	Turn	turn yellow
Kara	-r	Karar	black	Get	get dark, to turn black

“Mehpare Hanım buz kesmisti, Hikmet Beyin sararmış yuzunde domates lekeleri kan gibi duruyordu. ”³⁸

³⁶ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, *Kıralık Konak*, s.1

³⁷ GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Çalığışu*, s.3

2.1.2.6. -k, -ik

Birkaç isim köküne gelerek fiil yapmaya yarayan bir ektir. İngilizce’de farklı kelimelerle bu ekin anlamı verilir. Örneklerde de görüldüğü gibi İngilizce’de böyle bir ek kullanılmaz:

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan kelimeler	Türetilmiş sözcük
Bir	-ik	Birik	one	————	Accumulate
Ac(ç)-	-ık	Ac(ç)ık	hungry	————	be hungry
Gec(ç)	-ik	Gec(ç)ik	late	————	be late

Urungu o zaman havanın serinliğini duydu, vaktin geciktiğini anladı. „³⁹

2.1.2.7. -msa, -mse

Çok işlek olmayan bir ektir. İngilizce’de bu eki karşılayan bir ek bulunmaz. Kelime cümle içerisinde bu anlamı kazanır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Az	-ımsa	Az-ımsa	few, a little	<i>To consider</i>	to consider few or insufficient
İyi	-mse	İyimse	good	<i>To consider</i>	to consider good

2.1.2.8. -kır, -kir, -kur, -kür

Yansıma sözcüklere gelerek fiil yapan bir ektir. İngilizce’de bu eki karşılayan bir ekten söz edemeyiz. Yine *to* ya da kelimenin diğer halleriyle bu anlam sağlanır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan yardımcı fiil	Türetilmiş sözcük
Hay	-kır	Haykır	scream	<i>To</i>	to scream
Fış	-kır	Fışkır	spout	<i>To</i>	to spout

“Saçlarım karışmış, gözlerim dönmüş tükana tükana haykırmaktan duyduğum zevki ondan sonra hiçbir yerde bulamadım. „⁴⁰

³⁸ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s.18

³⁹ ATSIZ, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.18

⁴⁰ GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Çalıkuşu*, s.18

2.1.2.9. -lan, -len

İsimlere gelerek fiiller yapar. İngilizce’de *get...*, *become...*, *grow...* Kalıplarıyla yapıldığı gibi to da eklenir

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan kelimeler	Türetilmiş sözcük
Can	-lan	Canlan	soul, spirit	To	to come to life
Ev	-len	Evlen	house, home	Get	to get married
Hasta	-lan	Hastalan	sick, ill	Get	to get sick
Yaş	-lan	Yaşlan	age	Grow	to grow old

“Tıpkı o hayvanlar gibiydi ki, hastalandıkları zaman hemcinslerinden kaçarlardı ve ölmezden pek çok evvel ortadan kaybolurlardı.”⁴¹

2.1.2.10. -laş, -leş

Oluş anlamı taşıyan fiiller yapar. İngilizce’de *turn...* ve *become...* ile yapılır

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Eki karşılayan kelimeler	Türetilmiş sözcük
Çamur	-laş	Çamurlaş	mud	Turn into	to turn into mud
İlah	-leş	İlahlaş	god	Become	to become god
Taş	-laş	Taşlaş	stone	Turn to	to petrify, to turn into Stone

“Bu gölün sularına dalıyor, kendi gecmisiyle, oluleriyle birlikte yaşıyor, her gün biraz daha dibe, biraz daha gecmise inerek bugünden uzaklaşıyordu.”⁴²

⁴¹ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, *Yaban*, s.38

⁴² ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarası Gibi*, s.13

2.1.2.11. -sa, -se

Eskiden beri kullanılan olma, yapma ifade eden fiiller yapar. İngilizce’de bu ekin yerini tutan bir ek yoktur.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Su	-sa	Susa	Water	-----	to want to drink water, to thirst
Garip	-se	Garipse	Stranger	-----	to consider strange
Küçüm	-se	Küçümse	Small	-----	to underrate, to belittle

“ Belki, bununla da kalmayıp içinden bana karşı bir küçümseme duyuyor. ”⁴³

2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler

Fiil kök ve gövdelerine getirilen eklerle yeni isimler yapılır. Diğer yapım eki çeşitlerine göre sayıları daha fazladır. Kendi içinde farklı şekillerde karşımıza çıkarlar.

“Türkiye Türkçesinde; fiillere -mak, -ma, -ış ekleri getirilerek yapılan ve fiillerin adını gösteren dil bilgisel yapılara isim-fiil denir. ”⁴⁴ Fiilimsi yapan bu ekler de Türkçe’de fiillere işlerlik kazandıran ve onları isme dönüştüren önemli eklerdendirler.

2.1.3.1. -mak, -mek

Bütün fiil kök ve gövdelerine gelerek fiil adları yapan bir ektir. Bu eke mastar eki de denir. Bu ekle alet isimleri de yapılabilir. İngilizce’de alet ismi yaparken farklı kelimelerin kullanıldığı görülür.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Çak	-mak	Çakmak	To strike	-----	flint, cigarette lighter
Ye	-mek	Yemek	to eat	-----	Meal

“ Molalarda ve konaklarda Ay Hanım onu da otağına kabul ediyor, bazan Kunu Sengun, Tungra Sem ve Kadır Bağa ile birlikte kendisini de çağırarak birlikte yemek yiyordu. ”⁴⁵

⁴³ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, *Yaban*, s.31

⁴⁴ Ergin Muharrem, *Türk Dilbilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul 1998, s. 184-200; Bayraktar, Nesrin, *Türkçe’de Fiilimsiler*, TDK Yayınları, Ankara 2004, s. 7 vd.

⁴⁵ ATŞİZ, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.59

2.1.3.2. -ma, -me;

-mak, -mek ekiyle aynı görevleri yapan bir ektir. -mak, -mek eki hareket isimleri yaparken -ma, -me eki iş isimleri yapmakta kullanılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Yürü	-me	Yürüme	To walk	-ing	Walking
Bil	-me	Bilme	To know	-ing	Knowing

“Döşeme süpürüldü, nemli bir bezle silindi.”

2.1.3.3. -amak, -emek

Birkaç kelime dışında pek kullanılmayan bir ektir. İngilizce de bu eki karşılayan bir ek yoktur. Kelimenin to almış hali ya da başka bir kelimeyle bu anlam sağlanır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Kaç	-amak	Kaçamak	To escape	-----	Escape, opportunity
Bas	-amak	Basamak	To step	-----	Step, stair

“Yahut da ayaklarımı birbirine yapıştırarak zıplaya zıplaya basamakları atlardım.”⁴⁶

2.1.3.4. -anak, -enek

Çok kullanılmayan bir ektir. Fiillerden genellikle nesne isimleri türeten bir ektir. İngilizce’de böyle bir ek bulunmaz.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Sağ	-nak	Sağnak	pour out, to milk	-----	downpour, squall
Değ	-nek	Değnek	Touch, to be worth	-----	stick-rod
Seç	-enek	Seçenek	To choose	-----	Alternative
Gel	-enek	Gelenek	come	-----	Tradition

“ İstanbul, köklü bir aile gibi, geleneklerini, görgülerim sonraki kuşaklarına aktarmak için her fırsatı kullanmayı biliyordu.”⁴⁷

Bu ekin görevini yerine getiren bir ek yoktur. Başka kelimelerle bu anlam sağlanır.

⁴⁶ GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Çalıkuşu*, s.22

⁴⁷ KARAKOYUNLU, Yılmaz, *Salkım Hanımın Taneleri*, s.43

2.1.3.5. -ga, -ge

Eskiden çok kullanılan zamanla işlekliliğini kaybeden bir ektir. Fiillerden sıfat görevli de kullanılabilen kelimeler türetir. Örneklerde de görüldüğü gibi böyle bir ek İngilizce’de bulunmaz.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Bil	-ge	Bilge	To know	-----	Sage
Böl	-ge	Bölge	To divide	-----	District

“ Bundan sonra sana Bilge Tonyukuk denecektir!”⁴⁸

İngilizce de bu ekin yerini tutan bir ek yoktur.

2.1.3.6. -gan, -gen, -kan, -ken

İşlek bir ektir. Eklendiği kelimenin anlamına aşırılık katar. İngilizce de -ative, -y ekleriyle yapılır. Ancak her kelimeye bu ekler getirilemez.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Alın	-gan	Alınan	To be vexed, sensitive	-ish, -ful	peevish, fretful
Çalış	-kan	Çalışkan	To work	-ous	Industrious
Saldır	-gan	Saldırgan	To attack	-ive	Aggressive
Yapış	-kan	Yapışkan	To stick	-y	Sticky

“Zaten, pek öyle aklı basında, çalışkan bir talebe değildim.”⁴⁹

2.1.3.7. -m

Fiillere gelerek nesne ismi yapan eklerden biridir. İşlek bir ektir. İngilizce’de -ing takısıyla yapılabildiği gibi düzensiz fiillerle de yapılabilmektedir.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Doğ	-m	Doğ(u)m	To be born	-----	Birth
Öl	-m	Öl(ü)m	To die	-----	Death
Ak	-m	Ak(ı)m	To flow	-ing	Flowing

“Ölümünden sonra 19 Mayıs’ın ilk yıldönümünde bu notlardan mütarekede İstanbul’da geçirdiği günleri anlatan bölümlerini toplayıp bir küçük kitapta yayınlamıştım.”⁵⁰

İngilizce’de -ing eki ve düzensiz kelimelerin -th ekini almasıyla yapılır.

⁴⁸ ATŞİZ, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.37

⁴⁹ GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Çalıkuşu*, s.37

⁵⁰ ATAY, Falih Rıfkı, *Çankaya*, s.3

2.1.3.8. -k

Eskiden beri işlek olarak kullanılan fiilden isim yapma eklerinden biridir. Genellikle fiilin etkilendiği nesne, fiilin kaynaklandığı tümleç gibi isimler yapar. İngilizce de *-ed* ekiyle aynı görevli kelimeler türetildiği gibi düzensiz fiillerle de bu anlam sağlanabilmektedir.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Sön	-k	Sön(ü)k	To be extinguished	-----	Extinguished
Yan	-k	Yan(ı)k	To burn	-----	Burned, scald
Yırt	-k	Yırt(ı)k	To tear	-----	Torn

“Önceleri bunu kininin çokluğuna vermiş, fakat sonra gönül yanıklığından olduğunu anlamıştı.”⁵¹

İngilizce’de *-ed* ekiyle yapılır.

2.1.3.9. -gı, -gi, -gu, -gü, -kı -ki, -ku, -kü

Fiillere gelerek nesne ismi yapan işlek bir ektir. İngilizce’de *-ledge, -ing, -er, -tion*, ekleri bu ekin yerini tutar. Bunun yanında düzensiz fiillerin diğer halleriyle de bu anlam sağlanabilir.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Bil	-gi	Bilgi	To know	-ledge	Knowledge
Duy	-gu	Duygu	To feel	-ing	Feeling, sense
İl	-gi	İlgi	To attach	-tion	Attention
Sil	-gi	Silgi	To erase	-er	Eraser

“Aldığı terbiye gereği, duygular açılıp saçılamıyordu içinde; cosku patlayıp çıkamıyordu.”⁵²

⁵¹ ATSI, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.60

⁵² ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s.11

2.1.3.10. -n

Eskiden beri işlek olarak kullanılan eklerden biridir. Ancak türetim sahası pek geniş değildir. Bu eki karşılayan bir ek İngilizcede yoktur.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Yay	-n	Yayın	to extend, to spread, to disseminate	-----	Publication
Bas	-n	Basın	To print, to step	-----	Press

“*Yayınlanan hatıraların çoğunda ölümler tanık, bir ağızla iki kulak arasında, hiç kimsenin duymadığı fısıldaşmalar belge diye kullanılmaktadır.*”⁵³

2.1.3.11. -gaç, -geç, -kaç, -keç

İşlek olmayan bir ektir. Ancak sık kullandığımız kelimelerin türetiminde görev almış bir ektir. İngilizce’de -er, -ers ekleri bu ekin yerini tutar. Bu eklerin yanında *fond of...* Fiili *able...* Yardımcı fiili de aynı görevi yapar.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng.Ek/ Fiil	Türetilmiş sözcük
Süz	-geç	Süzgeç	To strain	-er	Strainer
Sil	-geç	Silgeç	To wipe	-ers	Wipers
Yüz	-geç	Yüzgeç	To swim	-----	-----

2.1.3.12.-gın, -gin, -gun, -gün, -kın, -kin, -kun, -kün

Eskiden beri işlek olarak kullanılan bir ektir. Günümüzde de birçok kelimenin türetiminde kullanılmış bir ektir. İngilizce’de de aynı görevi yapan ekler bulunur.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng.Ek/ Sıfat	Türetilmiş sözcük
Seç	-kin	Seçkin	To distinguish	-ed	Distinguished
Kız	-gın	Kızgın	To get angry	-ry	Angry, furious
Yay	-gin	Yaygın	To spread	Wide	Widespread
Sür	-gün	Sürgün	To banish	-ment	Banishment
Soy	-gun	Soygun	To rob	-ry	Robbery
Soy	-gun	Soygun	To peel	-age	Pillage

“*Vergi ödemeyenler Aşkale’ye sürgün edilecek...*”⁵⁴

İngilizce’de -ed, -ment, -ery, -age ekleri bu ekin yerini tutan eklerdir.

⁵³ ATAY, Falih Rıfkı, *Çankaya*, s.2

⁵⁴ KARAKOYUNLU, Yılmaz, *Salkım Hanımın Taneleri*, s.30

2.1.3.13.-ıcı, -ici, -ucu, -ücü

Eskiden beri çok kullanılan fiilden isim yapma eklerinden biridir. Süreklilik, çokluk anlamları katar kelimeye. İngilizce’de *-ant*, *-ar*, *-er*, *-ing*, *-ive*, *some* ekleri ve düzensiz fiillerin diğer halleri bu anlamı sağlamak için kullanılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Ek/ Kelime	Türetilmiş sözcük
Yaz	-ıcı	Yazıcı	To write, to inscribe	-----	clerk, secretary
Bak	-ıcı	Bakıcı	To attend	-ant	Attendant
Sür	-ücü	Sürücü	To drive	-er	Driver
Kışkırt	-ıcı	Kışkırtıcı	To incite	-ing	Inciting
Kor-(y)	-ucu	Koryucu	To protect	-ive	to protective
Üzü	-cü	Üzücü	To worry	Some	Worrisome

“Feride, çocuğum... Sana bir haber vereceğim... Üzücü bir haber... Baban bir parça hastaymış...”⁵⁵

2.1.3.14. -ı, -i, -u, -ü

Türkçe de çok kullanılan işlek bir ektir. İngilizce de bu ekin yerini *-ing*, *-is* ekler ve yine düzensiz fiillerin ikinci halleri karşılamaktadır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Öl	-ü	Ölü	To die	-----	Dead
Sık	-ı	Sıkı	To tighten	-----	Tighten
Yap	-ı	Yapı	To build	-----	Building
Tan	-ı	Tanı	To diagnose	-----	Diagnosis

“Ölümün geniş ve karanlık kanatlan altında bütün oluler gibi özgürce konuşan Resit Pasa, omru hayatında bu özgürjuğu hic bulamamış, hep dusuncelerini saklamış ve çok ketum davranmıstı.”⁵⁶

⁵⁵ GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Çalıkuşu*, s.204

⁵⁶ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarası Gibi*, s.25

2.1.3.15. -ç

Eskiden beri kullanılan fiilden isim yapma eklerinden biridir. Anlama aşırılık katar. İngilizce’de *-ure* eki bu ekin yerini tutan bir ektir. Bunun yanında düzensiz fiiller, farklı kelimeler bu anlamı verir.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Sevin	-ç	Sevinç	To be happy, to regorse	-----	gladness, joy
Basın	-ç	Basınç	To press	<i>-ure</i>	Pressure
Gülün	-ç	Gülünç	To laugh	-----	ridiculous, comical

“ *Fakat annemi ayakta görünce sevinçle konuştüğünü, yeni yürüyen bir çocuk gibi onu bileklerinden tutarak ağladığını hiç unutamam...* ”⁵⁷

2.1.3.16. -tı, -ti, -tu, -tü

İşlek bir ektir. ‘n’ sesiyle biten fiillere getirilir. Genellikle fiilden fiil yapan *-n* ekinden sonra getirilir. Bu nedenle *-ntı* eki olarak değerlendirildiği de görülür. İngilizce de *-ion*, *-ing*, *-ings* eklerinin bu ekin yerini tuttuğu görülür.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Ak	<i>-tı</i>	Ak(ı)ntı	To flow	-----	Flow
Çalkala	<i>-tı</i>	Çalkantı	to shake, to agitate	<i>-ion</i>	A shaking, agitation
Sız	<i>-tı</i>	Sızıntı	To trickle	<i>-ing</i>	Tricklings

“*Elimi kalçasının üstünde gezdirir gezdirmez elimi kana bulandığını hissettim. Benim de böğrümünden bir ince sızıntı ta bacağıma kadar akıyor.*”⁵⁸

2.1.3.17. -ar, -er

Bazı kalıcı isimlerin ve birkaç geçici ismin türetimin de kullanılan az işlek olan bir ektir. Özellikle sıfat fiillerin yani partisiplerin yapımında kullanılır. İngilizce de *-ing* eki bu ekin görevini yapar. Ancak genellikle kelime türetimiyle değil kelimenin diğer halleri ya da başka bir kelimeyle bu anlam sağlanır.

⁵⁷ GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Çalkışu*, s.4

⁵⁸ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, *Yaban*, s.97

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Çal	-ar	Çalar	To ring	-ing	An alarm(clock)
Gül	-er	Güler	To laugh	-ing	smiling(face)
Ak	-ar	Akar	To run	-ing	running(water)

“ Bahtın kendisine yuklediği yuku cekmeği sikayetsiz kabul ediyor, bilakis ara sıra talihin kendisine güler yuz gostermesine anlıyordu. ”⁵⁹

2.1.3.18. -t

Eskiden beri kullanılan bir ektir. Zamanla işlekliliğini kaybetmiştir. Bazı kullanımlarda yardımcı ünlülerle (u,ü) birleştiği görülür. İngilizce de *-tion* eki bu ekin yerini kısmen tutar. Bunun yanında düzensiz kelimenin diğer halleri kullanılmaktadır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Yaz	-t	Yaz(ı)t	To inscribe	-tion	Inscription
Taş	-t	Taş(ı)t	To transport	-----	Transport
Yak	-t	Yak(ı)t	To burn	-----	Fuel
Geç	-t	Geç(i)t	To pass	-----	Place of passage

“Çok kar dusmus, butun gecitler kapanmıstı. ”⁶⁰

2.1.3.19. -maca, -mece

İşlek olmayan bir ektir. İngilizce’de *-ing* eki bu ekin yerini tutar. Kelimenin düzensiz hallerinin cümlede kazandığı anlamla ekin anlamı sağlanır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Bul	-maca	Bulmaca	to discover, to find	-----	Word – puzzle
Darıl	-maca	Darılmaca	to get cross	-ing	Getting cross

“Şeyh Efendiye bir ısıt yanıltmacasıyla oyle geldi. ”⁶¹

⁵⁹ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s.22

⁶⁰ ATŞİZ, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.60

⁶¹ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s.25

2.1.3.20. -maz, -mez

Partisip eki dediğimiz eklerden biridir. Yani sıfat görevli kelimeler türetir. Bunun yanında kalıcı isimler yaptığı da olur. İngilizce’de bu eki karşılayan bir ek yoktur.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Bilin	-mez	Bilinmez	to be known	-----	Unknown
Ol	-maz	Olmaz	to become, to be	-----	Impossible

“Tekkede de oyle oldu; yuzler karardıkca karardı, herkes birbirini haslar, bağırır oldu, olmaz isler islendi dervisler arasında, kavgalar çıktı.”⁶²

2.1.3.21. -mış, -miş, -muş, -müş

Sıfat yapmaya yarayan partisip eklerinden biridir. İngilizce’de bu ekin yerini tutan bir ek yok.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Az	-mış	Azmış	To be on heat	-----	Furious, on heat
Dol	-muş	Dol-muş	To become full, to fill	-----	Shuttle -car

“Saçım ağarıncaya kadar sana çocuk gibi inandım. Ne bileyim saçlı sakallı, okumuş, yazmış adam.”⁶³

2.1.3.22. -man, -men

Çok kullanılmayan bir ektir. Fiilden isim yaptığı gibi isimden isim de yapan bir ektir. İngilizce’de -ant, -er ekleri ve düzensiz kelimelerin ikinci halleriyle bu ekin işlevi yerine getirilir.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Şiş	-man	Şişman	To be inflated, to grow	-----	Fat
Göç	-men	Göçmen	To immigrate,	-ant	Immigrant
Öğret	-men	Öğretmen	To teach	-er	Teacher

“Odada, çevredeki sefaletle alay edercesine şişman olan bir adamla iki çocuk vardı; çocuklar kamıs kalemleriyle yazılarını yazıyorlar.”⁶⁴

⁶² ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s.16

⁶³ GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Yaprak Dökümü*, s.20

2.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

Fiil kök ve gövdelerine getirilerek fiil türetmede kullanılan eklerdir. Başlıca fiil yapma ekleri şunlardır.⁶⁵

2.1.4.1. -ma, -me

En çok kullanılan, en eski fiilden fiil yapma eklerinden biridir. Eklendiği fiile olumsuzluk anlamı katar. Olmama, yapmama anlamı taşıyan fiiller yapar. İngilizce'deki karşılığı bir ekle sağlanmaz. *Not* olumsuzluk önekiyle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Sev	-me	Sevme	To love, to like	Not-	Not to love or like
Tut	-ma	Tutma	To hold, to keep	Not-	Not to hold or keep

“Ay Hanım'ı sevmesinin bir başkasının tarafından sezilmesi ve bunun kendisine söylenmesi ağır gelmişti.”⁶⁶

2.1.4.2. -n

Eskiden beri kullanılan işlek bir ektir. Dönüşlülük eki de denilir. Kelimeye kendi kendine yapma veya olma anlamı katar. İngilizce'de bu görevi yerine getiren bir ek yoktur. *Oneself* iyelik edatıyla dönüşlülük anlamı sağlanır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Öv	-n	Öv(ü)n	to praise, to commend	<i>oneself</i>	to brag, to praise oneself, to boast
Yık	-n	Yık(n)	to wash	<i>Oneself</i>	to wash oneself
Giy	-n	Giy(i)n	to dress, to wear	<i>Oneself</i>	to dress

“ Arasına, Bekir Çavus'la, onun gezip gördüğü yerlerden bahsederiz. Bekir Çavus, çok yer gezip görmüş olmakla övünür.”⁶⁷

⁶⁴ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s 63

⁶⁵ Ergin, *Türk Dilbilgisi*, s. 200-216;

⁶⁶ ATSIZ, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.61

⁶⁷ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, *Yaban*, s.9

2.1.4.3. -l, -(n)

Fillere gelerek edilgen çatılı filler yapar. Yani eylemi gerçekleştiren belli değildir. Asıl ek *-l*'dir; ancak bu ek *-l* harfiyle ya da ünlü bir harfle biten fillere eklendiğinde *-n* olur. İngilizce'de *-ed* ekiyle bu anlam sağlanmaktadır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek/Zamir	Türetilmiş sözcük
Say	-l	Say(ı)l	To respect, to count	-ed	To be respected
Çiz	-l	Çiz(i)l	To stratch, to drawn	-ed	To be stratched, to be drawn
İt	-l	İt(i)l	To push	-ed	To be pushed

“Ben bundan çok önce ölmüş sayılabilirdim.”⁶⁸

2.1.4.4. -ş

Fillere gelerek işteş dediğimiz birlikte, ortaklaşa ya da karşılıklı yapma anlamı taşıyan filler yapar. Bunun dışında oluş anlamı taşıyan fiiller türetmeye yarayan bir ektir.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Bur	-ş	Bur(u)ş	To twist, to wring	-ed	creased or puckered, to be wrinkled
Büz	-ş	Büz(ü)ş	To constrict, to pucker	To	to become shrunk

“ Yollar hemen hemen tümüyle bosalmıştı; yüzyıllardan beri geceden korkan, gece yaşamayı beceremeyen, gece karanlığını ohumle, felaketle, dertle bir goren halk evlerine cekilmisti; evlerin panjurları indirilmiş, her ev kendi icine kapanıp büzüşmüştü.”⁶⁹

İngilizce'de oluş anlamı taşıyan bu fiillerde oluş anlamı kelime tekrarı, *to* ya da *-ed* takısıyla yapılabil mektedir. Bunum yanında İngilizce'de işteş fiiller de şu şekilde yapılır:

⁶⁸ ATSIZ, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.4

⁶⁹ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s 28

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek/ Edat/ Yardımcı fiil	Türetilmiş sözcük
Gül	-ş	Gül(ü)ş	To laugh	Together	To laugh
Bekle	-ş	Bekleş	To wait	Together	To wait together

“Konstantin gülüvermişti, küstahca bir seyler vardı gülüsünde.”⁷⁰

İşteşlik bildiren bu kelimelerin karşılığı İngilizce’de *together*, *to* ve kelime tekrarıyla yapılabilmektedir.

2.1.4.5. -r

Eskiden beri işlek olarak kullanılan bir ektir. Eklendiği fiile oldurma, yaptırma anlamı katar. Ettirgenlik eki de denilir. Faktitif eklerdendir.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek/ Fiil /Yardımcı fiil	Türetilmiş sözcük
İç	-r	İç(i)r	To drink	Cause	To cause to drink
Piş	-r	Piş(i)r	to cook	to be	To be cooked

“Ağu içirmez ama sözü ağudan daha keskindir.”⁷¹

İngilizce’de fiil üçüncü halinde kullanılır. *To be* getirilir ve fiil pasifleştirilir. Bazı fiillerde ise *cause* fiili sebep olmak anlamıyla kullanılır.

2.1.4.6. -dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür

Fiilere gelerek oldurma, yaptırma anlamı katan eklerden biridir. İngilizce’de böyle bir ek kullanılmaz.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Aç	-tır	Açtır	To open	Cause	To cause to open
Sev	-dir	Sevdir	To love	Cause	To cause to love

“ Böyle olunca da hiçbir kuvvet bana onu asıl çehresinden baska bir çehre ile düsündürmeye ve sevdirmeye muktedir değildi.”⁷²

İngilizce’de sebep olma anlamı katan *cause* fiili ile yapılır.

⁷⁰ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s 28 149

⁷¹ ATSIŞ, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.60

⁷² GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Çalkıuşu*, s.1

2.1.4.7. -t

Fiillere gelerek ettirgenlik anlamı katan faktitif adı verdiğimiz eklerden biridir. Yani yaptırma ve oldurma ifade eder. Her fiile gelmez. İngilizce’de *cause* fiil, *to make* fiili düzensiz fiiller bu anlamı sağlamakta kullanılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek/ Fiil/ Yardımcı Fiil	Türetilmiş sözcük
Anla	-t	Anlat	To understand	<i>To</i>	To Express, to narrate
Düzel	-t	Düzelt	To be put in order, to be arranged	<i>To</i>	To put in order, to arrange
Otur	-t	Oturt	To sit	<i>Cause</i>	To cause or allow to sit

“Bu pislği onlara anlatmak bir türlü mümkün değildir.”⁷³

2.1.4.8. -dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür

Faktitif eklerden biridir. Yani oldurma ve yaptırma anlamı katan eklerden biridir. İngilizce’de *to get someone to do something* kalıbıyla yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İngilizce Ek	Türetilmiş sözcük
Düzel	-tir	Düzeltilir	To correct	-----	to get someone to correct
Söylet	-tir	Söylettir	To have someone to say	-----	to get someone to say

“Onun erdemi hiç konuşmadan konuşturmak, hiç anlatmadan anlattırmaktı.”⁷⁴

İngilizce’de aynı görevli ek bulunmaz.

2.1.4.9. -er

Eskiden beri kullanılan; ancak pek işlek olmayan bir ektir. İngilizce’de düzensiz fiiller ve *cause* fiiliyle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Fiil	Türetilmiş sözcük
Çık	-ar	Çıkar	To take off, to ascend	-----	To go or come out, to issue
Git	-er	Gider	To go	<i>Cause</i>	To cause to go

“ Sabahtan geceye kadar durmadan çalışıyor, üç kişi kadar iş çıkartıyordu.”⁷⁵

⁷³ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, *Yaban*, s.6

⁷⁴ ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, s 73

2.1.4.10. -a, -e

İşlek olmayan fiilden fiil yapma eklerinden biridir. İngilizce’de bu eki karşılayan bir ek bulunmaz.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Tık	-a	Tıka	To thrust	-----	To gag, to stop up, to plug

“ Kendi kendine: Cebin herif, cebin herif! Artık ölsene! dedi ve hıçkırıkları birbiri ardına boğazını tıkadı. ”⁷⁶

2.1.4.11. -ı, -i, -u, -ü

Yine işlek olmayan fiilden fiil yapma eklerinden biridir. -a, -e, -ı, -i, -u, -ü eklerinin yerini İngilizce’de tutan bir ek yoktur. Düzensiz fiillerle yapılır.

Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Sür	-ü	Sürü	To drive To plough To smear To banish	-----	To drag along
Kaz	-ı	Kazı	To dig	-----	to stratch

“O, Turkleri cinlilestirmenin devlet için daha faydalı olacağını ileri sürüyor, bu milletin kabiliyetlerinden faydalanmanın Cin’e getireceği menfaatlara sayıp dokuyordu. ”⁷⁷

2.2. İNGİLİZCEDE YAPIM EKLERİ

İngilizce’nin yapı bakımından Türkçe’den farklı olduğu belirtilmişti. Türkçe sondan eklemeli bir dilken İngilizce hem *ön ek* alan hem de *son ek* alan bir dildir. Öncelikle İngilizce’de işlek olarak kullanılan örnekleri ele alalım.

2.2.1. Ön Ekler

İngilizce’de kullanılan ön ekleri görevine göre üç gruba ayırabiliriz:

1. İsimlere gelen ön ekler

⁷⁵ GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Yaprak Dökümü*, s.6

⁷⁶ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, *Kıralık Konak*, s.73

⁷⁷ ATSIZ, Hüseyin Nihal, *Bozkurtlar Diriliyor*, s.2

2. Sıfatlara gelen ön ekler

3. Fiillere gelen ön ekler

2.2.1.1. İsim Yapan Ön Ekler

2.2.1.1.1. a-

İngilizce’de isimlere gelerek genellikle sıfat yapan eklerdir. Türkçe’de bu ekin yerini *-de, -er, -miş, -an* ekleri karşılar. Genellikle sıfat-fiil dediğimiz kelimeler türetir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Fire	<i>a-</i>	A-fire	Ateş, yangın	<i>-muş, -an</i>	Tutuşmuş, yanan
Side	<i>a-</i>	A-side	Kenar, taraf, yan	<i>-da</i>	Yanda, ayrı
Sleep	<i>a-</i>	A-sleep	Uyku	<i>-da, -muş</i>	Uykuda, uyumuş

“Stand a little away from him, Beadle,’ said the other magistrate: laying aside the paper, and leaning forward with an expression of interest.”⁷⁸

2.2.1.1.2. ante -

İsimlere gelerek “ön, önce, öncesi” anlamlarını katar. Ekin kendisi sıfat görevi yapar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek yoktur. Ön, önce, öncesi kelimeleri isimden önce yerleştirilir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr Ek/ Sıfat	Türetilmiş sözcük
Court	<i>Ante-</i>	Ante-court	Avlu, saha	<i>Ön</i>	Ön avlu
Eternity	<i>Ante-</i>	Ante-eternity	Ebediyet	<i>Önce</i>	Ebediyetten önce
Room	<i>Ante-</i>	Ante-room	Oda	-----	Bekleme odası
Dawn	<i>Ante-</i>	Ante-dawn	Şafak	<i>Önce</i>	Gün doğmadan önce, şafaktan önce

“And next morning when the king had his twelve huntsmen summoned, they went through the ante-chamber, and never once looked at the spinning-wheels.”⁷⁹

⁷⁸DICKENS, Charles, *Oliwer Twist*, s.40

2.2.1.1.3. Anti -

İsimlere gelerek kelimeye karşı, karşıt anlamı katar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek yoktur. Karşı, karşıt, aleyhtar, muhalif kelimeleriyle bu anlam sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. İsim	Türetilmiş sözcük
War	Anti-	Anti-war	Savaş	Karşıt	Savaş karşıtı
God	Anti-	Anti-god	Tanrı	Karşıt	Tanrı karşıtı
Thesis	Anti-	Anti-thesis	Tez, sav	Karşı	Karşı görüş, tez

*“From certain cloistered old authors I have gathered that this same seaunicorn’s horn was in ancient days regarded as the great antidote against poison, and as such, preparations of it brought immense prices. It was also distilled to a volatile salts for fainting ladies, the same way that the horns of the male deer are manufactured into hartshorn. Originally it was in itself accounted an object of great curiosity.”*⁸⁰

2.2.1.1.4. arch-

İsimlere gelerek asıl, baş gibi anlamlar katar. Türettiği kelimeler genellikle sıfat görevli kelimelerdir. Türkçe’de böyle bir ek bulunmaz. Sıfat, zarf görevli kelimelerle anlam sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat/ Zarf	Türetilmiş sözcük
Architect	Arch-	Arch-architect	Mimar	Baş	Başmimar
Sin	Arch-	Arch-sin	Günah	En	En büyük günah

*“ For small erections may be finished by their first architects; grand ones, true ones, ever leave the copestone to posterity.”*⁸¹

⁷⁹ GRIMM BROTHERS, *Grimm Faller*, s.356

⁸⁰ MALLER, Head, *Moby Dick*, s.271

⁸¹ MALLER , Head, *Moby Dick*, s.277

2.2.1.1. 5. Auto -

İsimlere gelerek kendi başına, kendi kendine yapma, olma anlamı taşıyan kelimeler türetir. Türkçe'deki kendi dönüşlülük zamiri bu ekin yerini tutmaktadır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Zamir	Türetilmiş sözcük
therapy	Auto-	Auto-therapy	Tedavi	Kendi	Kendi kendine tedavi
Biography	Auto-	Auto-biography	Biyografi	Kendi	Kendi hayatını anlatma

“Yet, as previously hinted, this omnitooled, open-andshut carpenter, was, after all, no mere machine of an automaton. ”⁸²

2.2.1.1.6. be -

İsimlere gelerek fiil türeten bir ektir. Türkçe'de bu ekin yerini tam olarak tutan bir ek yoktur. Bazı isimden fiil yapma ekleri (-la, -le) ve yardımcı fiillerin bu ekin anlamını sağladığı görülür.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Friend	Be-	Be-friend	Arkadaş, dost	-----	Yardım etmek, dostluk göstermek
Cloud	Be-	Be-cloud	Bulut	-----	Kaplamak, bulutlanmak

“Let me hear your story; where you come from; who brought you up; and how you got into the company in which I found you. Speak the truth, and you shall not be friendless while I live. ”⁸³

2.2.1.1.7. bi -

İsimlere gelerek çift, iki, iki eşit parça gibi anlamlar katar. Genellikle fiil türetir. Türkçe'de böyle bir ek yoktur.

⁸² MALLER, Head, *Moby Dick*, s.860

⁸³ DICKENS, Charles, *Oliwer Twist*, s.186

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Form	Bi-	Bi-form	Biçim, şekil	-----	Çift, şekilli
section	Bi-	Bi-section	Bölüm	-----	İkiye bölme
Partition	Bi-	Bi-partition	Ayırma, bölme	-----	İkiye ayırma

2.2.1.1.8. Co -

İsimlere gelerek ortaklık bildiren isimler yapar. Türkeçede *-daş* eki kısmen bu ekin yerini tutar. Genellikle ortak, ortağı kelimeleri kullanılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Creditor	Co-	Co-creditor	Alacaklı	-----	Kredi ortağı
Rival	Co-	Co-rival	Rakip	-----	Ortak rakip
Religionist	Co-	Co-religionist	Dini savunan	<i>-daş</i>	Dindaş

*“Squeeze! squeeze! squeeze! all the morning long; I squeezed that sperm till I myself almost melted into it; I squeezed that sperm till a strange sort of insanity came over me; and I found myself unwittingly squeezing my co-laborers’ hands in it, mistaking their hands for the gentle globules.”*⁸⁴

2.2.1.1.9. counter-

İsim olan kelimenin başına eklenerek karşı edatının anlamını sağlar. Sıfat görevi de yapabilir. Türkçe’de karşı edatı ve isimlerden önce gelen karşı sıfatı bu anlamı sağlar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Türkçe Edat/Sıfat	Türetilmiş sözcük
Sea	Counter-	Counter-sea	Deniz	Karşı	Denize karşı
Part	Counter-	Counter-part	Taraf, Kısım	<i>Karşı</i>	Karşı taraf

*“The mark they thus leave on the whale, may best be likened to the hollow made by a carpenter in countersinking for a screw.”*⁸⁵

Counter-attack kelimesi de aynı ekle türetilmiş bir kelimedir ve dilimizde koturaatak şeklinde kullanılan bir futbol terimi haline gelmiştir.

⁸⁴ MALLER, Head, *Moby Dick*, s.769

⁸⁵ MALLER, Head, *Moby Dick*, s.546

2.2.1.1.10. Crypto -

İsimlere gelerek gizli anlamı katar. Sıfat görevli kelimeler türetir. Türkçe’de gizli kelimesiyle bu ekin kattığı anlam sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Gram	<i>Crypto-</i>	Crypto-gram	Yazı	<i>Gizli</i>	Gizli yazı, şifre
Heretic	<i>Crypto-</i>	Crypto-heretic	Kâfir	<i>Gizli</i>	Gizli kâfir

2.2.1.1.11. de -

İsimlere gelerek olumsuzluk bildiren fiiller yapar. Türkçe’de *-me*, *-ma* olumsuzluk eki bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Coloration	<i>De-</i>	De-coloration	Boyama	<i>-ma</i>	Rengini bozma
Generation	<i>De-</i>	De-generation	Nesil	<i>-ma</i>	Bozulma

De monte kelimesi de bu ekle türetilmiş bir kelimedir ve dilimize yerleşmiştir.

2.2.1.1.12. Dis -

İsimlere gelerek genellikle olumsuzluk bildiren isimler türetir. Bazen isimlerden yeni isimler de yapar. Türkçe’de isimlere olumsuzluk anlamı katan *-sız* eki ve isimden isim yapan *-lık*, *-lik*, *-luk*, *-lük* eki bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Belief	<i>Dis-</i>	Dis-belief	İnanç	<i>-sız +lık</i>	İnançsızlık
Ease	<i>Dis-</i>	Dis-ease	Rahat, huzur	<i>-lik</i>	Hastalık

“ *This was all as it should be, and I went out in my new array: fearfully ashamed of having to pass the shopman, and suspicious after all that I was at a personal disadvantage, something like Joe’s in his Sunday suit.* ”⁸⁶

⁸⁶ DICKENS, Charles, *Great Expectations*, s.278

2.2.1.1.13. En-, em-

İsimlere gelerek yapma bildiren fiiller türetir. Türkçe’de bu ekin görevini yapan bir ek yoktur.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Plane	Em-	Em-plane	Uçak	-----	Uçağa binmek, bindirmek
Slave	En-	En-slave	Köle	-----	Esir etmek

“The wind that made great bellies of their sails, and rushed the vessel on by arms invisible as irresistible; this seemed the symbol of that unseen agency which so enslaved them to the race.”⁸⁷

2.2.1.1.14. ex -

İsimlere gelerek eski, geçmiş, önceki anlamları katar. Ek sıfat görevi yapan bir ektir. Türkçe’de isimlerden önce getirilen eski, önceki sıfatları bu ekin işlevini yerine getirir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Husband	Ex-	Ex-husband	Koca	Eski	Eski koca
Convict	Ex-	Ex-convict	Mahkûm	Eski	Eski mahkûm

2.2.1.1.15. fore-

İsim olan kelimenin başına getirilerek ön, önce anlamları katar. Türkçe’de ön kelimesi kısmen bu ekin yerini tutar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Front	Fore-	Fore-front	Ön, cephe	Ön	Ön taraf
Cast	Fore-	Fore-cast	Kehanet	Ön	Tahmin, öngörü
Land	Fore-	Fore-land	Toprak, kara	-----	Burun, çıkıntı

“So they began solemnly dancing round and round Alice, every now and then treading on her toes when they passed too close, and waving their forepaws to mark the time, while the Mock Turtle sang this, very slowly and sadly.”⁸⁸

⁸⁷ DİCKENS, Charles, *Great Expectations*, s.1013

⁸⁸ CARROLL, Lewis, *Alice’s Adventures In Wonderland*, s.102

2.2.1.1.16. inter -

İsimlere gelerek karşılıklı yapılan iş, oluş anlamı katar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek yoktur. Sıfat görevi yapan karşılıklı kelimesiyle bu anlam sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Play	Inter-	Inter-play	Oyun	Karşılıklı	Karşılıklı tepki
View	Inter-	Inter-view	Bakış, inceleme, manzara	Karşılıklı	Karşılıklı konuşma, mülakat

“A strange persuasion came upon me, that, save for the grossness of the line, the grotesqueness of the forms, I had here before me the whole balance of human life in miniature, the whole interplay of instinct, reason, and fate in its simplest form.”⁸⁹

2.2.1.1.17. mal -

İsimlere gelerek olumsuzluk anlamı taşıyan isimler türetir. Türkçe’de aynı görevli bir ek bulunmaz. Bazı kelimelerde *-sız+lık* isimden isim yapma ekleri bu ekin kelimeye kattığı anlamı sağlar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Nutrition	Mal-	Mal-nutrititon	Beslenme	-sız+lık	Gıdasızlık, yanlış beslenme
Conduct	Mal-	Mal-conduct	İdare, tavır	-suz+luk	Yolsuzluk
Content	Mal-	Mal-content	Memnun	-----	Memnun olmayan

⁸⁹ WELLS, H.G., *The Island Of Doctor Moreo*, s.149

2.2.1.1.18. mini -

İsimlere gelerek küçültme anlamı katar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Car	<i>Mini-</i>	Mini-car	Otomobil	<i>Küçük</i>	Küçük araba
Skirt	<i>Mini-</i>	Mini-skirt	Etek	<i>Mini</i>	Mini etek, kısa etek

Türkçe’de küçük, minik, mini gibi sıfat görevli kelimeler bu ekin anlamını karşılar. Bu ek Türkçe’de kelime olarak kullanılan mini kelimesiyle benzerlik gösterir.

2.2.1.1.19. mis-

Olumsuzluk bildiren isimler yapar. Türkçe’de *-siz*, *-lik* ekleri ve kötü kelimesi bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek/ Sıfat	Türetilmiş sözcük
Hap	<i>Mis-</i>	Mis-hap	Talih, şans	<i>-siz, -lik</i>	Şanssızlık
Deed	<i>Mis-</i>	Mis-deed	İş, fiil, hareket	<i>Kötü</i>	Kötü iş, ahlaka aykırı

“ But I was in a manner stupefied by this turning up of my old misdeed and old acquaintance, and could think of nothing else. ”⁹⁰

2.2.1.1.20. non-

İsimlere gelerek olumsuzluk anlamı katar. İsimden isim yapma ekidir. Türkçe’de *-sız* + *lik* eki bu ekin görevini yapar. Ayrıca sıfat-fiil görevli *olmayan* kelimesi de bu ekin kattığı anlamı sağlar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek/ Sıfat fiil	Türetilmiş sözcük
English	<i>Non-</i>	Non-English	İngiliz, İngilizce	<i>Olmayan</i>	İngiliz olmayan
Conviction	<i>Non-</i>	Non-conviction	Mahkûmiyet	<i>-sız, -lik</i>	suzçusuzluk, kanaatsizlik

⁹⁰ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.136

2.2.1.1.21. pre-

İsimlere gelerek ön, önce, öncesi anlamları katar. Türkçe’de bu eki karşılayan bir ek bulunmaz. Ön, önce, öncesi kelimeleriyle bu ekin anlamı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Zarf	Türetilmiş sözcük
Payment	Pre-	Pre-payment	Ödeme	Önce	Önceden ödeme
History	Pre-	Pre-history	Tarih	Öncesi	Tarih öncesi
Caution	Pre-	Pre-caution	Tedbir, uyarı	Ön	Öngörülük

“ A teaboard, cups and saucers, plates, knives and forks (including carvers), spoons (various), saltcellars, a meek little muffin confined with the utmost precaution under a strong iron cover, Moses in the bullrushes typified by a soft bit of butter in aquantity of parsley, a pale loaf with a powdered head, twoproof impressions of the bars of the kitchen fire-place ontriangular bits of bread, and ultimately a fat family urn: which the waiter staggered in with, expressing in his countenance burden and suffering.”⁹¹

2.2.1.1.22. pro-

İsimlere gelerek lehte olan, faydalı gibi anlamlar katar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek bulunmaz. Farklı yollarla ekin anlamı kelimeye kazandırılır. Bazı kelimelerde lehine kelimesiyle ekin anlamı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Vitamin	Pro-	Pro-vitamin	Vitamin	-----	Vitamin kaynağı
American	Pro-	Pro-American	Amerikalı	Lehine	Amerikalılar lehine, Amerikan yanlısı

Bu ekle türetilmiş birçok kelime dilimizde terim anlamı olarak kullanılmaktadır.

⁹¹ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.476

2.2.1.1.23. pseudo-

İsimlere gelerek gerçek olmayan, aldatmaca anlamları katar. Türkçe’de sahte, yalancı kelimeleri bu ekin anlamını sağlar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Artist	<i>Pseudo</i>	Pseudo-artist	Sanatçı	<i>Sahte</i>	Sahte sanatçı
Pregnancy	<i>Pseudo</i>	Pseudo-pregnancy	Gebelik	<i>Yalancı</i>	Yalancı gebelik

Türkçe’de bu eki karşılayan bir ek kullanılmaz.

2.2.1.1.24. -re, -red

İsimlere gelerek tekrar olma anlamı katar. Türkçe’de yeniden kelimesi bu ekin anlamını karşılar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Zarf	Türetilmiş sözcük
Birth	<i>Re-</i>	Re-birth	Doğum	<i>Yeniden</i>	Yeniden doğma
Print	<i>Re-</i>	Re-print	Baskı	<i>Yeniden</i>	Yeniden basma

Türkçe’de bu eki karşılayan bir ek kullanılmaz.

“No, my dear friend,’ said he, when he had recovered wind for speech.”⁹²

2.2.1.1.25. semi-

İsimlere gelerek sıfat görevli kelimeler yapar. Yarı, yarım gibi anlamlar taşır. Türkçe’de bu eki karşılayan bir ek bulunmaz. Yarı, yarım kelimeleri ekin yerini tutar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Circle	<i>Semi-</i>	Semi-circle	Daire	<i>Yarım</i>	Yarım daire
Diameter	<i>Semi-</i>	Semi-diameter	Çap	<i>Yarı</i>	Yarıçap
Porcelain	<i>Semi-</i>	Semi-porcelain	Porselen	<i>Yarı</i>	Yarı porselen

“ It was a semi-circular space, shaped like the half of a -hive; and against the rocky wall that formed the inner side of it was a pile of variegated fruits, cocoa-nuts among others.”⁹³

⁹² DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.138

2.2.1.1.26 super-

Üstünlük anlamı taşıyan isimler yapar. Türkçe'ye de yerleşmiş bir ektir. Türkçe'de kelimeye bu anlamı katan bir ek bulunmaz. Üstün, ek, ilave gibi sıfat görevli kelimeler bu ekin anlamını karşılar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat/Zarf	Türetilmiş sözcük
Man	<i>Super-</i>	Super-man	İnsan, adam	<i>Üstün</i>	Üstün insan
Luxury	<i>Super-</i>	Super-luxury	Lüks hayat	<i>Çok</i>	Çok fazla bolluk içinde yaşama
Tax	<i>Super-</i>	Super-tax	Vergi	<i>İlave</i>	İlave vergi

Bu ek dilimizde üstünlük, beğeni anlamı taşıyan bir kelime olarak kullanılmaktadır.

“Superficially the contagion of these brutes was upon me, but deep down within me the laughter and disgust struggled together.”⁹⁴

2.2.1.1.27. un-

İsimlere gelerek yeni isimler yapan bir ektir. Genellikle olumsuzluk anlamı katar. Türkçe'de *-siz + lik, -me, -ma* ekleri ve bazı fiilimsiler bu eki kısmen karşılar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş Sözcük	Türkçe Sözcük	Tr.Ek/ Sıfat-Fiil	Türetilmiş Sözcük
English	<i>Un-</i>	Un-English	İngiliz, İngilizce	<i>Olmayan</i>	İngilizce olmayan, İngiliz olmayan
Liveliness	<i>Un-</i>	Un-liveliness	Canlılık	<i>-lık</i>	Cansızlık
Salability	<i>Un-</i>	Un-salability	Satılma imkânı	<i>-me, -ma</i>	Satılmama ihtimali

“Come, that’s a good thing!’ she said to herself, for she had felt quite unhappy at the number of executions the Queen had ordered.”⁹⁵

⁹³ WELLS, H.G., *The Island Of Doctor Moreo*, s.86

⁹⁴ WELLS, H.G., *The Island Of Doctor Moreo*, s.89

⁹⁵ CARROLL, Lewis, *Alice’s Adventures In Wonderland*, s.93

2.2.1.2. Sıfat yapan Ön Ekler

2.2.1.2.1. co-

İsimlere gelerek eşit, aynı, ortak anlamları katar. Sıfat görevli kelimeler tüdretir. Türkçe’de bu eki karşılayan bir ek yoktur. Ortak, aynı kelimeleri bazen bu ekin anlamını karşılayan kelimelerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Centric	Co-	Co-centric	Merkezi	-----	Ortak merkezli
Efficient	Co-	Co-efficient	Yetenekli, elverişli	-----	Ortak çalışan, katsayı, emsal
Essential	Co-	Co-essential	Gerekli	-----	Varlığı bir olan, aynı varlığı paylaşan

2.2.1.2.2. dis -

Kelimeye eklenen dis-eki kelimenin zıddını, olumsuzunu yapar. Türkçe’de isimlere gelerek olumsuzluk anlamı katan -sız/-siz eki kısmen bu ekin yerini tutar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Graceful	Dis-	Dis-graceful	Nazik, zarif	-----	Utanılacak, rezil
advantageous	Dis-	Dis-advantageous	Avantajlı	-sız	Sakıncalı, yararsız
Obedient	Dis-	Dis-obedient	İtaatkâr	-siz	İtaatsiz

“He became so much slower than at any former period of his disgraceful career.”⁹⁶

2.2.1.2.3. a -

Sıfat olan kelimeye eklenerek anlamı güçlendiren bir ektir. Türkçe’de bu eki karşılayan bir ek yoktur.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Weary	A-	A-weary	Yorgun, bezgin	-----	Yorgun, usanmış
Kin	A-	A-kin	Akraba	-----	Aynı soydan, bazı bakımlardan benzer

⁹⁶ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.158

2.2.1.2.4. Anti -

Sıfat olan kelimeye eklenerek karşı olmak anlamı katar. Türkçe’de karşı edatı bu ekin yerini tutar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Edat	Türetilmiş sözcük
Toxic	Anti-	Anti-toxic	Zehirleyici	Karşı	Zehirlenmeye karşı
Intellectual	Anti-	Anti-intellectual	Akıllı, çok okumuş	Karşı	Aydınlarla, entelektüele karşı
Social	Anti-	Anti-social	Toplumsal	Karşı	Toplumculuğa karşı

“They were overwhelmed by the antipathy of visible and audible death.”⁹⁷

2.2.1.2.5. be-

Fiillere gelerek sıfat görevli kelimeler türetir. Türkçe’de bu ekin yerini sıfat fiil ekleri tutar, özellikle -miş eki. Bu ekle ayrı görevde kullanılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Little	Be-	Be-little	Küçük, az	-miş	Küçülmüş, azalmış
Calm	Be-	Be-calm	Sakin, rahat	-miş	Yatıştırılmış, sakinleşmiş
Mazed	Be-	Be-mazed	Sersem	-miş	Sersemlemiş

“Nevertheless, though of real knowledge there be little, yet of books there are a plenty; and so in some small degree, with cetology, or the science of whales.”⁹⁸

2.2.1.2.6. bi -

İsimlere gelerek iki anlamı katar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek yoktur. İki sayı sıfatı bu anlamı sağlayabilir. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek yoktur.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Annual	Bi-	Bi-annual	Yıllık	İki	İki yılda bir
Facial	Bi-	Bi-facial	Yüz, yüzle ilgili	İki	İkiyüzlü
Colored	Bi-	Bi-colored	Renkli	İki	İki renkli
Lingual	Bi-	Bi-lingual	Dille ilgili	İki	İki dil bilen

“Some people are bi-lingual”⁹⁹

⁹⁷ LAWRENCE, D.H., *Women In Love*, s527

⁹⁸ MEANWILE, Herman, *Moby Dick*, s.255

⁹⁹ FRASER, Hugh, DONNELL, R.O., *Applied Linguistics and the Teaching of English* S.45

2.2.1.2.7. En-

İsimlere gelerek sıfat görevli kelimeler yapar. Türkçe’de bu ekin yerini tek başına tutan bir ek bulunmaz. Ancak *-le*, *-la* isimden fiil yapma eki ve (sıfat-fiil) ekinin bir arada kullanılmasıyla ekin Türkçe karşılığı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr.Ek	Türetilmiş sözcük
Dear	<i>En-</i>	En-dear	Sevgili, kıymetli	<i>-le+miş</i>	Sevilmiş, sevdirmiş
Gross	<i>En-</i>	En-gross	İri, büyük	<i>-le+miş</i>	İri yazıyla kopya edilmiş
Large	<i>En-</i>	En-large	Büyük, geniş	<i>-le+miş</i>	Genişlemiş, genişletilmiş, büyütülmüş

“I tell you,” he cried, ‘this man has enlarged my mind.’”¹⁰⁰

2.2.1.2.8. hyper-

Sıfatlara eklenerek aşırı, çok anlamı katar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek yoktur. Zarf görevli aşırı kelimesi ekin anlamını sağlamak için kullanılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr.Zarf	Türetilmiş sözcük
Sensitive	<i>Hyper-</i>	Hyper-sensitive	Hassas	<i>Aşırı</i>	Aşırı hassas
Critical	<i>Hyper-</i>	Hyper-critical	Eleştirici	<i>Aşırı</i>	Aşırı eleştirel

“And the child chuckled sardonically at her own hyperbole.”¹⁰¹

2.2.1.2.9. in -(il)

Sıfat olan kelimeye eklenerek olumsuzluk bildiren sıfatlar yapar. Türkçe’de *-mez* ve *-siz* ekleri isimlere gelerek olumsuzluk bildiren sıfatlar yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Valid	<i>In-</i>	In-valid	Geçerli	<i>-siz</i>	Geçersiz
Legal	<i>Il-</i>	Il-legal	Yasal, kanuni	<i>-suz</i>	Kanunsuz
Sincere	<i>In-</i>	In-sincere	Samimi	<i>-siz</i>	Samimiyetsiz, gayri-samimi

“There hasn’t been a drop of medicine or a mouthful of invalid food for months here.”¹⁰²

¹⁰⁰ CONRAD, Joseph, *Heart Of Darkness*, s.122

¹⁰¹ LAWRENCE, D.H., *Women In Love*, s.459

2.2.1.2.10. poly-

Sıfatlara gelerek anlamı kuvvetlendirir, çokluk anlamı katar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek yoktur. ‘Çok’ derecelendirme zarfıyla yapılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Phonic	<i>Poly-</i>	Poly-phonic	Sesli	-----	Çok sesli
Morphic	<i>Poly-</i>	Poly-morphic	Şekille ilgili	-----	Değişik şekilleri olabilen
Technique	<i>Poly-</i>	Poly-technical	Teknik, bilimsel	-----	Birçok bilim, sanat dalıyla ilgili

*“Now, for most folks one pair of legs lasts a lifetime, and that must be because they use them mercifully, as a tender-hearted old lady uses her roly-poly old coach-horses.”*¹⁰³

2.2.1.2.11. Inter -

Eklendiği kelimeye iki şeyin arasında anlamı katar. Türkçe’de arası kelimesi bu anlamı sağlar. Bu anlamı sağlayan bir ek yoktur.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. İsim	Türetilmiş sözcük
Urban	<i>Inter-</i>	Inter-urban	Şehre ait	<i>Arası</i>	Şehirlerarası
Continental	<i>Inter-</i>	Inter-continental	Kıtaya ait	<i>Arası</i>	Kıtalararası
National	<i>Inter-</i>	Inter-national	Ulusal	<i>Arası</i>	Uluslararası

*“Cursed be that mortal inter-indebtedness which will not do away with ledgers.”*¹⁰⁴

2.2.1.2.12. Mal-

Sıfatların başına eklenen bu ek kelimenin olumsuzunu yapar. Türkçe’de -siz eki, olumsuzluk eki -ma, -me ve partisip eki -an,-en bu ekin yerini tutan eklerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Content	<i>Mal-</i>	Mal-content	Hoşnut, memnun	-ma+ an	Memnun kalmayan
Adapted	<i>Mal-</i>	Mal-adapted	Uyumuş, uyum sağlamış	-suz	Uyumsuz
Odorous	<i>Mal-</i>	Mal-odorous	Hoş kokulu	-an	Fena kokan

¹⁰² CONRAD, Joseph, *Heart Of Darkness*, s.122

¹⁰³ MEANWILE, Herman, *Moby Dick*, s.867

¹⁰⁴ MEANWILE, Herman, *Moby Dick*, s.866

2.2.1.2.13. Multi -

Sıfat olan kelimeye “çok” anlamı katar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek yoktur. Bu ekin verdiği anlam Türkçe’de “çok ...-li kalıbıyla verilebilir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Zarf	Türetilmiş sözcük
National	<i>Multi-</i>	Multi-national	Ulusal	<i>Çok</i>	Çok uluslu
Lingual	<i>Multi-</i>	Multi-lingual	Dille ilgili	<i>Çok</i>	Çok dilli
Dimensional	<i>Multi-</i>	Multi-dimensional	Boyutlu	<i>Çok</i>	Çok boyutlu

2.2.1.2.14. neo-

Eklendiği sığata “yeni” anlamı katar. Eskiden var olan şeylerin güncellenmiş halini ifade eder. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek bulunmaz. Sıfat görevli yeni kelimesi kısmen bu ekin anlamını karşılar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Classic	<i>Neo-</i>	Neo-classic	Klasik	<i>Yeni</i>	Klasik olanın yeni hali
Logical	<i>Neo-</i>	Neo-logical	Mantıklı	<i>Yeni</i>	Yeni kelimelerin kullanımı

2.2.1.2.15. non-

Eklendiği kelimenin olumsuzunu yapar. Türkçe’de -siz, -mez ekleri *non-* eki gibi eklendiği kelimeye olumsuzluk anlamı katar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Resistant	<i>Non-</i>	Non-resistant	Dayanıklı	<i>-siz</i>	Dayanıksız
Alcholic	<i>Non-</i>	Non-alcholic	Alkolik	-----	Alkolik olmayan
Partisan	<i>Non-</i>	Non-partisan	Taraftar	<i>-siz</i>	Tarafsız, yansız

“Hermione was nonplussed.”¹⁰⁵

¹⁰⁵ LAWRENCE, D.H., *Women In Love*, s.44

2.2.1.2.16. pan-

Eklendiği kelimenin anlamını genişletir. “Tüm, bütün, tamamı” gibi anlamlar katar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek bulunmaz; ancak ek dilimize yerleşmiş birçok kelime kullanılır: Panislavizm, Pantürkizm...

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Helenic	<i>Pan-</i>	Pan-helenic	Yunanlılarla ilgili	-----	Bütün Yunanlıları birleştirme düşüncesi
American	<i>Pan-</i>	Pan-American	Amerika’yla ilgili	-----	Bütün Amerika devletlerine ait

2.2.1.2.17. post-

Eklendiği kelimeye “sonrasına ait” anlamı katar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek yoktur. “Sonrasına ait” kelimeleriyle bu ekin anlamı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Natal	<i>Post-</i>	Post-natal	Doğumla ilgili	-----	Doğum sonrasına ait
Operative	<i>Post-</i>	Post-operative	Ameliyata ait	-----	Ameliyat sonrasına ait
Modern	<i>Post-</i>	Post-modern	Modern, Yeni	-----	Modern sonrası

2.2.1.2.18. Uni-

Eklendiği kelimeye “tek” anlamı katar. Türkçe’de böyle bir ek kullanılmaz. “Tek” kelimesi anlamı sağlayabilir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Cellular	<i>Uni-</i>	Uni-cellular	Hücreli	<i>Tek</i>	Tek hücreli
Directional	<i>Uni-</i>	Uni-directional	Yönlü	<i>Tek</i>	Tek yönlü
Sonant	<i>Uni-</i>	Uni-sonant	Sesli	<i>Tek</i>	Tek sesli

2.2.1.2.19. un -

Sıfat olan kelimeye eklenerek olumsuzunu yapar. Türkçe’de bu ekin yerini -siz, -mez gibi ekler ve olumsuzluk bildiren sıfat-fiillerle sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Ek/ Sıfat Fiil	Türetilmiş sözcük
Fair	Un-	Un-fair	Adil	-siz	Adaletsiz
Civilized	Un-	Un-civilized	Uygar	Olmayan	Uygar olmayan
Erring	Un-	Un-erring	Hatalı	-----	Emin, isabetli

“The act of paying is perhaps the most uncomfortable infliction that the two orchard thieves entailed upon us.”¹⁰⁶

2.2.1.2.20. pre-

Genellikle eklendiği kelimeye öncesi anlamını katar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek bulunmaz.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Historic	Pre-	Pre-historic	Tarihle ilgili	-----	Tarihten önceki zamana ait
Dominant	Pre-	Pre-dominant	Egemen, üstün	-----	Galip, üstün
Existent	Pre-	Pre-existent	Var olan	-----	Önceden var olan

“Gentlemen, may the present promotion of good feeling ever reign predominant among the Finches of the Grove.”¹⁰⁷

2.2.1.2.21. Semi-

Eklendiği kelimeye “yarı” kelimesinin anlamını katar. Türkçe’de bu ekin yerini tutan bir ek bulunmaz. Yarı, yarı yarıya kelimeleriyle bu ekin sağladığı anlam verilebilir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Serious	Semi-	Semi-serious	Ciddi	Yarı	Yarı ciddi
official	Semi-	Semi-official	Resmi	Yarı	Yarı resmi
Civilized	Semi-	Semi-civilized	Uygar	Yarı	Yarı uygar

“His face twisted into a look of semi-comical woe.”¹⁰⁸

¹⁰⁶ MEANWILE, Herman, *Moby Dick*, s.26

¹⁰⁷ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.485

2.2.1.2.22. sub -

Eklendiği kelimeye altında, aşağısında anlamı katar. Türkçe’de böyle bir ek bulunmaz. Aşağı kelimesine eklenen ‘olan’ sıfat-fiili bu ekin anlamını sağlar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat-fiil	Türetilmiş sözcük
Normal	Sub-	Sub-normal	Normal	Olan	Normalden aşağı olan
Conscious	Sub-	Sub-conscious	Bilinçli	Olan	Bilinçaltında olan
Standard	Sub-	Sub-standard	Standart	Olan	Belirli bir düzeyden aşağı olan

“ It is by endless subdivisions based upon the most inconclusive differences, that some departments of natural history become so repellingly intricate.”¹⁰⁹

2.2.1.2.23. super -

İsimlere eklenerek üstü, üstün, üzeri anlamlı sıfatlar türetir. Türkçe’de ‘üstü, üstün’ kelimesiyle bu ekin anlamı sağlanabilir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Natural	Super-	Super-natural	Doğal	Üstü	Doğaüstü
Excellent	Super-	Super-excellent	Mükemmel	Üstü	En üstün
Eminent	Super-	Super-eminent	Seçkin	Üstü	Çok üstün

“The supernatural being had not been touched after he fell.”¹¹⁰

2.2.1.2.24. ultra-

Sıfatlara eklenerek anlamını güçlendirir. Türkçe’de böyle bir ek bulunmaz. Türkçe’de bu güçlendirme *son derece + sıfat* veya *-emeyecek kadar + sıfat* kalıbıyla yapılabilmektedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Modern	Ultra-	Ultra-modern	Modern	-----	Son derece modern
microscopic	Ultra-	Ultra-microscopic	(mikroskopla) ilgili	-----	Mikroskopla görülemeyecek kadar küçük

¹⁰⁸ DICKENS, Charles, *Oliver Twist*, s.687

¹⁰⁹ MEANWILE, Herman, *Moby Dick*, s.163

¹¹⁰ CONRAD, Joseph, *Heart of Darkness*, s.15

2.2.1.3. Fiil Yapan Ön Ekler

2.2.1.3.1. fore-

Fiilin başına getirilerek önceden olmak, yapmak anlamlarını katar. Türkçe’de böyle bir ek bulunmaz. Önceden kelimesiyle bu ekin anlamı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Zarf	Türetilmiş sözcük
Go	Fore-	Forego	Gitmek	Önceden	Önceden gitmek
Know	Fore-	Foreknow	Bilmek	Önceden	Önceden bilmek
Taste	Fore-	Foretaste	Tatmak	Önceden	Almadan önce tadına bakmak

“ *As the question had no bearing, near or remote, on any foregone or subsequent transaction, I consider it to have been thrown out, like her previous approaches, in general conversational condescension.*”¹¹¹

2.2.1.3.2 inter-

Eklendiği kelimeye işteşlik, beraberlik, karşılıklı yapma anlamı katar. Türkçe’de böyle bir ek kullanılmaz. Birbirine kelimesi ve kısmen işteşlik eki bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Twine	Inter-	Inter-twine	Sarmak, sarılmak	-----	Birbirine sarılmak
Change	Inter-	Inter-change	Değiştirmek	-----	Değiş tokuş etmek

“*We interchanged that confidence without shaping a syllable.*”¹¹²

¹¹¹DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.333

¹¹²DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.606

2.2.1.3.3. mis-

Fiillere eklenerek fiilin anlamını olumsuz yönde değiştirir. Fiilin zıddını yapar. Türkçe’de böyle bir ek bulunmaz. Kötü, yanlış gibi bazı zarflarla bu ekin anlamı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Zarf	Türetilmiş sözcük
Use	Mis-	Mis-use	Kullanmak	Kötü	Kötü kullanmak
Understand	Mis-	Mis-understand	Anlamak	Yanlış	Yanlış anlamak
Place	Mis-	Mis-place	Koymak	Yanlış	Yanlış yere koymak

*“This was my chance, and it made me the more anxious to go. It was only months and months afterwards, when I made the attempt to recover what was left of the body, that I heard the original quarrel arose from a misunderstanding about some hens.”*¹¹³

2.2.1.3.4. be-

Geçissiz fiillere gelerek geçişli hale getirir. Türkçe’de -t, -r, -dır ekleri aynı görevi yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Fit	Be-	Be-fit	Uygun olmak, uydurmak	-----	Uymak, yakışmak
Come	Be-	Be-come	Gelmek, vermek	-----	Olmak, yakışmak

*“Alas!’ he said, ‘what will become of me?’”*¹¹⁴

¹¹³ CONRAD, Joseph, *Heart of Darkness*, s.14

¹¹⁴ THE BROTHERS GRİMM, *Grimm’s Fairy Tales*, s.25

2.2.1.3.5. co-

Fiillere gelerek işteşlik anlamı katar. Birlikte, beraber yapma anlamı taşır. Türkçe’de işteşlik eki -ş aynı görevi yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
operate	Co-	Cooparete	İş yapmak	-ş	Beraber çalışmak
Respond	Co-	Correspond	Karşılık vermek	-ş	Haberleşmek
Promise	Co-	Compromise	Vaat etmek	-ş	Uzlaşmak

“Conscience is a dreadful thing when it accuses man or boy; but when, in the case of a boy, that secret burden cooperates with another secret burden down the leg of his trousers, it is (as I can testify) a great punishment.”¹¹⁵

2.2.1.3.6. counter-

Yeni fiiller türeten bir ektir. Türkçe’de böyle bir ek bulunmaz.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
March	Counter-	Counter-march	Yürüyüş yapmak	-----	Ters yönde yürümek
Balance	Counter-	Counter-balance	Dengelemek	-----	Denge sağlama
distinguish	Counter-	Contra-distinguish	Ayırmak	-----	Karşıtıyla ayırmak

“As I cried, I kicked the wall, and took a hard twist at my hair; so bitter were my feelings, and so sharp was the smart without a name, that needed counteraction.”

2.2.1.3.7. de -

Hem isim hem de fiil yapma görevi vardır. Bazı fiillerin olumsuzunu yaparken bazı fiillerde anlam değişikliğine yol açar. Türkçe’de böyle bir ek kullanılmaz.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Naturalize	De-	De-naturalize	Doğaya uydurmak	-----	Doğal olmaktan çıkarmak
Control	De-	De-control	Kontrol etmek	-----	Kontrolenden çıkarmak
Nominate	De-	De-nominate	Aday göstermek	-----	İsim koymak

¹¹⁵ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.125

2.2.1.3.8. dis-

Fiillere gelerek olumsuzunu yapar. Aynı zamanda isim yapan bir ektir. Türkçe’de -me, -ma olumsuzluk eki bu ekin işlevini görür.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Like	Dis-	Dis-like	Sevmek	-me	Sevmemek
Obey	Dis-	Dis-obey	İtaat etmek	-me	İtaat etmemek
Connect	Dis-	Dis-connect	Bitiştirmek, birleştirmek	-----	İlişkisini kesmek

*“Here, he takes it into his head to dislike us, and he won’t come and dine with us.”*¹¹⁶

2.2.1.3.9. en-

Fiil yapma ekidir, yeni fiiller türetir. Türkçe’de aynı görevli birçok ek vardır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Close	En-	En-close	Kapamak	-----	Kapamak, zarflamak, çevirmek, hapsetmek
Force	En-	En-force	Zorlamak, sıkıştırmak	-----	Mecbur etmek, zorla almak, zorla yaptırmak
Act	En-	En-act	Rol yapmak	-----	Çıkarmak, kabul etmek, karar vermek, temsil etmek

*“They stop the course of agriculture, destroying houses and towns, reserving only the churches, and enclose grounds that they may lodge their sheep in them.”*¹¹⁷

¹¹⁶ DICKENS, Charles, *A Christmas Carol*, s.90

¹¹⁷ CONRAD, Joseph, *Heart of Darkness*, s.133

2.2.1.3.10. out-

Eklendiği fiile daha anlamı katar. Anlamda derecelendirme yapar. Türkçe’de aynı şekilde kullanılan ek yoktur. Bazı kelimelerde çok ve fazla zarfları ekin anlamını sağlar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Zarf	Türetilmiş sözcük
Cry	<i>Out-</i>	Out-cry	Bağırarak	<i>Çok</i>	Çok bağırarak
Bid	<i>Out-</i>	Out-bid	Fiyat vermek	<i>Fazla</i>	Fazla fiyat vermek
Grow	<i>Out-</i>	Out-grow	Büyümek	-----	Çok büyümek

“I think I would have raised an outcry if I had believed my eyes.”

2.2.1.3.11. over-

Fiile gelerek üzerinde, üstün, artan, fazla gibi anlamlar katar. Türkçe’de aynı şekilde kullanılan ek yoktur.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Take	<i>Over-</i>	Over-take	Yakalamak	-----	Arkasından yetişmek
Turn	<i>Over-</i>	Over-turn	Dönmek, çevirmek	-----	Devirmek, altüst etmek
Hang	<i>Over-</i>	Over-hang	Asmak, takmak	-----	Sarkmak, üzerine süslü şeyler asmak

“He was on his stool in a jiffy; driving away with his pen, as if he were trying to overtake nine o’clock.”¹¹⁸

¹¹⁸ DICKENS, Charles, *A Christmas Carol*, s.133

2.2.1.3.12. re -

Eklendiği fiile tekrar, yine, yeniden anlamlarını katar. Türkçe’de böyle bir ek bulunmaz.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Pay	Re-	Re-pay	Ödemek, vermek	-----	Geri vermek, karşılığını vermek
Pres	Re-	Re-press	Basmak, sıkmak	-----	Bastırmak, yasaklamak, tutmak
present	Re-	Re-present	Sunmak, göstermek	-----	Temsil etmek, resmetmek

“We will remember you and repay you for saving us!”¹¹⁹

2.2.1.3.13. trans-

Fiillere gelerek üzerinde, arkasında gibi anlamlar katar. Aynı zamanda sıfat yapan bir ektir ve farklı görevleri vardır. Türkçe’de böyle bir ek yoktur.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Ship	Trans-	Trans-ship	Gemiyle gönderme	-----	Gemiden gemiye aktarma
Act	Trans-	Trans-act	Yapmak, hareket etmek	-----	Yapıp bitirmek, iş yapmak
Fuse	Trans-	Trans-fuse	Erimek, eritmek	-----	Aktarmak, kan nakletmek

“He was checked in his transports by the churches ringing out the lustiest peals he had ever heard.”¹²⁰

¹¹⁹ THE BROTHERS GRIMM, *Grimm’s Fairy Tales*, s.149

¹²⁰ DICKENS, Charles, *A Christmas Carol*, s.129

2.2.1.3.14. un-

Asıl görevi olumsuzluk yapmaktır. Hem isim hem de fiil yapma ekidir. Türkçe’de böyle bir ek kullanılmaz.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Cork	Un-	Un-cork	Mantar tıkamak	-----	Mantarını açmak
Close	Un-	Un-close	Kapamak		Açmak, ifşa etmek
Chain	Un-	Un-chain	Zincirlemek	-----	Serbest bırakmak

“By degrees, other shops began to be unclosed, and a few scattered people were met with.”¹²¹

2.2.1.3.15. under -

Fiillere gelerek içinde, üzerinde, -e doğru, -e den, altına gibi değişik anlamlar katar. Türkçe’de aynı görevli bir ek yoktur.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Go	Under-	Under-go	Gitmek	-----	Çekmek, katlanmak
Take	Under-	Under-take	Almak, götürmek	-----	Üzerine almak, yüklemek
Score	Under-	Under-score	Çizgi çizmek	-----	Altına çizgi çizmek

“Oh, those people with Miss Havisham, and the tortures they undergo!”¹²²

¹²¹ DICKENS, Charles, *Oliver Twist*, s.291

¹²² DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.474

2.2.2. Son Ekler

2.2.2.1. İsimlere Gelen Son Ekler

2.2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Son Ekler

2.2.2.1.1.1. -age

İsimlere gelerek yeni isimler türeten bir ektir. Türkçe’de isimden isim yapan -gi, ve -lik ekleri bu ekle aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Herb	-age	Herb-age	Ot	-lik, -lak	Yeşillik, otlak
Orphan	-age	Orphan-age	Öksüz	-lük	Öksüzlük
Post	-age	Post-age	Posta	-----	Posta ücreti

“This was a great undertaking for one pair of hands yet, as I saw there was an absolute necessity for doing it, my first work was to find out a proper piece of ground, where there was likely to be herbage for them to eat, water for them to drink, and cover to keep them from the sun.” ¹²³

2.2.2.1.1.2. -(i) an, -n

İsimlere gelerek dil adı olan isimler dil ve taraftar olan isimler mensup bağlı gibi anlamlar bildiren simler türetir¹²⁴. Türkçe’de -ce, -ci, -li ekleri bu ekin yerini tutan eklerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Italy	-an	Itali-an	İtalya	-ca	İtalyanca
Mohammed	-an	Mohammed-an	Muhammed	-----	Muhammed taraftarı (Müslüman)
Public	-an	Public-an	Halk	-çı	Halkçı

“The lady faints away at the doors of charitable publicans, and the gentleman being accommodated with three-penny worth of brandy to restore her, lays an information next day, and pockets half the penalty.” ¹²⁵

¹²³ DEFOE, Daniel, *Robinson Crusoe*, s.232

¹²⁴ B. Rudzka, *More Words You Need*, China 1982, s. 52.

¹²⁵ DICKENS, Charles, *Oliver Twist*, s.785

2.2.2.1.1.3. -ate

İsimlere gelerek yeni isimle yapar. Türkçe’de bu ekin yerine *-lik* eki kullanılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Consul	-ate	Consul-ate	Konsolos	-luk	Konsolosluk
Director	-ate	Director-ate	Müdür	-lük	Müdürlük

“Are you aweer, Mrs. Mann, that you are, as I may say, a porochial delegate, and a stipendiary?”¹²⁶

2.2.2.1.1.4. -cy

İsimlere gelerek meslek adları türeten bir ektir. Türkçe’de bu ekin yerini isimden isim türetmeye yarayan *-lik* eki karşılar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Advocate	-cy	Advoca-cy	Avukat	-lık	Avukatlık
Diplomat	-cy	Diploma-cy	Diplomat		Diplomasi
Delegate	-cy	Delaga-cy	Delege	-lik	Delegelik

*“To this point he has been discreet in dreading to provoke me; you must represent the peril of quitting that policy, and remind him of my passionate temper, verging, when
kindled, on frenzy.”¹²⁷*

2.2.2.1.1.5. -dom

İsimlere gelerek yer adı, din, mezhep adı gibi isimler türetir. Türkçe’de *-lik* eki bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
King	-dom	King-dom	Kral	-lık	Krallık, hükümdarlık
Martyr	-dom	Martyr-dom	Şehit	-lik	Şehitlik
Serf	-dom	Serf-dom	Köle	-lik	Kölelik
Christen	-dom	Christen-dom	Hristiyan	-lık	Hristiyanlık

“He led her to his kingdom where he was joyfully received, and they lived for a long time afterwards, happy and contented.”¹²⁸

¹²⁶ DICKENS, Charles, *Oliver Twist*, s.12

¹²⁷ BRONTE, Emily, *Wuthering Heights*, s.187

¹²⁸ THE BROTHERS GRIMM, *Grimm’s Fairy Tales*, s.408

2.2.2.1.1.6. -er

İsimlere eklenerek mensup olma, orali olma anlamı katar. Bazen de meslek adı yapmakta kullanılır. Türkçe’de *-li* ve *-ci* ekleri bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
New York	-er	New Yorker	Newyork	-lu	Newyorklu
London	-er	Londoner	Londra	-lı	Londralı
Farm	-er	Farmer	Çiftlik	-çi	Çiftçi
Mill	-er	Miller	Değirmen	-ci	Değirmenci

2.2.2.1.1.7. -(e) ry

Eklendiği ismi meslek adı yapar. Türkçe’deki *-cı* ve *-lik* eki, İngilizce’deki bu ekin karşılığıdır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Jewel	-ry	Jewelry	Kıymetli taş	-luk	Kuyumculuk
Mason	-ry	Masonry	Duvarcı	-lık	Duvarcılık
Witch	-ery	Witchery	Sihir	-cü	Sihirbaz, büyücü

“I’ve been a sheep-farmer, stock-breeder, other trades besides, away in the new world,” said he: ‘many a thousand mile of stormy water off from this.’”¹²⁹

2.2.2.1.1.8. -ess

Cinsiyet ayrımı için kullanılan bir ektir. Eklendiği kelimeye bayan olan anlamı katar. Türkçe’de kelimelerde cinsiyet ayrımı olmadığı için böyle bir ek yoktur. Bay, bayan gibi kelimelerle cinsiyet ayrım sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Sıfat	Türetilmiş sözcük
Actor	-ess	Actress	Aktör	Bayan	Bayan aktör
Heir	-ess	Heiress	Mirasçı	Bayan	Bayan mirasçı
Host	-ess	Hostess	Ev sahibi	Bayan	Bayan uçak görevlisi, misafir ağırlayan kadın

“Yet he said it with so much meaning, too, that I felt he as perfectly understood Miss Havisham to be my benefactress, as I understood the fact myself.”¹³⁰

¹²⁹ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.565

¹³⁰ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.323

2.2.2.1.1.9. -et

Eklendiği isme küçültme anlamı katar. Türkçe’de *-cık, -cik, -cuk, -cük* ekleri bu ekin karşılığıdır diyebiliriz.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Owl	-et	Owlet	Baykuş	-çuk	Baykuşçuk
Rill	-et	Rillet	Dere	-cik	Derecik
Cabin	-et	Cabinet	Kabin, kamara	-----	Küçük oda, dolap, kabin

*“What other marvels might have been rummaged out of this monstrous cabinet there is no telling.”*¹³¹

2.2.2.1.1.10. -ful

İsimlere eklenerek dolusu tamamı anlamı katar. İsimlerden sonra gelen dolusu, tamamıyla gibi kelimeler bu ekin anlamı sağlanabilir. Yani bu eki tam karşılayan bir ek Türkçe’de bulunmaz.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr.İsim	Türetilmiş sözcük
Mouth	-ful	Mouth-ful	Ağız	Dolusu	Ağız dolusu
Pail	-ful	Pail-ful	Kova	Dolusu	Kova dolusu
Spoon	-ful	Spoon-ful	Kaşık	Dolusu	Kaşık dolusu

*“ When it was given him, he drank his Majesty’s health and Compliments of the Season, and took it all at a mouthful and smacked his lips.”*¹³²

2.2.2.1.1.11. -hood

İsimlere eklenerek yeni isimler yapar. Bu ekin yerini de *-lik* eki tutar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Child	-hood	Childhood	Çocuk	-luk	Çocukluk
Neighbor	-hood	Neighborhood	Komşu	-luk	Komşuluk
Parent	-hood	Parenthood	Ana-baba	-lık	Ana-babalık

*“ That black figure with its eyes of fire struck down through all my adult thoughts and feelings, and for a moment the forgotten horrors of childhood came back to my mind.”*¹³³

¹³¹ MELVILLE, Herman, *Moby Dick*, s.666

¹³² DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.54

¹³³ WELLS, H.G., *The Island Of Doctor Moreo*, s.28

2.2.2.1.1.12. -ie, -y

İsimlere eklenerek sevgi, acıma, küçültme anlamları katan bir ektir. Türkçe’de -*cik*, -*ceğiz*, -*ceğim* ekleri bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Dad	-y	Daddy	Baba	-cığım	Babacığım
Kid	-y	Kiddy	Çocuk	-cağız	Çocukcağız
Bird	-ie	Birdie	Kuş	-cuk	Kuşcuk

“Give Miss Brangwen some flowers? Do, Birdie.”¹³⁴

2.2.2.1.1.13. -ing

İsimlere gelerek yeni isimler yapar. Türkçe’de -*lik* eki bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Bed	-ing	Bedding	Yatak	-lık	Yatak takımı, yataklık
Cloth	-ing	Clothing	Kumaş	-lik	Elbiselik

“Ursula was superficially thrilled when she found herself out among the common people, in the jumbled place piled with old bedding, heaps of old iron, shabby crockery in pale lots, muffled lots of unthinkable clothing.”¹³⁵

2.2.2.1.1.14. -ism

İsimlere gelerek isim yapan bir ektir. İngilizce’den dilimize geçmiş olan -*ism* (-izm) eki ve isimden isim yapma ekleri -*ci*+*lik* ekleriyle yapılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Platon	-ism	Platonism	Platon	-----	Eflatun felsefesi
Symbol	-ism	Symbolism	Sembol	-izm	Sembolizm
Impression	-ism	Impressionism	İzlenim	-ci+lik	İzlenimcilik

“Neither, were my notions of the theological positions to which my Catechism bound me, at all accurate; for, I have a lively remembrance that I supposed my declaration that I was to ‘walk in the same all the days of my life,’ laid me under an obligation always to go through the village from our house in one particular direction, and never to vary it by turning down by the wheelwright’s or up by the mill.”¹³⁶

Türkçe’de -*ci*, -*lik* ve -*izm* ekleri bu ekin yerini tutar.

¹³⁴ LAWRENCE, D.H., *Women In Love*, s.518

¹³⁵ LAWRENCE, D.H., *Women In Love*, s.663

¹³⁶ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.74

2.2.2.1.1.15. -ist

Meslek adları yapan isimden isim yapma eklerinden biridir. İsimlere gelen *-ci* - *gi*, *-gin*, - ekleri bu ekin yerini tutan bir eklerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Art	-ist	Artist	Sanat	-cı	Sanatçı
Science	-ist	Scientist	Bilim	-gin	Bilgin
Human	-ist	Humanist	İnsan	-ci	İnsancı

“But here is an artist. ”¹³⁷

2.2.2.1.1.16. -ship

İsimlerden yeni sim yapan bir ektir. Türkçe’de *-lik* eki bu ekin yerini tutar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Friend	-ship	Friendship	Arkadaş	-lık	Arkadaşlık
Owner	-ship	Ownership	Sahip	-lik	Sahiplik
Workman	-ship	Workmanship	İşçi	-lik	İşçilik

“ And I might have gone, my dear Herbert, but for the prospect of taking counsel with your friendship and affection. ”

2.2.2.1.2. İsimden Sıfat Yapan Ekler

2.2.2.1.2.1.-able

İsimlere gelerek sıfat görevli kelimeler türeten bir ektir. Türkçe’de bu eki karşılayan *-lı*, *-li* ekleri ve *-ebilmek* yardımcı fiiline *-ar*, *-er*, *-ır*, *-ir* sıfat fiil eklerinin getirilmesi ile o anlamın sağlandığı bazı kelimeler vardır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Comfort	-able	Comfortable	Rahat	-lık	Rahatlık
Knowledge	-able	Knowledgeable	Bilgi	-li	Bilgili
Objection	-able	Objectionable	İtiraz	-----	İtiraz edilebilir

“It was not an agreeable idea. ”¹³⁸

¹³⁷ MELVİLLE, Herman, *Moby Dick*, s.24

¹³⁸ DICKENS, Charles, *A Christmas Carol*, s.30

2.2.2.1.2.2. -al

İsimlere eklenerek sıfat yapan işlek bir ektir. Türkçe’de -(s)el, -ra ekleri bu ekin¹³⁹ yerini tutan bir eklerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Accident	-al	Accidental	Kaza	-ra	Kazara
Nation	-al	National	Ulus	-al	Ulusal
Globe	-al	Global	Küre	-(s)el	Küresel

“Indeed, I was not only so changed in the course of nature, but so differently dressed and so differently circumstanced, that it was not at all likely he could have known me without accidental help.”¹⁴⁰

2.2.2.1.2.3. -an, -n

İsimlere gelerek aidiyet bildiren sıfatlar yapan bir ektir. Türkçe’de -li, -ci ekleri bu kısmen bu eklerin yerini tutan eklerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Arab	-an	Arabian	Arap	-----	Araplara ait
Europe	-an	European	Avrupa	-----	Avrupa’ya ait
Shakespeare	-an	Shakespearian	Şekspir	-----	Şekspir’i seven

“The result was, he found humanity very much alike everywhere, and to a mind like his, curious and cold, the savage was duller, less exciting than the European”¹⁴¹.

2.2.2.1.2.4. -ary

İsimlere gelerek ilgi, aitlik anlamı katan sıfatlar türetir. Türkçe’de -sel eki kısmen bu ekin görevini yapar. Bunun dışında ait, ilgili kelimeleri ile bu ekin anlamı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. İsim	Türetilmiş sözcük
Function	-ary	Functionary	Görev	Ait	Göreve ait
Vision	-ary	Visionary	Görüş, hayal	İlgili	Görmeyle ilgili

“Do we part on this, you visionary boy - or man?”¹⁴²

¹³⁹DICKENS, Charles, *Great Expectations*, s.607

¹⁴⁰DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.407

¹⁴¹LAWRENS, D. H., *Women In Love*, s.410

2.2.2.1.2.5. -ate

İsimden sıfat türeten bir ektir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Passion	-ate	Passionate	Tutku, ihtiras	-lu	Tutkulu
Fortun	-ate	Fortunate	Talih	-li	Talihli, mutlu
Propotion	-ate	Propotionate	Oran	-lı	Orantılı

Türkçe’de -li eki bu ekin görevini yapan bir ektir.

“Not like cats!’ cried the Mouse, in a shrill, passionate voice.”¹⁴³

2.2.2.1.2.6. -(e)d

İsmlere gelerek sıfat türeten bir ektir. Türkçe’deki -li eki bu ekle aynı görevi yapan bir ektir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Arm	-ed	Armed	Kol	-lu	Kollu
Beard	-ed	Bearded	Sakal	-lı	Sakallı
Feather	-ed	Feathered	Tüy	-lü	Tüylü

“Her venerable bows looked bearded.”¹⁴⁴

2.2.2.1.2.7. -(e) n

Bir şeyin neden yapıldığını belirten sıfatlar türetmeye yarar. Türkçe’de bu eki tam karşılayan bir ek bulunmaz. Ancak -dan yapılmış ek+kelime kuruluşuyla ekin anlamı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Oak	-en	Oaken	Meşe	-den	Meşeden
Silk	-en	Silken	İpek	-ten	İpekten yapılmış
Gold	-en	Golden	Altın	-dan	Altından yapılmış

“He was seated on an old-fashioned oaken chair, wriggling all over with curious carving; and the bottom of which was formed of a stout interlacing of the same elastic stuff of which the wigwam was constructed.”¹⁴⁵

¹⁴² DICKENS, Charles, *The Great Expectation*, s.646

¹⁴³ CAROLL, Lewis, *Alice’s Adventure In Wonderland*, s.17

¹⁴⁴ MELVILLE, Herman, *Moby Dick*, s.143

2.2.2.1.2.8. -ful

İsimlerden sıfat türeten bir ektir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Care	-ful	Careful	Dikkat	-li	Dikkatli
Beauty	-ful	Beatiful	Güzellik	-----	Güzel
Joy	-ful	Joyful	Neşe	-li	Neşeli

Türkçe’de bu ekin görevini -li eki yapar.

*“I see a vacant seat,’ replied the Ghost, ‘in the poor chimney-corner, and a crutch without an owner, carefully preserved.”*¹⁴⁶

2.2.2.1.2.9. -ic

İsimlerden sıfat türeten eklerden biridir. Türkçe’de -li, -k, -ane, -sel ekleri bazı kelimelerde bu ekin yerini tutar. Bu ekler dışında... gibi, ... vari, ...kabilinden kelimeler de bu ekin anlamını sağlar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Allerg	-ic	Allergic	Alerji	-k	Alerjik
Poet	-ic	Poetic	Şair	-ane	Şairane
Irony	-ic	Ironic	İroni, cinas, kinaye	-lı	Alaycı, alaylı

*“The water-plug being left in solitude, its overflowing sullenly congealed, and turned to misanthropic ice.”*¹⁴⁷

2.2.2.1.2.10. -ish

Benzerlik anlamı taşıyan sıfatlar yapan bir ektir. Türkçe’de -imsi, -si, -ce, -ane ekleri bu ekin yerini tutar. Ayrıca Arapçadan dilimize geçmiş olan -i eki de aynı görevli bir ektir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Child	-ish	Childish	Çocuk	-su	Çocuksu
Devil	-ish	Devilish	Şeytan	-----	Şeytan gibi
Book	-ish	Bookish	Kitap	-----	Kitap kurdu

*“There’s something pathetically childish in the ruins of grass walls.”*¹⁴⁸

¹⁴⁵ MELVİLLE, Herman, *Moby Dick*, s.145

¹⁴⁶ DICKENS, Charles, *A Christmas Carol*, s.41

¹⁴⁷ DICKENS, Charles, *A Christmas Carol*, s.14

¹⁴⁸ CONRAD, Joseph, *Heart Of Darkness*, s.37

2.2.2.1.2.11. -less

Olumsuzluk anlamı taşıyan sıfatlar türeten bir ektir. Türkçe’de *-sız*, *-siz* ekleri bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Breath	<i>-less</i>	<i>Breathless</i>	Soluk	<i>-suz</i>	Soluksuz, cansız
Father	<i>-less</i>	<i>Fatherless</i>	Baba	<i>-sız</i>	Babasız, yetim
Art	<i>-less</i>	<i>Artless</i>	Sanat	<i>-sız</i>	Gösterişsiz, sanatsız

2.2.2.1.2.12. -like

Eklendiği isme aitlik, eşitlik anlamı katar. Sıfat görevli kelimeler türetir. Türkçe’deki *-ce*, *-ci* ekleri bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Child	<i>-like</i>	<i>Childlike</i>	Çocuk	<i>-ça</i>	Çocukça
God	<i>-like</i>	<i>Godlike</i>	Tanrı	<i>-ca</i>	Tanrıca
Devil	<i>-like</i>	<i>Devillike</i>	Şeytan	<i>-ca</i>	Şeytanca

2.2.2.1.2.13. -ly

Bu ek, *-like* eki ile aynı görevde kullanılan bir ektir. Türkçe’de *-li*, *-ca*, *-ce* ekleri ve Arapça bir ek olan *-i* eki bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Friend	<i>-ly</i>	<i>Friendly</i>	Dost	<i>-ça</i>	Dostça
Man	<i>-ly</i>	<i>Manly</i>	Erkek	<i>-çe</i>	Erkekçe

“ He offered these friendly suggestions in such a lively way, that we both laughed and I scarcely blushed.”¹⁴⁹

¹⁴⁹ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.317

2.2.2.1.2.14. -ous

İsimlere gelerek özellik belirten sıfatlar türetir. Türkçe’de *-sel* ve *-li* ekleri bu ekin yerini tutar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Religion	-ous	Religious	Din	-sel	Dinsel
Fame	-ous	Famous	Ün, şöhret	-lü	Ünlü

“ *It was a pleasant addition to his naturally pleasant ways, and we got on famously.* ”¹⁵⁰

2.2.2.1.2.15. -some

İsimlerden özellik belirten sıfat türeten bir ektir. Türkçe’de *-cı*, *-ci* ve *-lı*, *-li* ekleri bu ekin yerini tutar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Quarrel	-some	Quarrelsome	Kavga	-cı	Kavgacı
Trouble	-some	Troublesome	Dert,endişe	-lı	Sıkıntılı

“*One day the child was ver troublesome, and the mother could not quiet it, do what she would.* ”¹⁵¹

2.2.2.1.2.16. -wards

Yönelme bildiren sıfatlar türetir. Türkçe’de bu eki karşılayan bir yapım eki yoktur. *-e doğru* ek+ edatı ile bu ekin anlamı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek +Edat	Türetilmiş sözcük
East	-ward	East-ward	Doğu	-a doğru	Doğuya doğru
Left	-ward	Left-ward	Sol	-a doğru	Sola doğru

“*Steering north-eastward from the Crozetts, we fell in with vast meadows of brit, the minute, yellow substance, upon which the Right Whale largely feeds.* ”¹⁵²

¹⁵⁰ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.326

¹⁵¹ THE BROTHERS GRİMM, *Grimm’s Fairy Tales*, s.325

¹⁵² MELVILLE, Herman, *Moby Dick*, s.510

2.2.2.1.2.17. -wise

Benzerlik anlamı taşıyan sıfatlar türetir. Dilimize Farsçadan giren *-vari* eki bu ekin yerini tutar. Ayrıca... gibi, ...olarak kalıpları ile de bu ekin anlamı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek/ Edat	Türetilmiş sözcük
Balon	-wise	Balonwise	Balon	-vari	Balonvari
Heart	-wise	Heartwise	Yürek	Gibi	Yürek gibi
Corner	-wise	Cornerwise	Köşe	-le+me	Köşeleme

*“Still watching me, he laid them one upon the other, folded them long-wise, gave them a twist, set fire to them at the lamp, and dropped the ashes into the tray.”*¹⁵³

2.2.2.1.2.18. -y

İsimlerden sıfat türeten bir ektir. Türkçe’de *-li* eki bu ekin görevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Dirt	-y	Dirty	Kir	-li	Kirli
Gloom-y	-y	Gloomy	Keder	-li	Kederli

*“ Scrooge’s former self grew larger at the words, and then room became a little darker and more dirty.”*¹⁵⁴

2.2.2.1.3. İsimlerden Zarf Yapan Ekler

2.2.2.1.3.1. -like

İsim olan kelimelere eklenerek zarf görevli kelime yapar. Türkçe’de bu eki karşılayan bir ek yoktur.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Unman	-like	Unmanlike	Erkek olmayan	-----	Erkeğe yakışmaz bir şekilde
Unwar	-like	Unwarlike	Savaş olmayan	-----	Savaşa yakışmaz bir şekilde

*“And then fell to pulling off, not only his jacket and waistcoat, but his shirt too, in a manner at once lighthearted, businesslike, and bloodthirsty.”*¹⁵⁵

¹⁵³ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.566

¹⁵⁴ DICKENS, Charles, *A Christmas Carol* , s.45

¹⁵⁵ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.160

2.2.2.1.3.2. -wards

İsimlere gelerek yön bildiren zarflar türetir. Türkçe’de böyle bir ek yoktur. *-e doğru* edatı ile bu ekin anlamı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek/ Edat	Türetilmiş sözcük
God	-wards	Godwards	Tanrı	-a doğru	Tanrı’ya doğru
Sea	-ward	Seaward	Deniz	-e doğru	Denize doğru

“We four affectionately watched his back as he stood in the bows looking to seaward.”¹⁵⁶

2.2.2.1.3.3. -ways

İngilizce’de isimlerden zarf türetmekte kullanılan bir ektir. Türkçe’de böyle bir ek bulunmaz.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Cross	-ways	Crossways	Çarpaz	-----	Çapraz olarak
Side	-ways	Sideways	Yan	-----	Yanlamasına

“At the same instant, he threw himself forward and I leapt sideways towards the bows.”¹⁵⁷

2.2.2.1.3.4. -wise

İsimlerden zarf görevli kelimeler türetir. Türkçe’de *-vari* eki ve yönünde gibi kelimelerle bu ekin sağladığı anlam karşılanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Clock	-wise	Clockwise	Saat	-----	Saat yönünde
Snake	-wise	Snakewise	Yılan	-----	Yılanvari

“The soles were tied with knotted strings sandalwise under his bare feet.”¹⁵⁸

¹⁵⁶ CONRAD, Joseph, *Heart Of Darkness*, s.2

¹⁵⁷ STEVENSON, Robert Lois, *Treasure Island*, s.242

¹⁵⁸ CONRAD, Joseph, *Heart Of Darknes*, s.132

2.2.2.1.4. İsimden Fiil Yapan Ekler

2.2.2.1.4.1. -(i) fy

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Beauty	-fy	Beautify	Güzellik	-le+ +tir	Güzelleştirmek
Glory	-fy	Glorify	Yüce	-l +t	Yüceltmek

Türkçe’de -le+ ş+ tir gibi üç ekin birleşmesiyle ya da -l+ t eklerinin birleşmesiyle bu ekin görevi yerine getirilir.

“You know what to beautify is, I suppose?”¹⁵⁹

2.2.2.1.4.2. -ize

İsmlere gelerek fiil türeten eklerden biridir. Türkçe’de -le, -tı, -r, -dir ekleri bu ekin işlevini yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Critic	-ize	Critize	Eleştiri	-tir	Eleştirmek
Memory	-ize	Memorize	Hafıza, ezber	-le	Ezberlemek

“ Yet I do not call to mind that I was ever in my earlier youth the subject of remark in our social family circle, but some large-handed person took some such ophthalmic steps to patronize me.”¹⁶⁰

2.2.2.1.4.3.-en

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türiş sözcük
Heart	-en	Hearten	Yürek, kalp	-dir	Cesaretlendirmek
Lenght	-en	Lenghten	Uzunluk	-t	Uzatmak

Türkçe’de -t, -le, -ş, -tir ekleri bu ekin yerini tutar.

“For this is one of those disheartening instances where truth requires full as much bolstering as error.”¹⁶¹

¹⁵⁹ CARROLL, Lewis, *Alice’s Adventures In Wonderland*, s.97

¹⁶⁰ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.134

¹⁶¹ MELVILLE, Herman, *Moby Dick*, s.386

2.2.2.2. Sıfatlara Gelen Son Ekler

2.2.2.2.1. Sıfatlardan İsim Yapan Son Ekler

2.2.2.2.1.1. -acy

Sıfatlara gelerek isim görevli kelimeler türeten bir ektir. Kalite, derece anlamlı isimler türetir. Türkçe’de *-ci+lik*, *-lik* ekleri bu ekin işlevini görür.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Supreme	-acy	Supremacy	Üstün	-lük	Üstünlük
Delicate	-acy	Delicacy	İnce, zarif	-lik	İncelik, zariflik
Private	-acy	Privacy	Gizli, özel	-lık	Yalnızlık, gizlilik

“I saw that his delicacy was avoiding the right word, so Isaid, ‘A clerk.’”¹⁶²

2.2.2.2.1.2. -ance

Sıfatlardan isim türeten eklerden biridir. Türkçe’de *-lik* eki aynı görevde kullanılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Evident	-ence	Evidence	Belirgin	-lik	Belirginlik
Absent	-ence	Absence	Yok	-luk	Yokluk

“As to the absence of plate, that’s only his natural depth, you know.”¹⁶³

2.2.2.2.1.3. -ancy

Durum anlamlı isimler türeten bir ektir. Türkçe’de *-lı*, *-li*, *-lık*, *-lik* ekleri bu ekin görevini yapan ekleridir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Radiant	-ancy	Radiancy	Parlak	-lık	Parlaklık
Efficient	-ency	Efficiency	Yeterli	-lik	Yeterlilik
Decent	-ency	Decency	Edepli	-lik	Edeplilik

“What saves us is efficiency—the devotion to efficiency.”¹⁶⁴

¹⁶² DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, .802

¹⁶³ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.364

¹⁶⁴ CONRAD, Joseph, *Heart Of Darkness*, s.9

2.2.2.2.1.4. -cy

Sıfatlara gelerek durum isimleri türetirler. Türkçe’de *-lik* eki bu ekle aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Fluent	-cy	Fluency	Akıcı	-lık	Akıcılık
Secret	-cy	Secrecy	Gizli	-lik	Gizlilik
Vacant	-cy	Vacancy	Boş	-luk	Boşluk

2.2.2.2.1.5. -dom

Sıfatlara gelerek kişilik özellikleri, yeterlilik anlamlı isimler türeten bir ektir. Türkçe’de *-lı*, *-lik* eki bu ekin görevin yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Free	-dom	Freedom	Özgür	-lük	Özgürlük
Wise	-dom	Wisdom	Akıllı	-lı	Akıl

“‘I think I know the delights of freedom,’ I answered.”¹⁶⁵

2.2.2.2.1.6. -hood

Sıfatlara gelerek özellik bildiren isimler türetir. Türkçe’de *-lik* eki bu ekle aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Gentle	-hood	Gentlehood	Asil	-lik	Asillik
False	-hood	Falsehood	Sahte	-lik	Sahtelik

2.2.2.2.1.7. -ie, -ly

Sevgi, acıma, küçültme anlamlı isimler türeten bir ektir. Türkçe’de *-im*, *-cağız*, *-ca*, *-ce*, *-cık*, *-cik* ekleri bu ekle aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Dear	-y	Deary	Sevgili, yavru	-cuk	Yavrucuğum
Sweet	-y	Sweety	Tatlı	-cık, -ım	Tatlıcık, tatlım, şekerim
Black	-ie	Blackie	Kara, siyah	-ca	Karaca

“‘Dear, deary me,’ cried my mother, ‘what a disgrace upon the house! And your poor father sick!’”¹⁶⁶

¹⁶⁵ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.779

2.2.2.2.1.8. -ism

Görüş, felsefe, sistem, inanç isimleri türetmeye yarayan bir ektir. Türkçe’de *-lık*, *-lik*, *-ci+lik* ekleri ile bu ekin kelimeye kattığı anlam sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Social	-ism	Socialism	Sosyal	-izm	Sosyalizm
Surreal	-ism	Surrealism	Gerçeküstü	-cü+ lük	Gerçeküstücülük
Fanatic	-ism	Fanatizm	Tutucu	-cu+ luk	Taasup, tutuculuk

“He had not meditated over it It came to him, and he accepted it with a sort of eager fatalism.”¹⁶⁷

2.2.2.2.1.9. -ist

Görüş, düşünce, sistem, akım türetmeye yarayan bir ektir. Türkçe’de *-cı* eki ve İngilizce’den dilimize girmiş olan *-ist* eki bu ekin işlevini görür.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Social	-ist	Socialist	Sosyal	-ist	Toplumcu
Military	-ist	Militarist	Askeri	-ist	Asker ruhlu
Herbal	-ist	Herbalist	Bitki ile ilgili	-----	Bitki bilgini

“He is a socialist man.”¹⁶⁸

2.2.2.2.1.10. -ness

Sıfatlardan isim türeten bir ektir. Türkçe’de *-lik* eki bu ekle aynı görevde kullanılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Cold	-ness	Coldness	Soğuk	-luk	Soğukluk
Clean	-ness	Cleanness	Temiz	-lik	Temizlik

“ As the young woman spoke, he rose, and advancing to the bed’s head, said, with more kindness than might have been expected of him.”¹⁶⁹

¹⁶⁶ STEVENSON, Robert Lois, *Treasure Island*, s.22

¹⁶⁷ CONRAD, Joseph, *Heart Of Darkness*, s.114

¹⁶⁸ DOOLEY, Jenny, Evans Virginia, *Grammar Way* , s.15

¹⁶⁹ DICKENS, Charles, *Oliwer Twist*, s.4

2.2.2.2.1.11. -th

Özellik bildiren isimler yapar. Türkçe’de *-lik* eki aynı görevde kullanılan bir ektir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Deep	-th	Depth	Derin	-lik	Derinlik
Warm	-th	Warmth	Sıcak	-lık	Sıcaklık
Wide	-th	Width	Geniş	-lik	Genişlik

“‘As to the absence of plate, that’s only his natural depth, you know.’”¹⁷⁰

2.2.2.2.1.12. -(i) ty

Sıfatlardan isim türeten eklerden biridir. Türkçe’de *-lik*, *-enek*, *-luk* ekleri aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Able	-(i)-ty	Ability	Yetkin	-enek	Yetenek
Active	-(i)-ty	Activity	Faal	-iyet	Faaliyet
Honest	-ty	Honesty	Namuslu, dürüst, doğru	-luk	Doğruluk

“‘Why I fail in my ability to finish it, I cannot explain.’”¹⁷¹

2.2.2.2.2. Sıfatlardan Sıfat Türeten Son Ekler

2.2.2.2.2.1. -fold

Çokluk bildiren sıfatlar türeten bir ektir. Türkçe’de bu eki karşılayan bir ek bulunmaz. Kat, katlı, misli kelimeleri ile bu anlam sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Two	-fold	Twofold	İki	-----	İki kat, iki misli
Many	-fold	Manifold	Birçok	-----	Çok katlı, çeşit çeşit
Several	-fold	Severalfold	Birkaç	-----	Birkaç katlı

¹⁷⁰ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.364

¹⁷¹ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.641

2.2.2.2.2. -ish

Küçültme anlamlı sıfatlar türeten bir ektir. Türkçe’de *-ce*, *-a*, *-imsi*, *-ımtırak* ekleri ile sıfatlarda küçültme yapılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Fool	<i>-ish</i>	Foolish	Aptal	<i>-ca</i>	Aptalca
Cool	<i>-ish</i>	Colish	Serin	<i>-ce</i>	Serince
Blue	<i>-ish</i>	Bluish	Mavi	<i>-imsi</i>	Mavimsi

“Oh, you foolish Alice!”¹⁷²

2.2.2.2.2.3. -like

Eşitlik, benzerlik türeten bir ektir. Türkçe’de *-ce* eki ile bu anlam sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
bold	<i>-like</i>	boldlike	Cesur	<i>-ca</i>	Cesurca
old	<i>-like</i>	oldlike	Yaşlı	<i>-ca</i>	Yaşlıca

¹⁷³ *“Had he known that it was no warlike hero, but a little tailor who was standing before him, it would have gone to his heart still more than it did.”*

2.2.2.2.2.4. -ly

Sıfatlardan yeni sıfatlar türeten bir ektir. Türkçe’de *-li*, *-ci*, *-en*, *-miş* ekleri aynı görevde kullanılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Good	<i>-ly</i>	Goodly	İyi	-----	Güzel
Dead	<i>-ly</i>	Deadly	Ölü	<i>-cü</i>	Öldürücü

“Dinner over, we produced a bundle of pens, a copious supply of ink, and a goodly show of writing and blotting paper.”¹⁷⁴

¹⁷² CARROLL, Lewis, *Alice’s Adventures In Wonderland*, s.32

¹⁷³ THE BROTHERS GRİMM, *Grimms’ Fairy Tales*, s.124

¹⁷⁴ DİCKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.489

2.2.2.2.2.5. -some

Sıfatlara gelerek yeni sıfatlar türetir. Türkçe’de *-ci*, *-miş*, *-an* ekleri bu eki karşılar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Lone	-some	Lonesome	Yalnız	-----	Yalnızlıktan içi sıkılmış
Curious	-some	Curiousome	Meraklı	-ıcı	Meraklandırıcı

*“It were but lonesome then,’ said Joe, ‘living here alone, and I got acquainted with your sister.”*¹⁷⁵

2.2.2.2.2.6. -way(s)

Sıfatlardan yine farklı anlamalar taşıyan sıfatlar türetirler. Türkçe’de *-ce* eki kısmen bu eki karşılar. Bunun dışında ... şekilde, ... biçimde, ... tarzda kelimeleri ile bu anlam sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Any	-way	Anyway	Herhangi bir	-----	Herhangi bir şekilde
Long	-way	Longway	Uzun	-----	Kapsamlı olarak
Other	-wise	Otherwise	Başka	-ca	Başkaca, başka türlü

*“Anyway, it could not be found there and as it was not likely to be sent from Europe, it did not appear clear to me what he was waiting for.”*¹⁷⁶

¹⁷⁵ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.82

¹⁷⁶ CONRAD, Joseph, *Heart Of Darkness*, s. 47

2.2.2.2.3. Sıfattan Zarf Türeten Ekler

2.2.2.2.3.1. -ly

Eşitlik, benzerlik ifade eden zarflar türetmeye yarayan bir ektir. Türkçe’de -ce, -le ekleri bu ekle aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Clean	-ly	Cleanly	Temiz	-ce	Temizce
Beautiful	-ly	Beautifully	Güzel	-ce	Güzelce
Fair	-ly	Fairly	Adil, temiz	-ça	Açıkça, oldukça

“Bird,’ he said, ‘how beautifully you sing!’”¹⁷⁷

2.2.2.2.3.2. -most

Üstünlük bildiren zarflar türeten bir ektir. Türkçe’de böyle bir ek bulunmaz. Bunun yerine en üstünlük zarfı kullanılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Tr. Zarf	Türetilmiş sözcük
Inner	-most	Innermost	İçerisi	En	En içeride
Outer	-most	Outermost	Daha dış	En	En dışta
Farther	-most	Farthermost	Daha uzak	En	En ileride

“For with little external to constrain us, the innermost necessities in our being, these still drive us on.”¹⁷⁸

2.2.2.2.3.3. -wise

Fiilin oluş şeklini, tarzını belirten zarflar türetmeye yarar. Türkçe’de aynı görevde bir ek bulunmaz. Şekilde, tarzda kelimeleri ile bu ekin anlamı sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Like	-wise	Likewise	Benzer, aynı	-----	Aynı şekilde
Any	-wise	Anywise	Herhangi bir	-----	Herhangi bir şekilde
Side	-wise	Sidewise	Yan, taraf	-----	Yan olarak

“ I likewise taught him to say Yes and No and to know the meaning of them.”¹⁷⁹

¹⁷⁷ THE BROTHERS GRIMM, *Grimm’s Fairy Tales*, s.273

¹⁷⁸ MELVILLE, *Heard, Moby Dick*, s.314

2.2.2.2.4. Sıfatlardan Fiil Türeten Ekler

2.2.2.2.4.1. -en

Sıfatlara getirilen bu ek olmak anlamlı fiiller türetir. Türkçe’de -t, -r, -dır ekleri ayı görevli eklerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Soft	-en	Soften	Yumuşak	-t+ıl	Yumuşatmak
Sweet	-en	Sweeten	Tatlı	-dır	Tatlandırmak

“Yes. Soften it as they would, their hearts were lighter.”¹⁸⁰

2.2.2.2.4.2. -ify

Yapma, olma bildiren fiiller türeten bir ektir. Türkçe’de -le, -leş, -tir ekleri ile bu ekin sağladığı anlam sağlanır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Solid	-ify	Solidify	Sert	-leştir	Sertleştirmek
Electric	-ify	Electrify	Elektrikli	-dir	Elektriklendirmek
Ugly	-ify	Uglify	Çirkin	-leştir	Çirkinleştirmek

“What! Never heard of uglifying!’ it exclaimed.”¹⁸¹

2.2.2.2.4.3. -ize

Yapma, gösterme anamı taşıyan fiiller türeten bir ektir. Türkçe’de aynı görevli bir ek yoktur. -le eki bazı kelimelerde aynı görevi yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Equal	-ize	Equalize	Eşit	-le	Eşit yapmak
Civil	-ize	Civilize	Vatandaşa ait, medeni	-la	Uygarlaştırmak
Modern	-ize	Modernize	Yeni	-le	Yenileştirmek

¹⁷⁹ DEFOE, Daniel, *Robinson Crusoe*, s.328

¹⁸⁰ DICKENS, Charles, *A Christmas Carol*, s.117

¹⁸¹ CARROLL, Lewis, *Alice’s Adventures In Wonderland*, s.97

2.2.2.3. Fiillere Gelen Son Ekler

2.2.2.3.1. Fiillerden İsim Yapan Ekler

2.2.2.3.1.1. -age

Fiillere getirilerek onlardan isim türeten bir ektir. Türkçe’de *-me*, *-ma*, *-it* ekleri aynı işlevi gören eklerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Marry	-age	Marriage	Evlenmek	-lik	Evlilik
Pass	-age	Passage	Geçmek	-t	Geçit
Pack	-age	Package	Paketleme	-t	Paket

“ *Scrooge’s niece, by marriage, laughed as heartily as he.*”¹⁸²

2.2.2.3.1.2. -al

Fiillere gelerek fiillerden isim türeten bir ektir. Türkçe’de isim-fiil ekleri yani *-me*, *-ma*, *-mek*, *-mak*, *-ış* ekleri bu görevde kullanılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Arrive	-el	Arrival	Varmak	-ma, -ış	Varma, varış
Deny	-al	Denial	İnkâr etmek	-me	İnkar etme
Bury	-al	Burial	Gömmek	-me	Gömme

“ *As he stood there, waiting his arrival, the knocker caught his eye.*”¹⁸³

2.2.2.3.1.3. -ance

Fiillere gelerek isim görevli sözcükler türetir. Türkçe’de *-me*, *-ma*, *-ış*, *-iş* ekleri aynı işlevde kullanılan eklerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş Sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Reside	-ence	Residence	İkamet etmek, Oturmak	-ma	Oturma, konut
Prefer	-ance	Preferance	Tercih etmek	-üş	Tercih, seçme hakkı
Hinder	-ance	Hinderance	Engellemek	-ma	Engel olma

“ *Gimmerton?’ I repeated - my residence in that locality had already grown dim and dreamy.*”¹⁸⁴

¹⁸² DICKENS, Charles, *A Christmas Carol*, s.89

¹⁸³ DICKENS, Charles, *A Christmas Carol*, s.131

¹⁸⁴ BRONTE, Emily, *Wuthering Heights*, s.488

2.2.2.3.1.4. -ant

Fiillere gelerek meslek adı, tutum adı yapan bir ektir. Türkçe’de *-an*, *-en* eki genellikle bu görevi yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş Sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Serve	<i>-ant</i>	Servant	Hizmet etmek	<i>-en</i>	Hizmetçi, hizmet eden
Reside	<i>-ent</i>	Resident	İkamet etmek	<i>-en</i>	İkamet eden, Yerli, oturan

“*Uncle Pumblechook being a bachelor and reposing no confidences in his domestic servant.*”¹⁸⁵

2.2.2.3.1.5. -(a) tion

Fiillere gelerek kalıcı isimler yapan bir ektir. Türkçe’de *-ma*, *-me*, *-i*, *-i*, *-ım*, *-im* ekleri bu ekle aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Select	<i>-tion</i>	Selection	Seçmek	<i>-me, -ma</i>	Seçme, seçim
Dedicate	<i>-tion</i>	Dedication	Adamak	<i>-ma</i>	Adama
Suggest	<i>-tion</i>	Suggestion	Tavsiye etmek	<i>-i</i>	Öneri

“*He offered these friendly suggestions in such a lively way, that we both laughed and I scarcely blushed.*”¹⁸⁶

2.2.2.3.1.6. -er

Fiillere gelerek meslek adı yapan bir ektir. Türkçe’de *-ci*, *-men* ekleri aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Teach	<i>-er</i>	Teacher	Öğretmek	<i>-men</i>	Öğretmen
Run	<i>-er</i>	Runner	Koşma	<i>-ucu</i>	Koşucu

“I was your first teacher though; wasn’t I?”¹⁸⁷

¹⁸⁵ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.86

¹⁸⁶ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.317

¹⁸⁷ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.224

2.2.2.3.1.7. -or

Fiillere gelerek meslek adı yapan eklerden biridir. Türkçe’de *-cı, -ci, -man, -men* aynı görevdeki eklerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Act	-or	Actor	Hareket etmek, rol yapmak	-----	Aktör, oyuncu
Invent	-or	Inventor	İcat etmek	-----	Mucit
Advise	-or	Advisor	Öğüt vermek	-----	Danışman

“ *Having the reason that I had, for being suspicious, I even suspected this poor actor.* ”¹⁸⁸

2.2.2.3.1.8. -(e) ry

Fiillerden isim yapan eklerden biridir. Türkçe’de *-gun, -lik, -me* ekleri bu görevde kullanılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Rob	-ry	Robbery	Soymak	-gun	Soygun, hırsızlık
Deliver	-ry	Delivery	Teslim etmek	-----	Teslim
Bake	-ry	Bakery	Fırında pişirmek	-----	Ekmekçi

“ *And still, not a word of the robbery.* ”¹⁸⁹

2.2.2.3.1.9. -ing

Türkçe’deki isim fiil eklerinin yerini tutar. Fiillerden isim türeten bir ektir.

Türkçe’de *-ma, -me* ekleri bu ekle aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Play	-ing	Playing	Oyna	-ma	Oynama
Writ	-ing	Writing	Yaz	-ma	Yazma
Swimm	-ing	Swimming	Yüz	-me	Yüzme

“ *Less coarse and common?’ said Miss Havisham, playing with Estella’s hair.* ”¹⁹⁰

¹⁸⁸ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.685

¹⁸⁹ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.39

¹⁹⁰ DICKENS, Charles, *The Great Expectations*, s.600

2.2.2.3.1.10. -(d)le

Fiillerden yeni isimler türetme görevi yapar. Türkçe’de bu eki karşılayan bir ek yoktur.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Spind	-le	Spindle	Bükmek	-----	Dingil
Stop	-le	Stopple	Durdurmak	-----	Tıpa, tıkaç

2.2.2.3.1.11. -ment

Fiillere gelerek isim türetme ekidir. Türkçe’de -me, -lik, -im ekleri bu ekin görevini karşılayan eklerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Pay	-ment	Payment	Ödemek	-me	Ödeme
Retire	-ment	Retirement	Emekliye ayrılmak	-lik	Emeklilik
Argue	-ment	Argument	Tartışmak	-ma	Tartışma

2.2.2.3.1.12. -ure

İngilizce’de fiillere eklenerek isim türeten eklerden biridir. Türkçe’de -ç, -me, -mek, -lik ekleri bu ekle aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Fail	-ure	Failure	Başarısızlığa uğramak	-lık	Başarısızlık
Please	-ure	Pleasure	Memnun etmek	-----	Zevk
Press	-ure	Pressure	Bastırmak	-ç	Basınç

2.2.2.3.2. Fiillerden Sıfat Yapan Ekler

2.2.2.3.2.1. -able

En işlek son eklerden biri -able ekidir. Bu ek, geçişli fiillerden sıfat yapar. Un- ekiyle bir arada kullanılabilir. Türkçe’de -iş, -mez ekleri aynı görevli eklerdir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Understand	-able	Understandable	Anlamak	-iş	Anlayışlı
Depend	-able	Dependable	Bağlı kalmak	-----	Birbirine bağlı
Think	-able	Unthinkable	Düşünmek	-mez	Düşünülmez

“She was aware of him sitting silently there, an unthinkable evil obstruction.”¹⁹¹

¹⁹¹ LAWRENCE, D.H. *Women In Love*, s.186

2.2.2.3.2.2. -ant

Fiillerden sıfat görevli sözcükler türeten bir ektir. Türkçe’de *-li* ve *-en* ekleri bu ekin görevce özdeşidir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Confide	<i>-ent</i>	Confident	Güvenmek	<i>-en</i>	Kendine güvenen
Differ	<i>-ent</i>	Different	Ayrılmak, fark etmek	-----	Farklı
Excel	<i>-ent</i>	Excellent	Yükselmek, üstün olmak	<i>-en</i>	Mükemmel, yükselen

“I almost think I can remember feeling a little different.”¹⁹²

2.2.2.3.2.3. -ed, -en

Fiillerden sıfat fiil ve sıfat türetmede kullanılan bir ektir. Türkçe’de *-miş*, *-ik*, *-gin* ekleri kullanılmaktadır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Crowd	<i>-ed</i>	Crowded	İyice doldurmak	<i>-miş</i>	Kalabalıklaşmış
Tire	<i>-ed</i>	Tired	Yormak	<i>-gun</i>	Yorgun

“The race is over!’ and they all crowded round it, panting, and asking, ‘But who has won?’”¹⁹³

2.2.2.3.2.4. -ful

Fiillerden sıfat türeten eklerdendir. Türkçe’de *-kan*, *-ken* ekleri bu ekle aynı görevi yapar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Forget	<i>-ful</i>	Forgetful	Unutmak	<i>-kan</i>	Unutkan
Change	<i>-ful</i>	Changeful	Değiştirmek	<i>-ken</i>	Değişken

“They stood aside, forgetful.”¹⁹⁴

¹⁹² CAROLL, Lewis, *Alice’s Adventures In Wonderland*, s.13

¹⁹³ CAROLL, Lewis, *Alice’s Adventures In Wonderland*, s.23

¹⁹⁴ LAWRENCE, D.H. *Women In Love*, s.236

2.2.2.3.2.5. -ing

Fiillerden sıfat türetir. Türkçe’de -ci eki bu ekin görevce özdeşidir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Charm	-ing	Charming	Büyülemek, çekmek	-ci	Çekici
Surprise	-ing	Surprising	Şaşırtmak	-ci	Şaşırtıcı

“Very,’ said Ursula. ‘Very peaceful and charming.’¹⁹⁵

2.2.2.3.2.6. -ive

Fiillere gelerek nitelik belirten sıfatlar türetir. Türkçe’de -cı, -ci, -lı, -li ekleri bu ekle aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Act	-ive	Active	Harekete geçmek	-----	Aktif, hareketli
Create	-ive	Creative	Yaratmak	-ıcı	Yaratıcı
Effect	-ive	Effective	Etkilemek	-li	Etkili, etkileyici

“He looked very busy, like a wild animal, active and intent.”¹⁹⁶

2.2.2.3.2.7. -some

Fiillere gelerek kişilik özelliklerini belirten sıfatlar yapar. Türkçe’de -ci, -k, -ı ekleri bu ekle aynı görevdedir.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Tire	-some	Tiresome	Yormak	-ucu	Yorucu
Win	-some	Winsome	Kazanmak	-----	Alımlı, çekici

“The starred and stately nights seemed haughty dames in jewelled velvets, nursing at home in lonely pride, the memory of their absent conquering Earls, the golden helmeted suns! For sleeping man, ‘twas hard to choose between such winsome days and such seducing nights.”¹⁹⁷

¹⁹⁵ LAWRENCE, D.H. *Women In Love*, s.78

¹⁹⁶ LAWRENCE, D.H. *Women In Love*, s.220

¹⁹⁷ MARWILLE, Heard, *Moby Dick*, s.242

2.2.2.3.2.8. -(a) tory

Fiillere eklenerek Nitelik belirten, kişilik özelliklerini bildiren sıfatlar türetir. Türkçe’de -ci ekiyle bu ekin görevi yapılır.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Explicate	(a)-tory	Explic(a)tory	Açıklamak	-ıcı	Açıklayıcı
Laud	(a)-tory	Laud(a)tory	Övmek	-ücü	Övücü
Investigate	tory	Investigatory	Araştırmak	-ıcı	Araştırmacı

*“Altogether she was what you would have called provoking, you know; but satisfactory.”*¹⁹⁸

2.2.2.3.2.9. -y

Fiillerden nitelik bildiren sıfatlar yapar. Türkçe’de bu eki karşılayan bir ek bulunmaz.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Snapp	-y	Snappy	Koparmak, kapmak	-----	Canlı, çevik
Perk	-y	Perky	Canlanmak	-----	Canlı, açığöz

*“A dazzled, baffled look came on Ursula’s face.”*¹⁹⁹

2.2.2.3.3. Fiillerden Fiil Yapan Ekler

2.2.2.3.3.1. -le

Fiillere gelerek yeni fiiller türete bir ektir. Bazen ettirgenlik anlamı katar. Türkçe’de -t, -r, -dır ekleri kısmen bu ekin görevini yerine getirse de tam olarak görevini karşılayamazlar.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Curd	-le	Curdle	Pıhtılaşmak	-tır	Pıhtılaştırmak
Daze	-le	Dazzle	Göz almak	-tır	Kamaştırmak

¹⁹⁸DICKENS, Charles, *A Christmas Carol*, s. 90

¹⁹⁹LAWRENCE, D.H. *Women In Love*, s.6

2.2.2.3.3.2. –er

Fiillere eklenerek sıfat görevli sözcükler türetir. Türkçe’de böyle bir ek yoktur.

İngilizce Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük	Türkçe Sözcük	Ek	Türetilmiş sözcük
Chat	-er	Chatter	Konuşmak, sohbet etmek	-----	Gevezelik etmek
Glim	-er	Glimmer	Pırıldamak	-----	Parıldamak

“ *She stood up; her fair hair seemed to catch all there maining light in a glimmer of gold. I rose, too.* ”²⁰⁰

²⁰⁰ CONRAD, Joseph, *Heart Of Darkness*, s.159

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İNGİLİZCE VE TÜRKÇE'DE KULLANILAN ÇEKİM EKLERİ

“Eylemlerin, adların kök ya da gövdelerine gelerek kişi, zaman, soru, çoğul, olumluluk ve olumsuzluk gibi kavramlar veren ekler çekim ekleri denir.”¹

3.1. TÜRKÇE'DE ÇEKİM EKLERİ

3.1.1. İsim Çekim Ekleri

3.1.1.1. Çoğul Ekleri

Türkçe’de -ler, -lar ekleri isimlerin çoğul hallerini yapan isim çekim eklerindendir. *“İsmi karşıladığı varlığın birden fazla olduğunu belirten ektir.”²* İngilizce’de -s, es, -ies, -ve -s ekleri ve düzensiz kelimelerle isimlerde çoğul anlamı sağlanır.

Türkçe Sözcük	Ek	Çekimlenmiş Sözcük	İngilizce Sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş Sözcük
Bıçak	-lar	Bıçaklar	Knife	-s	Knives
Kuş	-lar	Kuşlar	Bird	-s	Birds
Sinek	-ler	Sinekler	Fly	-es	Flies
Otobüs	-ler	Otobüsler	Bus	-es	Buses
Diş	-ler	Dişler	Tooth	-----	Teeth

3.1.1.2. İyelik Ekleri

-m, -in, -mız, -niz, -leri ekleri; isimlere gelerek varlığın kime, neye ait olduğunu belirtirler. Türkçe’de altı şahıs vardır ve altı şahsa bağlı olarak ses uyumlarına göre değişen altı tane de iyelik eki bulunur. İngilizce’de şahıs zamirleri ile yapılır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Şahıs z.	Çekimlenmiş sözcük
Kalem	-im	Kalemim	Pencil	My	My pencil
Kalem	-in	Kalemin	Pencil	Your	Your pencil
Kalem	-i	Kalemi	Pencil		His/her pencil
Kalem	-miz	Kalemmiz	Pencil		Our pencil
Kalem	-niz	Kalemniz	Pencil		Your pencil
Kalem	-leri	Kalemleri	Pencil		Their pencil

¹ Nurettin Koç, *Yeni Dil Bilgisi*, İnkılâp Yayınları Ankara, 1996, s. 273.

² Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri*, TDK, Ankara 2009, s. 222.

3.1.1.3. Aitlik Eki

-*ki* eki, hem yapım eki hem çekim eki özelliği gösteren bir ektir. İsimlere gelerek aidiyet bildiren bir ektir. İngilizce’de -*es* ekiyle ve kelimenin düzensiz şekilleriyle yapılır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ç.Ek	Çekimlenmiş sözcük
Sen	- (<i>in</i>) <i>ki</i>	Seninki	Your	-s	Yours
Ben	- (<i>im</i>) <i>ki</i>	Benimki	Me	-----	Mine

3.1.1.4. Hal Eki

3.1.1.4.1. İlgi Hal Eki

-*nın*, -*nin* ekleri, İki isim arasında ilgi kurmaya yarayan eklerdir. İsimler arasında aitlik ilgisi kurarlar. İngilizce’de possessive -*s* ve *of* kalıbıyla yapılır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ç.Ek	Çekimlenmiş sözcük
Ali	- <i>nin</i>	Ali’nin(kitabı)	Ali	-s	Ali’s book.
Sınıf	- <i>ın</i>	Sınıfın (tahtası)	Blackboard	-----	The blackboard of

3.1.1.4.2. Bulunma Hal Eki

-*de*, -*da*, -*te*, -*ta* ekleri isimlere gelerek bulunma ifade ettirmektedir. İngilizce’de *in*, *on* *at* gibi edatlar bulunma hal ekinin anlamını sağlar.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Ed.	Çekimlenmiş sözcük
Ankara	- <i>da</i>	Ankara’da	Ankara	<i>In</i>	In Ankara
Ev	- <i>de</i>	Evde	Home	<i>At</i>	At home
Masa	- <i>da</i>	Masada	Desk	<i>On the</i>	On the desk

3.1.1.4.3. Yaklaşma Hal Eki

-*a*, -*e* ekleri isimlere gelerek yaklaşma, yönelme bildiren ektir. İngilizce’de *to* edatıyla yaklaşma hali yapılır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng.ed.	Çekimlenmiş sözcük
Ev	- <i>e</i>	Eve	House	<i>To</i>	To house
Okul	- <i>a</i>	Okula	School	<i>To</i>	To school

3.1.1.4.4. Ayrılma Hal Eki

-den, -dan ekleri; isimlere gelerek ayrılma, çıkma anlamı katan ektir. İngilizce’de from edatıyla yapılır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ç.Ek	Çekimlenmiş sözcük
Okul	-dan	Okuldan	School	From	from school
Bahçe	-den	Bahçeden	Garden	From	from garden

3.1.1.4.5. Vasıta Hal Eki

-le, -la ekleri; isimlere gelerek vasıta anlamı katan eklerdir. İngilizce’de by ve with edatıyla vasıta hal ekinin görevi yapılır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Ed.	Çekimlenmiş sözcük
Araba	-(y)la	Arabayla	Car	By	By car
Arkadaş	-(im)la	Arkadaşımla	Friend	With my	With my friend

3.1.1.4.6. Eşitlik Hal Eki

-Ca,-ce,-ça,-çe ekleri isimlere gelerek yakın, eşit anlamı katan bir ektir. İngilizcede eşitlik ekini karşılayan bir ek bulunmaz. Farklı kalıplarla yapılır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ç.Ek	Çekimlenmiş sözcük
Ben	-ce	Bence	I	-----	I think

3.1.1.4.7. Belirtme Hal Eki

-ı, -i, -u, -ü ekleri, isimlere gelerek ismin karşıladığı nesneyi belirten ektir. İngilizce’de bu eki karşılayan bir ek bulunmaz.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ç.Ek	Çekimlenmiş sözcük
Şeker	-i	Şekeri	Sugar	-----	The sugar
Çocuk	-u	Çocuğu	Child	-----	The child

3.1.1.4.8. Soru Eki/ Edatı

mı, mi, mu, mü ekleri; isimlere gelerek ismin soru şeklini yapan ektir. İngilizce’de soru anlamı yardımcı fiillerle yapılır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ç.Ek	Çekimlenmiş sözcük
Taş	mı	Taş mı?	Stone	-----	Is it a stone?
Küçük	mü	Küçük mü?	Small	-----	Is it small?

3.1.2. Fiil Çekim Ekleri

3.1.2.1. Şahıs Ekleri

Fiillere gelerek iş, oluş hareketi yapanı belirten eklerdir. Türkçe’de altı şahsa (ben, sen, o, biz, siz, onlar) bağlı olarak altı tane şahıs eki vardır. Ancak 3.tekil şahıs eki yoktur. Fiilin kip eki almış hali kullanılır.

Tekil		Çoğul	
1. Şahıs	-ım, -im, -um, -üm	1. Şahıs	-ız, iz, -uz, -üz
2. Şahıs	-sın, -sin, -sun, -sün, -n	2. Şahıs	-sınız, -siniz, -sunuz, -sünüz
3. Şahıs		3. Şahıs	-lar, -ler

Şahıs eklerinin kullanımı	
Türkçe’de kullanım	İngilizce’de kullanım
Geldi-m	I came
Geldi-n	You came
Geldi	he came
Geldi-k	we came
Geldi-niz	you came
Geldi-ler	they came

İngilizce’de şahıs zamirleri ile fiilin şahsı belirtilir

3.1.2.2. Kip Ekleri

Fiillere gelerek fiilin yapıldığı zamanı veya fiilin tasarlandığını bildiren eklerdir. İki ana gruba ayrılırlar.

3.1.2.2.1. Bildirme Kip Ekleri

Fiilin ne zaman yapıldığını, yapılacağını ya da yapılmakta olduğunu bildiren eklerdir. Kendi içinde beş zamana ayrılır.

3.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Bu ekler şunlardır; -dı, di, -du, -dü, tı, -ti, -tu, -tü. İngilizce’de görülen geçmiş zaman -ed eki ve düzensiz fiillerle bildirilir.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ç.Ek	Çekimlenmiş sözcük
Temiz	-(le)di	Temizledi	Clean	-ed	Cleaned
Kır	-dı	Kırdı	Break	-e	Broke

3.1.2.2.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman Eki

Duyulan geçmiş zamanı ifade etmek için kullanılan ekler; *-mış*, *-miş*, *-muş*, ve *-müş*'dür.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ç.Ek	Çekimlenmiş sözcük
Gel	<i>-mış</i>	Gelmiş	-----	-----	-----

3.1.2.2.1.3. Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman eki *-yor* ekidir. İngilizce'de *-ing* takısı ile şimdiki zaman anlamı sağlanır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ç.Ek	Çekimlenmiş sözcük
Konuş	<i>-yor</i>	Konuşuyor	Speak	<i>-ing</i>	Speaking
Oyna	<i>-yor</i>	Oynuyor	Play	<i>-ing</i>	Playing

3.1.2.2.1.4. Gelecek Zaman

Bu ekler; *-acak*, *-ecek*. İngilizce'de *will* ve *to be going to* yardımcı fiilleriyle gelecek zaman anlamı sağlanır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Yardımcı fiil	Çekimlenmiş sözcük
Oku	<i>- (y)acak</i>	Okuyacak	Read	<i>He will</i>	He will read
Yaz	<i>-acak</i>	Yazacak	Write	<i>He is going to</i>	He is going to write

3.1.2.2.1.5. Geniş Zaman

Türkçe'de kullanılan geniş zaman ekleri *-r*, *-ar*, *-er* ekleridir. İngilizce'de geniş zamanda sadece III. Tekil Şahısta fiilin sonuna *-s* takısı getirilerek yapılır. Diğer şahıslarda fiil yalın haliyle kullanılır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ç.Ek	Çekimlenmiş sözcük
Uyu	<i>-r</i>	Uyur	Sleep	-----	She sleeps
Gel	<i>-ir</i>	Gelirim	Come	-----	I come

3.1.2.2.2. Tasarlama Kip Ekleri

Fiillere gelen bu ekler zaman anlamı taşımazlar. Fiillere gelerek emir, istek, şart, gereklilik anlamları katarlar.

3.1.2.2.2.1. Emir Kipi

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. zamir	Çekimlenmiş sözcük
Al	-sin	Alsın	Take	You	You take
Yaz	-in	Yazın	Write	It	Write it

İngilizce’de de Türkçe’de olduğu gibi emir kipinin eki yoktur. Türkçe’de şahıs ekleri fiilden sonra gelirken İngilizce’de şahıs zamirleri fiilden önce gelir.

3.1.2.2.2.2. Şart Kipi

Bu ekler; -se, -sa ekleridir. İngilizce’de *if* yardımcı fiili ile sağlanır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Yardımcı fiil	Çekimlenmiş sözcük
Git	-se	Gitse	Go	If he	If he goes
Oku	-sa	Okusa	Read	If you	If you read

3.1.2.2.2.3. Gereklilik Kip Eki

Bu ekler; -meli, -malı ekleridir. İngilizce’de *must* kalıbıyla gereklilik kipinin anlamı sağlanır.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	İng. Yardımcı Fiil	Çekimlenmiş sözcük
Çalış	-malı	Çalışmalı(sın)	Study	You must	You must study
Git	-meli	Gitmeli(sin)	Go	You must	You must go

3.1.2.2.2.4. İstek kipi

Bu ekler; -a, -e ekleridir. İngilizce’de istek kipi kullanılmaz.

Türkçe sözcük	Ç. Ek	Çekimlenmiş sözcük	İngilizce sözcük	Ç.Ek	Çekimlenmiş sözcük
Otur	-a(yım)	Oturayım	-----	-----	-----
Yaz	-a(lım)	Yazalım	-----	-----	-----

3.2. İNGİLİZCEDE ÇEKİM EKLERİ

İngilizce’de sekiz adet çekim eki vardır.³

3.2.1. Çoğul Ekleri

İngilizce’de çoğul eki -s dir. Bu ekin değişik kullanımları vardır⁴.

İngilizce sözcük	Ç.Eki	Çekimlenmiş sözcük	Türkçe sözcük	Ç. Eki	Çekimlenmiş sözcük
Book	-s	Many boks	Kitap	-lar	Kitaplar
Boy	-s	Two boys	Çocuk	-lar	Çocuklar
Box	-es	Five boxes	Kutu	-lar	Kitaplar
Sheep	----	Many sheep	Koyun	-lar	Koyunlar
Oxen	----	Many oxen	İnek	-lar	İnekler
Foot	-----	Two feet	Ayak	-lar	Ayaklar

3.2.2. İyelik Eki

İngilizce’de iyelik eki olarak -s kullanılır.

İngilizce kullanımı	Türkçe kullanımı
Ali’s house	Ali’nin evi
Student’s book	Öğrencinin kitabı

3.2.3. III. Tekil Şahıs Eki

Geniş zamanda 3.tekil şahıslarda yükleme -s takısı gelir.

İngilizce kullanımı	Türkçe kullanımı
Ayşe cooks	Ayşe pişirir
Erkan teaches	Erkan öğretir

3.2.4. Geçmiş Zaman Eki

Geçmiş zaman eki -ed ve fiillerin düzensiz şekilleriyle sağlanır.

İngilizce kullanımı	Türkçe kullanımı
She talked	Konuştı
She invited us	Bizi çağırdı
I went home	Eve gittim

³ George Yule, *The Study Of Languages*, New York, Cambridge University Press 2006, s. 22.

⁴ Jenny Dooley, Evans Virginia, *Grammar Way 2*, Express Publishing, 2001, s. 36.

3.2.5. Past Participle Eki

Bu ek düzenli ve düzensiz fiillerin üçüncü halleri *have* ve *has* yardımcı fiilleri kullanılarak yapılır. Türkçe’de bu ekin karşılığı yoktur.

İngilizce kullanımı	Türkçe kullanımı
He has planned it	Bu onun planıydı

3.2.6. Şimdiki Zaman Eki

İngilizce’de bu ek *-ing* ekiyle sağlanır. Türkçe’de *-yor* ekiyle sağlanır.

İngilizce kullanımı	Türkçe kullanımı
He is speaking now	O şimdi konuşuyor

3.2.7. Karşılaştırma Eki

İngilizce’de karşılaştırma, *-er* ekiyle yapılır. Türkçe’de ise karşılaştırma sıfatlara derecelendirme zarfı ilave edilerek yapılır.

İngilizce sözcük	Ç.Eki	Çekimlenmiş sözcük	Türkçe sözcük	Tr. Zarf	Çekimlenmiş sözcük
Big	<i>-er</i>	Bigger	Büyük	<i>Daha</i>	Daha büyük
His house is bigger than mine.			Evi benimkinden daha büyük.		

3.2.8. Üstünlük Ek

-est eki İngilizce’de üstünlük anlamı veren bir çekim ekidir. İngilizce “she is the cleverest student in my school” cümlesinin Türkçe karşılığı “okulun en akıllı öğrencisidir.” olur ve eklerin kullanılışı aşağıda gösterilmiştir.

İngilizce sözcük	Ç.Eki	Çekimlenmiş sözcük	Türkçe sözcük	Tr. Zarf	Çekimlenmiş sözcük
Clever	<i>-est</i>	Cleverest	Akıllı	<i>En</i>	En akıllı

SONUÇ

Çalışmamızda İngilizce ve Türkçe'deki eklerin benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymaya çalıştık. Bilindiği gibi İngilizce ve Türkçe'nin dilbilgisi yapıları, sözcüklerin oluşumları, öbekleşme özellikleri ve cümle yapıları birbirinden farklıdır. Her iki dili karşılaştırırken ilk önce cümle yapısına, daha sonra kelime gruplarına, kelimelere ve son olarak da dilin yapısına dikkat etmek gerekir. Biz, bu çalışmada Türkçe ve İngilizce'deki eklerin karşılaştırılması üzerinde durduk. Eklerin karşılaştırılması sürecinde ulaştığımız bulguları şöyle sıralayabiliriz:

1.Cümle yapısı bakımından iki dil birbirinden farklıdır. Cümle oluşturulurken, Türkçe'de özne, nesne, fiil sırasına göre cümle kurulurken İngilizce'de özne, fiil ve nesne biçiminde bir sıralama görülür.

İngilizce cümle: He spoke english.

(özne) (fiil) (nesne)

Türkçe cümle: O İngilizce konuştu.

(özne) (nesne) (fiil)

2.Kelime gruplarının oluşumu iki dil arasında genel olarak benzerlik gösterir. Ancak farklılık gösteren sözcük grupları da vardır:

Beyaz ev - White house

Ali'nin kitabı – Ali's book

Melek gibi adam – A man like an angel

Görüldüğü gibi bazı kelime gruplarının oluşumu farklı, bazı kelime gruplarının da sırası farklı bir özellik göstermektedir. İki sözcükten oluşan ister isim ister sıfat tamlamalarında iki dil arasında yapısal bir benzerlik belirginleşirken, edatlarla yapılan ve tamlayanın birden fazla sözcükten oluştuğu tamlamalarda benzerlik kaybolarak diller arasındaki farklılık belirginleşmektedir.

3.Her iki dildeki kelimelerin anlamları, oluşumları farklı olduğu gibi karşılıkları da farklıdır. Bazı Türkçe kelimeleri İngilizce'ye çevirirken tek kelime olarak değil de bir kelime grubu şeklinde çevirebiliriz. Bu durum genellikle Türkçe kelimelerin birden çok çekim eki almasıyla ilgilidir ve fiilimsi diye adlandırdığımız kelimelerde daha çok olur.

4. Filimsiler dışında bazı sözcüklerde de kelimenin çevirisi birden fazla kelimeyle karşımıza çıkar:

yürüyüş---take a walk (fiilimsi)

tanıdıklar--- the people we know (fiilimsi)

oradakiler--- who are there (zamir)

5. Türkçe ve İngilizce yapı bakımından farklı dillerdir. Türkçe, sondan eklemeli bir dil iken; İngilizce, hem ön-ek hem son-ek alan hem de çekimlenebilen bir dildir. Çalışmamızda daha çok iki dilin bu koldaki farklılıkları üzerinde durulmuştur. Her iki dildeki işlek ve az işlek ekler tespit edilerek; iki dilin benzerlikleri saptanmıştır. Türkçe, tamamen eklemeli bir dil olduğu için İngilizce'ye göre daha çok ek barındırmaktadır. Örneğin: Fiilden fiil yapan ek, Türkçe'de otuzdan fazla iken; İngilizce'deki bu son ekler yirmi civarındadır. İngilizce'de sadece sekiz tane çekim eki varken; Türkçe'de sadece isim çekim ekleri bile sekizden fazladır. Buna göre, Türkçe'nin İngilizce'den farklı olarak kelime düzleminde değil de ek düzleminde ilerleyen ve yapısını bunun üzerine kuran bir dil olduğu söylenebilir.

6. Türkçe, sadece son ek alır. Ekler kelimedden sonra gelirken; İngilizce de ise kelimeler, hem ön-ek hem de son-ek alır. Ancak Türkçe'ye başka dillerden geçmiş olan ön-ekleri içeren kelimeler vardır. Aşağıya aldığımız kelimeler Türkçe olmadıklarından dolayı, çalışmamızda çok irdelenmemiştir:

Bi - bivefa, biçare (Farsça)

Dis- diskalifiye (Yunanca)

De- dejenere, deşifre (Yunanca)

Ex- ekspresyonizm (expresyonizm) (Latince)

Hyper- hipertansiyon (Yunanca)

Geo- jeofizik, jeoloji (Yunanca)

Na- naçar (Farsça)

Ot - otobiyografi, otopsi (Grekçe)

Pre- prefabrik, prematüre (Fransızca)

Re - reaksiyon, redaktör (Latince)

Tele- teleferik, telefon (Yunanca)

Türkçe'nin yapısına uymasa da bu kelimeler dilimizde sıklıkla kullanılmaktadır.

7. Türkçe'de pekiştirme görevli kullanılan tekrar heceleri vardır (masmavi, pespembe, güpegündüz vb.). Bu heceler de ek görünümündedir; ancak bu sesleri önek

saymak pek doğru değildir. Çünkü pekiştirilen sözcüğün ilk hecesinin, kelimenin başında tekrar edilmesinden ibaret olan ve dile işlevsellik kazandıran bir sistemdir.

8. Her iki dil arasında ekler bakımından birebir benzerlik olduğunu söylemek mümkün değildir. Örneğin Türkçe'deki “-*malı*, -*meli*” ekinin İngilizce'deki karşılığı “-*must*” ekidir veya Türkçe'deki gelecek zaman ekinin “-*ecek/-acak*” İngilizce'deki karşılığı ise “-*will*” şeklinde olduğu görülür.

9. Bir dilde bir ekin karşıladığı anlamı diğer bir dilde birden fazla ek ya da bir kelime karşılayabilmektedir. Daha çok eklerle işlevsellik kazanan Türkçe'ye karşılık, İngilizce'de bu durum daha çok kelimeler üzerinden belirginleşir (Türkçe: *şış-man*, İngilizce: *fat*, Türkçe: *ora- da-ki-ler*, İngilizce: *people who are there*).

10. Türkçe'de kelimeler çekim sırasında değişikliğe uğramaz, sadece daralma, ünlü değişimi gibi bazı ses olayları görülür (*ye-ecek* - *yiyecek*, *ağaç* - *ağacı*). İngilizce'de ise çekim sırasında bazı kelimelerde ses değişikliği meydana gelir (*go-went*- *gone*). Bu değişiklik, cümle zamanına bağlı bir durumdur.

11. Türkçe'ye ek başlığında değil de “yardımcı sesler” başlığında konu olan kimi seslerin, dilin yapısıyla ilgili olarak işlevsel bir görev yükledikleri görülür. (*ı, i, u, ü*) İngilizce de bu durum sadece çoğul takısı olan “-*s*” takısında karşımıza çıkmaktadır. (*x, f, fe, s, v, y, vb.*) harfleri ile biten kelimelerde “-*s*” takısının önüne (*e, ie, ve, vb.*) şekillere bürünerek, ses türemesinin karşımıza çıktığı görülür (*box-boxes, fly-flies, bus-buses*). Türkçe'de ‘*y, ş, s, n*’ seslerinin iki ünlü arasına girerek kalkafonik durumları engelleyici bir görev üstlendikleri söylenebilir (*elli-ş-er, oku-y-an, dinle-y-ci*

12. Türkçe ve İngilizce'de eklerin kullanım alanı da farklılık göstermektedir. Türkçe'de sıfat ve zarf yapan ekler, fiilden isim yapan ekler başlığıyla değerlendirmeye tabi tutulurken; İngilizce'de ise genel olarak isimlere gelen son ekler başlığı altında değerlendirmeye tabi tutulmuştur (Türkçe: *uza-y-an, tanı-dık, konuş-tukça*, İngilizce: *accident-al, nation-al, snake-wise*).

Çalışmamızda İngilizce ve Türçedeki eklerin yaygın olarak tasnifi yapıldığında aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır:

Yapım Ekleri:

Türkçe’de Kullanılan Yapım Ekleri	
Türkçe’de Kullanılan Yapım Ekleri	Sayısı
1- İsimden İsim Yapma Ekleri:	21
2- İsimden Fiil Yapma Ekleri:	11
3- Fiilden İsim Yapma Ekleri:	22
4- Fiilden Fiil Yapma Ekleri:	11

İngilizce’de Kullanılan Yapım Ekleri		İngilizce’de Kullanılan Yapım Ekleri	
A- Ön Ekler	Sayısı	B- Son Ekler	Sayısı
1. İsim Yapan Ön ekler	27	1.İsimlere Gelen Son Ekler:	
2. Sıfat Yapan Ön Ekler	24	1.1.İsimden İsim Yapan Ekler:	16
3. Fiil Yapan Ön Ekler	15	1.2.İsimden Sıfat Yapan Ekler:	21
		1.3.İsimden Zarf Yapan Ekler:	4
		1.4. İsimden fiil Yapan Ekler:	3
		2.Sıfatlara Gelen Son Ekler	
		2.1.Sıfatlardan İsim Yapan Ekler:	12
		2.2.Sıfatlardan Sıfat Yapan Ekler:	4
		2.3.Sıfatlardan Zarf Yapan Ekler:	3
		2.4.Sıfatlardan fiil yapan ekler:	3
		3.Fiillere Gelen Son Ekler:	
		3.1.Fiillerden isim yapan ekler:	12
		3.2.Fiillerden sıfat yapan ekler:	9
		3.3. Fiillerden fiil yapan ekler:	2
Türkçe’de kullanılan Çekim Ekleri	21	İngilizce’de Kullanılan Çekim Ekleri	8

Toplam 239 ek, örnek kelimelerle karşılaştırılmıştır.

Her ne kadar bu iki dildeki eklerin sayısı tabloda verilmişse de ifade edilen sayılardan daha fazla eklerin varlığı bilinmektedir. Ancak biz çalışmamızda en yaygın olarak kullanıldığını gördüğümüz ekler üzerinde yoğunlaştık.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan, *Her Yönüyle Dil*, TDK, Ankara, 2009.
- _____, *Türkçe'nin Gücü*, Bilgi Yayınları, Ankara 2003.
- ALTINÖRS, Atakan, *Dil Felsefesi Sözlüğü*, İstanbul 2000.
- ALTUNKAYA, Fuat, *An Introduction to Turkish-English Contrastive Grammar*, İstanbul 1997.
- ALTAN, Ahmet, *Kılıç Yarısı Gibi*, Can Yayınları, İstanbul 1998.
- ARTS, Flor ve AARTS, Jan, *English Syntactic Structures*, Pergamon Press, Oxford, 1994.
- ATALAY, Hamit, *İngilizce-Türkçe Sözlük*, TDK, Ankara 1999.
- BANGUOĞLU, Tahsin, *Türkçe'nin Grameri*, TDK, Ankara 1990.
- BAYRAKTAR, Nesrin, *Türkçe'de Fiilimsiler*, TDK, Ankara 2004.
- BİLBAŞAR, Kemal, *Başka Olur Ağaların Düğünü*, Can Yayınları, İstanbul 2003.
- BRONTE, Emily, *Wuthering Heights*, Dejavu Publishing, İstanbul 2010.
- BÜYÜK HAYAT TÜRK SÖZLÜĞÜ, Hayat Yayınları, İstanbul Ty.
- CAROL, Lewis, *Alice's Adventures In Wonderland*, Parıltı Yayıncılık, İstanbul 2004.
- CHAMBERLİN, Dennis and Gillian White, *English for Translation*, Cambridge university Press, Cambridge 1975.
- CUMALI, Necati, *Acı Tütün*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2007.
- ÇÖRTÜ, Mustafa Meral, *Arapça Dilbilgisi*, İstanbul 2000.
- DEMİR, Nurettin; Yılmaz, Emine, *Türk Dili Yazılı Ve Sözlü Anlatım*, Nobel Yayınları, Ankara, 2009.
- DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara 1998.
- DICKENS, Charles, *Great Expectations*, Penguin Books, 1994.
- _____, *Oliver Twist*, Penguin Books, 1998.
- _____, *A Christmas Carol*, Penguin Books, 1998.
- DOĞAN, Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul 2008.
- DOOLEY, Jenny, Evans Virginia, *Grammar Way 2*, Express Publishing, 2001.
- ERGİN, Muharrem, *Türk Dil Dilgisi*, Bayrak Basım Yayın, İstanbul 1998.
- ERKMAN, Akerson, Fatma, *Dile Genel Bir Bakış*, Multilingual, İstanbul 2008.
- FRASER, Hugh, *Applied Linguistics And The Teaching of English*, Humanities Press, New york 1969.

- FROMKIN, Victoria & Rodman, Robert, *An Introduction to Language*, Holt, Rinehart and Winston 1993.
- GÜNTEKİN, Reşat Nuri, *Çalıkuşu*, İnkılâp Kitapevi, İstanbul 2000.
- _____, _____, *Yaprak Dökümü*, İnkılâp Yayınevi, 2001
- HENGİRMEN, Mehmet, *Türkçe Dil Bilgisi*, Engin Yayınları, Ankara 2005.
- HORNBY, A.S, *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, Oxford 2004.
- [http://culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Lexiloon%2de%20Linguistik/ko/KONTRASTi](http://culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Lexiloon%2de%20Linguistik/ko/KONTRASTi%20esl.htm)
esl.htm (E.T. 28.07.2012)
- HUBER, Emel, *Dil Bilimine Giriş*, Yabancı Dil Yayınları, İstanbul 2008.
- İLKER, Ayşe, *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.
- KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, *Yaban*, İletişim Yayınları, İstanbul 2005.
- _____, *Kiralık Konak*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005.
- KESKİN, Raşit, *Yeni Dil Bilgisi, -Kelime ve Cümle Tahlilleri-*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2003.
- KOÇ, Nurettin, *Yeni Dil Bilgisi*, İnkılâp Yayınları Ankara 1996.
- KORKMAZ, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri*, TDK, ANKARA 2009.
- LAWRENCE, D. H., *Women In Love*, Dejavu Publishing, İstanbul 2010.
- LONGMAN DICTIONARY OF CONTEMPORARY ENGLISH, London 1978.
- MELVILLE, Herman, *Moby Dick*, Longman, London 1988.
- MORE, Thomas, *Utopia*, Oxford, 1999.
- PORZİG, W. *Dil Denen Mucize*, Çev. V. Ülkü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986.
- REDHOUSE BÜYÜK ELSÖZLÜĞÜ, İstanbul 2000.
- RUDZKA, B. *More Words You Need*, China 1982.
- STEVENSON, R.L., *Treasure Island*, Longman 1988.
- TAHİR, Kemal, *Esir Şehrin İnsanları*, İthaki Yayınları, İstanbul 2007
- THE PENGUIN ENGLISH DICTIONARY, Harmondsworth, Penguin Books, London 1993.
- WEST, Michael, *The New Method English Dictionary*, Longman, London 1961.
- YULE, George, *The Study Of Languages*, Cambridge University Press, New York 2006.

ÖZGEÇMİŞ

1976 yılında Tatvan’da doğdum. İlk ve Ortaokulu Aydın, Kütahya ve Ordu İllerinde okudum. Liseyi Aydın Anadolu Ticaret Lisesinde okudum. Lisans öğrenimimi Ankara Gazi Üniversitesi İngiliz Dili ve Eğitimi Bölümünde tamamladım. Halen Bitlis Eren Üniversitesinde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktayım.